

**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**EŞLERİN BAĞLANMA STİLLERİ VE EVLİLİK UYUMLARI
İLE ÇOCUKLARINDAKİ DAVRANIŞ PROBLEMLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Zeliha YÜKSEL

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Emel SARI GÖKTEN**

İSTANBUL -2019

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

EŞLERİN BAĞLANMA STİLLERİ VE EVLİLİK UYUMLARI
İLE ÇOCUKLARINDAKİ DAVRANIŞ PROBLEMLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Zeliha YÜKSEL
164102142

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Emel SARI GÖKTEN

İSTANBUL -2019

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 164102142
Öğrenci Adı Soyadı	: Zeliha YÜKSEL
Anabilim Dalı	: Klinik Psikoloji
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Emel SARI GÖKTEN
Tezin Başlığı	: Eşlerin Bağlanma Stilleri ve Evlilik Uyumları ile Çocuklarındaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	: 31.05.2019	Saati	: 10:30
Öğrenci Savunmaya	: ☒ GELDI		
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı, ☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUGU ☒ Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez KABUL edilmiştir. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ için ay EK SÜRE verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. (en fazla 3 ay) ☐ Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin REDDEDİLMESİ kararı alınmıştır.			
Savunmada Tezin Başlığı	: ☒ Değişmedi. ☐ Değişti.		
Tezin Yeni Başlığı	:		
Öğrenci Savunmaya	: ☐ GELMEDİ		
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı, ☐ OY BİRLİĞİ ile REDDEDİLMİŞTİR.			

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Doç. Dr. Emel SARI GÖKTEN	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Dilek Meltem TAŞDEMİR ERİNÇ	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Erkal ERZİNCAN	

YEMİN METNİ

Bu çalışmanın kendi tez çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

A large, light gray, stylized signature watermark is positioned diagonally across the center of the page. It appears to be a combination of the letters 'X' and 'K' in a bold, geometric font.

Tarih

Zeliha YÜKSEL

İmza

ÖNSÖZ

Araştırmamın her aşamasında bana destek veren ve yol gösteren danışman hocam Doç. Dr. Emel SARI GÖKTEN' e katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Eğitim sürecim boyunca bana öğrettikleri ile hayatıma ışık tutan çok değerli hocalarıma teşekkür ederim.

Bu araştırmada yer almayı kabul eden tüm katılımcılara, katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca bana yardımcı olan ve desteğini hiç esirgemeyen Dr. Cem TÜRKEŞ' e teşekkür ederim.

Hayatım boyunca bana her zaman güvenen ve destek veren dostlarıma, canım aileme, özellikle annem Sabriye YÜKSEL ve babam Celal YÜKSEL' e çok teşekkür ederim.

Bu araştırmanın bilim dünyasına katkı sağlamasını dilerim.

Zeliha YÜKSEL-2019

ÖZET

EŞLERİN BAĞLANMA STİLLERİ VE EVLİLİK UYUMLARI İLE ÇOCUKLARINDAKİ DAVRANIŞ PROBLEMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışmanın amacı, 6-18 yaş arası çocuğa sahip anne ve babaların bağlanma stilleri ve evlilik uyumları ile çocuklarında gözlemledikleri davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini Bursa ili merkez ilçelerinde yaşayan 6-18 yaş arası çocuğa sahip 105 anne, 105 baba; toplam 105 evli bireyden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Sosyodemografik Bilgi Formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve 6-18 Yaş Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre, annelerin ve babaların kaygılı ve kaçınan bağlanma boyutları ile çocuklarındaki davranış problemleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Annelerin ve babaların evlilik uyumları ile çocuklarındaki davranış problemleri arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre, Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme ölçeği alt boyutları olan Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunların, annelerin bağlanma boyutlarından kaygılı ve kaçınan bağlanmalarını pozitif yönde anlamlı düzeyde, evlilik uyumlarını ise negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme ölçeği alt boyutları olan Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunların babaların kaygılı bağlanmalarını, Anksiyete/Depresyon, Saldırgan Davranışlar ve Sosyal Sorunların babaların kaçınan bağlanmalarını pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Dikkat Sorunları ise babaların evlilik uyumlarını negatif yönde anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma stilleri, evlilik uyumu, davranış problemi

ABSTRACT
EVALUATIONS OF RELATIONSHIP BETWEEN ATTACHMENT STYLES
AND MARITAL ADJUSTMENT OF COUPLES AND CHILDREN'S
BEHAVIORAL PROBLEMS

The main objective of this study is to analyse the relationship between the attachment patterns of mother and father, the marital adjustments and the behavioral problems of the children. The sample group used in this study consists of 105 married couples, i.e. 105 mothers and 105 fathers, who have children aged between 6 and 18 years and live in Bursa. In order to obtain the required data for this study different data collection tools were used: Sociodemographic Information Forms, Experiences in Close Relationships, Marital Adjustment Scales and Child Behavior Checklists For Ages 6-18. As a result of the correlation analysis, a positive relationship is found between anxious-avoidant attachment of the mothers and fathers and the behavioral problems of the children. On the other hand, a negative relationship is found between marital adjustments and the behavioral problems of the children. Based on the regression analysis, considering only the mother, the anxiety/depression and the attention deficit of the children or the young person, that is considered as one of the subdimension of the children behavior assesment, has a significant positive impact on anxious-avoidant attachment whereas it has a significant negative impact on marital adjustments. On the other hand, the same children anxiety/depression and the attention deficit of the children, considering only the father, has a positive impact on anxious-avoidant attachment whereas anxiety/depression, aggressive behaviors, social problems have a positive impact on anxious-avoidant attachment. The attention deficit, instead, has a negative impact on the marital adjustment of the father.

Keywords: Attachment pattern, marital adjustment, behavioral problem

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

YEMİN METNİ	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	i
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	3
1.2. Araştırmanın Hipotezleri	3
1.3. Araştırmanın Konusu ve Problemi	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
BÖLÜM II	5
GENEL BİLGİLER	5
2.1. Bağlanma Kavramı ve Kuramları	5
2.2. Bağlanma Kuramının Tarihsel Gelişimi	5
2.3. Bağlanma Teorisinin Temel İlkeleri	6
2.4. Gelişim Dönemleri Açısından Bağlanma Süreçleri	7
2.4.1. Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Bağlanma	7
2.4.2. Ergenlik Döneminde Bağlanma	9
2.4.3. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma	10

2.5. Evlilik Kavramı ve Evlilik Uyumu	11
2.6. Evlilik Kavramının Tarihsel Gelişimi	13
2.7. Farklı Kültürlerde Evlilik	15
2.8. Evlilik Uyumu ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	15
2.9. Evlilik Uyumunu Etkileyen Etkileyen Demografik ve Psikososyal Faktörler.....	17
2.10. Çocuklarda Karşılaşılan Davranış Problemleri	18
2.11. Çocukluk ve Ergenlik Döneminde Yaşanan Davranış Problemleri ve Nedenleri	21
2.12. Çocuklarda Davranış Problemlerinin Sınıflandırılması	22
2.12.1. İç ve Dışa Yönelik Davranış Problemleri	22
2.13. Çocuklarda Karşılaşılan Diğer Davranış Problemleri.....	25
2.14. Okul Ortamında Karşılaşılan Duygusal, Sosyal ve Davranışsal Problemler	25
2.15. Olası Davranış Problemlerinin Belirlenmesi ve Kalıcılığı ile İlgili Çalışmalar	26
2.16. Evlilik Uyumu ile Çocukların Davranış Problemleri Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Çalışmalar	27
BÖLÜM III.....	31
GEREÇ VE YÖNTEM.....	31
3.1. Araştırmanın Modeli	31
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	31
3.3. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi	31
3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu	32
3.3.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YİYE II).....	32
3.3.3. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ).....	32
3.3.4. 6-18 Yaş Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği (CBCL/6- 18).....	33
3.4. Araştırma Verilerinin Analiz Yöntemi.....	34
BÖLÜM IV	35

BULGULAR	35
BÖLÜM V	64
TARTIŞMA	64
BÖLÜM VI	71
SONUÇ VE ÖNERİLER	71
KAYNAKLAR	72
EKLER	80
Ek 1 Sosyodemografik Bilgi Formu	80
Ek 2- Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YİYE II)	84
Ek 3- Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ).....	87
ÖZGEÇMİŞ	90

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Ebeveynlerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	35
Tablo 2. Ebeveynlerin Sağlık Durumlarına Göre Dağılımı.....	40
Tablo 3. Ebeveynlerin Evlilik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	41
Tablo 4. Çocuğa İlişkin Sosyodemografik Özelliklerin Dağılımı.....	43
Tablo 5. Ebeveynlerin Çocuklukta Anne Baba Tutumlarına Göre Dağılımı.....	44
Tablo 6. Araştırma Ölçekleri İçin Madde Analizi Sonuçları.....	46
Tablo 7. Ebeveynlerin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve Ebeveynlerin Değerlendirmelerine Göre Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği Puanları.....	47
Tablo 8. Anne ve Babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve Anne ve Babaların Değerlendirmelerine Göre Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği Puanları Karşılaştırılması.....	50
Tablo 9. Anne ve Babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve Anne ve Babaların Değerlendirmelerine Göre Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği Puanları Arasındaki Sınıf İçi Korelasyonlar.....	52
Tablo 10. Annelerin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve Annelerin Değerlendirmelerine Göre Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyonlar.....	54
Tablo 11. Babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve Babaların Değerlendirmelerine Göre Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyonlar.....	56
Tablo 12. Annelerin ve Babaların Değerlendirmelerine Göre Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Anne ve Babaların Kaygılı Bağlanma Alt Boyutu Puanlarını Yordama Durumu.....	58

Tablo 13. Annelerin ve Babaların Değerlendirmelerine Göre Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Anne ve Babaların Kaçınan Bağlanma Alt Boyutu Puanlarını Yordama Durumu.....	60
Tablo 14. Annelerin ve Babaların Değerlendirmelerine Göre Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği Alt Boyutları Puanlarının Anne ve Babaların Evlilikte Uyum Ölçeği Puanlarını Yordama Durumu.....	62

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 : Dörtlü bağlanma modeli	10
Şekil 2 : Levis ve Spainer' in evlilik uyumu modeli	16
Şekil 3 : Evlilik ile ilişkili faktörler	17
Şekil 4 : Ebeveynlerin doğum yerlerine göre dağılımı	39

KISALTMALAR DİZİNİ

SPSS: Statistical Package For Social Sciences

YİYE: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri

EUO: Evlilikte Uyum Ölçeği

CBCL: Child Behavior Checklist (Çocuk Davranış Değerlendirme Ölçeği)

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsan dünyaya geldiği andan itibaren bakıma muhtaçtır. Bu muhtaçlık sadece fizyolojik anlamda yeme, içme gibi temel ihtiyaçlar üzerinden değil, aynı zamanda duygusal yönelimi olan ihtiyaçları da kapsamaktadır. Maslow' ın ihtiyaç hiyerarşisine bakıldığında en temel ihtiyaçların ardından gelen sosyal ihtiyaçlar, aslında insanın yetişmesini sağlayan ikinci ve en önemli insani yönünü ortaya koymaktadır. Sosyal ihtiyaçlar, yaşamın en erken dönemlerinde bebek ile anne arasındaki ilişkiden yola çıkılarak kurulmaktadır. Bakıma muhtaç bebeğin, anne tarafından bakılması ve büyütülmesi bebeğin fizyolojisini ve duygu durumunu etkilemekte, bu sebeple anne ile bebek arasında yaşamın diğer dönemlerini de etkileyecek bir bağ kurulmaktadır (Hortaçsu, 2003).

Bağlanma kuramları veya stilleri, anne-bebek arasında kurulan bağı örnek alarak bireyin tüm yaşamının şekillendiğini ortaya koyan ve onun yaşam süresince tehlike ve endişe durumunda ortaya çıkan çeşitli reflekslerini anlamaya çalışan bir disiplin ürünüdür. Bu kuramlar ilk olarak Bowlby tarafından oluşturulmuş, II. Dünya Savaşı döneminde 44 çocuk incelenmiş ve çocuklarda oluşan kaygı durumlarının temelde bağlanma stilleri ile ilişkili olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bowlby' ın ardından Mary Ainsworth, Mary Boston ve Dina Rosenbluth gibi isimler bağlanma stillerini genç ve yetişkinlerde ele alarak, Bowlby' ın çalışmalarını devam ettirmişlerdir. Bağlanma üç bebeklik, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik gibi yaşamın farklı evrelerinde farklı şekillerde görülse de temelde savunulan, Bowlby' ın dediği gibi bebeklikten gelen bilinçaltı kodlarının insana işlediği ve yaşamında bir döngü şeklinde yer aldığı üzerineydi. Bu durum özellikle tehlike ve tehdit anlarında kişinin kullandığı savunma mekanizmalarıyla da ortaya çıkmaktaydı. Örneğin; kişi kendisi için kaygı uyandıracak bir durum olduğunda anında endişelenerek sığınmacı durumuna geçiyor ve çözüm aramaktan evvel korkuya kapılıyorsa, bu aslında bebeklikten gelen güvensiz-kaygılı bağlanma sebebiyle olmaktadır (Büyükşahin, 2001).

Bağlanma, yaşamın her döneminde kişiyi etkilediği gibi, özellikle bebeklikten sonraki ilk evre olan çocukluk döneminde kendisini ilk olarak hissettirmektedir. Bebeklikten çıkış yaşı olan 3 ile ergenlik öncesi 12 yaş civarını kapsayan çocukluk dönemi, kişinin yaşamda öğrenmeye başladığı en önemli dönemlerden biridir. Bu dönemde ebeveyn çocuğun hayatında bir rol model ve yönlendirici etkisi olan kişi konumundadır. Özellikle anne, babaya göre bebeklikten itibaren çocuk ile kurduğu bağla kendisine onun yaşamında çok daha fazla yer verir. Bebekken anne veya anne konumundaki kişi ile kurulan bu bağ, çocukluk döneminde de kendisini hissettirir. Çocuk, anneye fiziksel olarak eskisi kadar bağlı olmasa da yine de aynı ilgiyi ve güveni ondan beklemektedir. Fakat bu durumun işleyişinde bağlanma stilleri devreye girmektedir. Bebeklikten anne ile kurduğu bağ sonucunda güvenli bağlanan çocuklar, anneden uzaklaşmayı bir tehlike olarak algılamaz ve tek başlarına kaldıklarında da annelerinin varlığını hissederler. Ancak tam tersi olarak güvensiz bağlanma ilişkisi kuran çocukların, annelerinin uzaklaşması ile endişeleri en üst seviyelere çıkar (Bowlby, 1969).

Bebeklik ve çocukluk döneminden farklı olarak, ergenlik döneminde bağlanma daha farklı şekilde gerçekleşir (Damarlı, 2006). Bu dönemdeki bağlanma, ergenin yaşlılarıyla olan ilişkilerinden meydana gelmektedir. Ergenlik dönemindeki kişi için ebeveynleri ve çevresindeki diğerleri güvenli bir üs konumundadır (Akt.: Gündaş, 2013). Yetişkinlik dönemi bağlanmasını diğer dönemlerden ayıran nokta, bireyin çocuğu ile olan bağlanmasından ziyade eşiyle olan bağlanması söz konusudur. Ebeveynlerdeki bağlanma dış etkenlerden daha az etkilenir ve temelde cinsellik üzerine şekillenmektedir (Weiss, 1982). Alan dizinde yapılan bazı araştırmalar, ebeveynlerin sahip oldukları bağlanma stiline bağlı olarak çocuklarının da bağlanma stili oluşturacağını göstermektedir. Böylelikle, güvensiz türde bağlanma stiline sahip ebeveynlerin çocukları da aynı şekilde bağlanma stilleri geliştirecektir (Akt.: İlaslan, 2009). Anne ve babaların bağlanma stilleri, çocuklarının yaşamlarında sağlıklı ilişkiler kurmasını ve gelişimlerini sağlıklı bir şekilde sürdürmesi açısından oldukça önemlidir. Çünkü sağlıklı gelişim göstermeyen çocuklar, çevresiyle de kurduğu ilişkilerde sıkıntılar yaşar ve çocuklarda uyum problemleri başlar. Bu uyum problemleri ise davranış problemleri olarak karşımıza çıkar (Bolattekin, 2014).

Evlilik, iki insanın yaşamları boyunca birlikte olmak, bir aile kurmak, anne ve baba olarak çocuklarını büyütmek adına, kabul alarak oluşturdukları bir yapılandırma. Ebeveynlerin evliliklerindeki uyum, evlilik birliğini kuran her iki tarafında birbiri ile iyi anlaşması, sağlıklı ilişki içerisinde yaşamlarını sürdürmesi ve mutluluk, cinsel doyum,

eğlenme gibi açılardan uyumlu olması anlamına gelmektedir (Sayın, 1990; Temeloğlu, 2014). Alan dizine bakıldığında, evlilik ile ilişkili çok çeşitli faktörlerin olduğu görülmektedir. Bu faktörler, bireysel özellikler (stresle başa çıkma, düşünce tarzları, kişilik özellikleri, ruh hali vb.), çift özellikleri (ilişki tarzları, iletişim becerileri, çatışma çözme becerileri, yakınlık vb.) ve çevresel özellikler (aile işlevleri, anne-baba evliliği, iş stresi, sosyal çevre vb.) ile ilgilidir (Akar, 2005). Bu faktörler bireylerin kuracakları ilişkiyi ve ilişkinin yönünü etkileyecektir (Levy, 1994). Aile, çocuğun yaşamında oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Çocuklar toplumda, ailenin yansıma olarak yer edinirler (Hakvoort ve ark., 2010). Ebeveyn ve çocuk arasında kurulan bu birlik, bireyin bugünkü yaşamlarını şekillendirmektedir. Ebeveynler her türlü davranışları ile çocuklar için birer örnek oluşturmakta ve çocukların yaşamlarında olası davranışlar sergilemelerinin de kaynağı olmaktadır (Winnicott, 1998). Çocukların sergiledikleri her türlü davranış, temelde kendilerine model olan ebeveynleri ile ilgili olup, ebeveynler arasındaki uyumun yüksek veya düşük olmasıyla da çeşitli şekillerde kendisini göstermektedir (Bowlby, 1969). Ebeveynlerin arasındaki ilişki biçimleri ve evlilik uyumları, çocuklarıyla olan etkileşimi ve iletişimi de etkileyecektir (Hakvoort ve ark., 2010; Akt.: Özbey, 2012).

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 6-18 yaş arası çocuğa sahip anne ve babaların bağlanma stilleri ve evlilik uyumları ile çocuklarında gözlemledikleri davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırma, çocukların davranış problemleri ile ebeveynlerin kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri ve evlilik uyumları arasındaki ilişki, Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği alt boyutlarının ebeveynlerin bağlanma stillerini ve evlilik uyumlarını yordayıcı özelliği bakımından incelenecektir.

1.2. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın amacına uygun hazırlanan hipotezler aşağıda verilmiştir. Bunlar:

H1: Ebeveynlerin kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri ile çocuklarındaki davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Ebeveynlerin evlilik uyumları ile çocuklarındaki davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği alt boyutları ebeveynlerin bağlanma stillerini yordayıcı özellik göstermektedir.

H4: Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği alt boyutları ebeveynlerin evlilik uyumlarını yordayıcı özellik göstermektedir.

1.3. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Yapılan çalışmanın konusu eşlerin bağlanma stilleri, evlilik uyumları ile çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın problem tanımı ise, 6-18 yaş arası çocukların davranış problemleri ile ebeveynlerinin bağlanma stilleri ve evlilik uyumları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığıdır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Alan dizine bakıldığında, çocuk ve ergenlerde problem davranışlar ve bu problemlerle ilişkili değişkenlerin araştırıldığı çok sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Türk alan dizinde yapılan çalışmaların çoğunda çocuk ve ergenlerdeki davranış problemleri incelenirken, ebeveynlerin tutumu, kişilik özellikleri, çocuk yetiştirme biçimi ve aile işlevleri gibi değişkenlere ağırlık verildiği görülmüştür. Bu nedenle, bu çalışmanın, ebeveynlerin evlilik uyumu ve bağlanma stilleri bir arada değerlendirip, çocuklarındaki davranış problemleri ile ilişkisini inceleme açısından, Türk alan dizine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca davranış problemlerine ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında, çoğunlukla ebeveynlerden yalnızca birinin çalışmaya alındığı görülmektedir. Bu çalışmada, çocukların problem davranışlarının hem anne hem de baba tarafından değerlendirilmesi araştırmaya ayrı bir önem kazandırmaktadır. Çalışmada Türk alan dizine kıyasla yurt dışında sıklıkla kullanılan 6-18 Yaş Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinin, bu araştırmaya farklılık katması hedeflenmektedir.

BÖLÜM II

GENEL BİLGİLER

2.1. Bağlanma Kavramı ve Kuramları

Bebekler dünyaya geldikleri ilk andan itibaren bakıma muhtaçtırlar. Kendi ihtiyaçlarını kendileri karşılayabilecekleri yetenek ve beceride olamamaları sebebiyle kendilerine bakan bir anneye veya bir bakıcıya ihtiyaç duyarlar. Bu kişinin anne olması, bebeğin başlangıçta sütünü emdiği kişiye bağlanmasını daha da kolaylaştırır da bir başkası da bebekle aynı bağı zamanla kurabilmektedir. Bu bağ, her iki tarafı da zenginleştirmekle birlikte, bakıma muhtaç olan bebek tarafından güçlü bir bağlanma sağlar. Bu durum bağlanma kuramının da temelini oluşturur (Pehlivan Türk, 2004).

Bağlanma, bebek ile anneden yola çıkarak, bebek ile ona bakım veren kişi arasında kurulan, tehlike ve tehdit anlarında kolayca açığa çıkan bir duygusal bağıdır. Bu bağ her ne kadar bebeklik döneminde ortaya çıksa da devamında kişinin çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerini de etkileyerek, tüm davranışlarına yön verecek bir süreci kapsamaktadır (Ainsworth ve ark., 1978; Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bağlanma kuramı ilk olarak 1969 senesinde, John Bowlby tarafından temeli atılan, bebek ile anne arasındaki ilişki temel alınarak, bebeğin kendisine bakan kişi ile arasında kurduğu güven bağını ve bu güven bağıyla bedensel ve psikolojik gelişimi arasındaki ilişkiyi açıklayan bir kuramdır. Bowlby (1969) bağlanmayı, bebeğin hayatta kalmasının en temel kaynağı olarak görmektedir (Bowlby, 1969).

2.2. Bağlanma Kuramının Tarihsel Gelişimi

İlk olarak 1969 yılında Bowlby tarafından ortaya atılan bağlanma kuramı, daha sonra çeşitli araştırmacılarca geliştirilmiş ve farklı bakış açılarıyla literatüre kazandırılmıştır. Bowlby ilk olarak kavramın temelini atması adına önemlidir. O, bebekler ile anne arasındaki bağı gözlemlediğinde özellikle en güçlü bağlanma döneminde annenin bebekten uzaklaşması halinde bebeğin verdiği tepkilerin üç şekilde olduğunu görmüştür: *karşı koyma* (protest), *çaresizlik* (despair) ve *kopma* (detachment). *Karşı koyma*, bebeğin anneden ayrılma davranışıyla yüzleştğinde ağlayarak durumu kabullenmemesini ifade etmektedir. *Çaresizlik*, bebeğin anneden ayrıldıktan sonra ağlaması, anneyi istemesi ancak bulamadığı anda olayı kabullenmesi, *kopma* ise annenin geri gelmediğini görmesiyle birlikte aradaki bağın zayıflaması evresidir (Büyükşahin, 2001). Bowlby, bu

üç evre sonucunda, bebeğin anne ile olan bağının zayıflayacağını ancak anne veya anne konumundaki kişi kim ise onunla geliştirdiği bu bağı unutmayacağı için tüm yaşamında bağlanma kuramının sonuçlarını göreceğini ifade etmiştir (Bowlby, 1969).

Bowlby' ın bağlanma kuramı, bağlanmayı çeşitli temel varsayımlar üzerine oturtmuştur. Ona göre bağlanma kişilerin değil, ilişkilerin özetidir ve dünyanın her yerinde kurulabilecek doğal bir sevgi ve emek bağıdır. Bu bağ, güçsüz olan bebeği, kendisine güçsüz zamanında bakan anneye yakınlaştırır ve tüm yaşamınca annenin her zor anında yine yanında olacağı yanılgısına kapılmasına neden olur (Hortaçsu, 2003).

Bowlby' ın ardından bağlanma kuramını geliştiren isim Mary Ainsworth' dur. Ainsworth 1950' lerde Bowlby' ın ekibine katıldığı için aslında teorileri Bowlby' ın geliştirilmiş şeklini oluşturmaktadır. Ainsworth, çocukluk ve ergenlik üzerine çalışmalar yapmış ve bağlanma stillerini güvenli, kaçınmacı ve kaygılı olmak üzere üç perspektifte şekillendirerek alana katkı sağlamıştır (Ainsworth ve ark., 1978).

2.3. Bağlanma Teorisinin Temel İlkeleri

Bağlanma teorisi anne-bebek arasındaki ilişkiden yola çıkarak insandaki bağlanma durumunu incelemekte ve duruma yönelik tespitlerini yine en doğal olarak bu ilişkiden yola çıkarak temellendirmektedir. Bağlanma teorisi anne ile çocuk arasındaki saf bağı temel alarak şu ilkelerden yola çıkmaktadır (Cohen ve Shaver, 2004):

- Anne ile bebek arasında saf bir bağ vardır. Bebek anneye libidinal bağ ile bağlı ve anneye karşı içgüdüsel tepkiler vermektedir.
- Anne ile bebek arasındaki bağ, annenin bebeğe bakımından kaynaklı ayrılık anksiyetesi oluşturacak düzeydedir. Bebek alışma sonucunda anneden birden koparıldığında ayrılma kaygısı yaşayacaktır.
- Bebeklikte anneden ayrılma, insanın yaşayacağı en erken yas tutma evresini ifade etmektedir.

Bağlanma teorisi bu ilkeler ışığında anne ile bebek arasındaki saf bağı ihtiyaç ve bağlılık ilişkisine dayalı olduğunu ve bağı kopması halinde bebeğin travma ile ileriki yaşamlarında güvensiz bağlanma yaşayacağını, bu nedenle bebek ile anne arasındaki ilk kopuşun yaşanma durumuna göre bağlanma stillerinin oluştuğunu kabul etmektedir (Cohen ve Shaver, 2004).

2.4. Gelişim Dönemleri Açısından Bağlanma Süreçleri

İnsan yaşamı doğumla birlikte başlar ve çeşitli dönemlerden geçerek ölümle birlikte sona eren bir süreci içerir. Doğum ve ölüm arasında insan; *çocukluk, gençlik, yetişkinlik, orta yaşlılık, yaşlılık* ve *ihtiyarlık* olmak üzere altı aşamada hayatını yaşar. Yaşamın bu altı aşamasında, bebeklikte edindiği içgüdüsel birçok duyguyu da beraberinde getirir. Fakat her aşama, kişinin kendi bilinciyle birlikte yoğrularak duygularına yön vermesinin de bir sürecini kapsamaktadır. İnsan yaşamında geçmişten gelen ve bugün ile gelecekteki davranışları yönlendiren bağlanma, gelişim dönemlerine göre farklılık göstermektedir. Bu çalışmada bağlanma süreçleri gelişim dönemlerine göre *bebeklik ve çocukluk, ergenlik, yetişkinlik* olmak üzere üç döneme ayrılarak ele alınmıştır (Kulaksızoğlu, 2015).

2.4.1. Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Bağlanma

Bebeklik dönemi insan yaşamının en erken evresini ifade eden, en muhtaçlık durumunun ortaya çıktığı dönemdir. Bu dönemde bebekler, kendilerine bakan anne veya bir başka bakıcı kişiye karşı duygusal bir bağ geliştirirler. Bu güçsüz ve çaresizlik içeren, güvenlik ve tehdit durumlarında annenin yanında olmasının önemli olduğunu gösteren bir bağdır (Grossmann ve ark., 2008).

Bowlby (1969), bebeklik döneminde bağlanma sürecinin *doğum-2 ay, 2-7 ay, 7-24 ay* ve *24 ay* olmak üzere dört dönemde gerçekleştiğini belirtmiştir. Doğum ile 2 aylık dönem arasında bebek, anneye fiziksel bir çekim ile bağlanır. Bebek annenin kokusuna, sesine bağlılık göstermeye başlar. 2-7 ay arasındaki dönemde, bu bağlılık hissi güven duygusu ile perçinleşir. Bebek anneden gelen her şeyin güvenli olduğuna karar verir. 7-24 ay arasındaki dönemde, bebek çevreyi keşfetmeye başlar ve annenin çevre içerisinde kendisine karşı ne denli güven veren bir konumda olduğunu görür. 24 ay ise bebeğin tam anlamıyla 2 yaşına bastığı, anneden ayrılma evresinde bağlanmanın ne türde olacağını belirleyen aşamadır. Bebek bu aşamadan sonra anne ile kurduğu bağ anlamlandırmaya ve kendi bağlanma stilini belirlemeye başlar (Bowlby, 1969).

Çocukluk döneminin bebeklik dönemindeki bağlanmadan çeşitli farkları bulunmaktadır. En temel fark çocukluk döneminde sadece annenin değil, babanın da çocukla yakın ilişki kurması ve onun bakımını üstlenmesidir. Bebek sadece anneyi yakınında hissederken, çocuk hem anne hem de babasının etrafında olduğunun farkına varır. Herhangi bir ihtiyacında sadece annesini değil, babasını da yardıma çağırabilir. Bu

nedenle çocuğun her şeyden evvel ebeveynlerinden biri olmazsa diğeriyle kuracağı ilişki onun bağlanma duygusunu pekiştirebilecek bir seçenek sunar (Grossmann ve ark., 2008).

Uluç ve Öktem (2009), çocukluk döneminde bağlanma ile ilgili çocuğun iki bilgi edindiğini söyler. Bunlardan birincisi çocuğun kendini tanıması, annenin kendisi ile kurduğu bağdan ötürü kendisinin değerine karar vermesi, ikincisi ise ebeveynlerine karşı güven duygusu edinmesidir. Çocuk ebeveyni ile kurduğu ilişki sonucu kendisinin sevmeye layık olup olmadığını veya ebeveyninin onun yaşamında ne şekilde yer tuttuğunu kararlaştırmaktadır (Uluç ve Öktem, 2009). Bir birey çocukluk dönemine ebeveynlerinden sevgi, saygı görmüşse aynı durumun yaşamının ilerleyen yıllarında da devam edeceğine, herkesten sevgi, saygı göreceğine kendini inandırır. Böylece yaşamında kendine daha güvenli ve çevreye karşı sağlıklı ilişkiler kurmaya daha açık bir birey olarak yaşamına devam eder. Oysa tam tersi yetişen bir çocuk, ebeveynlerinden beklediği ilgi ve sevgiyi göremediğinde, çevresinin de tüm yaşamı boyunca aynı şekilde olacağına kendini inandırır. Ona göre kendisi sevmeye, sayılmaya layık değildir. Bu durum benlik saygısının gelişmesine engel olacağı için çevresiyle de sağlıklı ilişkiler kuramayacaktır (Burger, 2006).

Ainsworth ve arkadaşları (1978), bebeklik döneminde bağlanma stillerinin üç şekilde gerçekleştiğini ortaya koymuşlardır: Bunlar; *güvenli*, *kaygılı* ve *kaçınmacı* bağlanma şeklindedir (Ainsworth ve ark., 1978). Güvenli bağlanma içerisindeki bebek ve çocuklar, anneleri ile kurdukları bağda güven duygusu taşıdıkları için anneden uzaklaştıklarında da bu durumu sorun etmezler. Anne yanından uzaklaştığında bebek veya çocuk ağlamaz. Çevre ile ilgilenmeye ve yaşamını sürdürmeye devam eder. Anne olmadan da çocuk tek başına kalabilir. Bu annenin ona verdiği güven duygusunun üst seviyede olması ile ilişkilidir (Weissman ve ark., 2006). Kaygılı bağlanmada ise bebek veya çocuk anne yanından uzaklaştığı andan itibaren kendisini kötü hissetmeye başlar. Çevre ile iletişim kuramazlar ve ağlamaya başlarlar. Annenin gidişi çevrenin aynı zamanda bir tehlike arz etmeye başlamasının da göstergesidir. Çocuk çevreden gelebilecek olan bir tehlike olduğuna kendini inandırır ve anne olmadan yapamaz (Young ve ark., 1995). Kaçınan bağlanma stiline sahip bebekler ise anneleri ile kurdukları dağınık bağdan ötürü anneyi reddetme ve istememe eğilimine girerler. Bu nedenle anne olmadığında da çevre ile ilgilenir, anne geldiğinde ise ondan bağımsız olabileceklerini ona gösterme eğilimi ile reddetme davranışı içerisinde bulunurlar (Zeanah ve ark., 1997).

Ainsworth ve arkadaşları (1987), çocukluk dönemindeki bağlanmayı sınıflandırırken Bowlby' in çalışmasından yola çıkmışlar ve yaptıkları ev ziyaretlerinde anne çocuk ilişkisini gözlemleyerek bir kategorileştirmeye varmışlardır. Bu ev ziyaretlerinde anne ile çocuğun ayrılması anında çocuğun verdiği tepkiler ışığında, çocuklarda bağlanmayı *güvenli* ve *güvensiz bağlanma* olarak iki gruba ayırmışlar; güvensiz bağlanmayı da kendi içerisinde *kararsız* ve *kaçınan* olarak ikiye ayırıp kategorize etmişlerdir. Güvenli bağlanan çocukların anne yanından ayrıldıktan sonra telaş etmedikleri, bu durumu kanıksadıkları gözlemlenirken, güvensiz bağlanan çocukların ise tam tersi olarak anneden ayrıldıklarında bu durumu telaş içerisinde karşıladıkları ve fazla tepki verdikleri gözlenmiştir (Ainsworth ve ark., 1978).

2.4.2. Ergenlik Döneminde Bağlanma

Ergenlik döneminde bağlanma, bebeklik ve çocukluk döneminden çok daha farklı şekilde gerçekleşir. Bebeklik döneminde annenin fiziksel yakınlığına duyulan özlem, ergenlik döneminde yerini daha manevi bir bağa bırakır. Ergen, annenin veya ebeveyn statüsündeki kişinin kendisi için bu karmaşık dönemde bir liman olduğuna inanır. Onu bulamadığında da kendisindeki bağlanma türünün yankıları meydana gelir (Damarlı, 2006). Ergenlik dönemindeki bağlanma; *güvenli*, *korkulu*, *saplantılı*, *kayıtsız*, *proaktif*, *reaktif*, *stratejik*, *önleyici*, *duygusal* ve *kaçınma davranışı* şeklinde gerçekleşir. Ergen birey duygularını yeni yeni keşfetmeye başladığı bu dönemde bebeklikten gelen davranışlarına kendi bilgi ve tecrübeleriyle de şekil verir (Zimmer ve Collins, 2003).

Ergenlik dönemi üzerine yapılan çalışmalar, bu dönemde aileleri ile problemleri bireylerin ergenliği daha zor atlattıklarını, okul başarılarının düştüğünü ve çeşitli zorluklarla karşılaştıklarını gösterir. Ergenlik döneminde, ergenin her ne kadar özerk olma ve kendisini ispatlama çabası içerisine girse de onun istediği, kendisini anlayan ve kendisi ile empati kurabilen bir bireydir (Raja ve ark., 1992).

Ergenlik döneminde güvenli ve güvensiz bağlanma gösteren kişiler göz önüne alındığında, her iki kişinin de farklı insan tipleri olduğu görülmüştür. Güvenli bağlanan kişiler genellikle çevresi ile iyi anlaşıyor, sosyalliği yüksek, insani ilişkilerinde daha az problem yaşayan kişilerdir. Güvensiz bağlanan kişiler ise çevreyle uyum sorunu yaşayan ve insani ilişkileri daha problemlilerdir (Kesebir ve ark., 2011).

2.4.3. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma

Yetişkinlikteki bağlanma stilleri Ainsworth' un çocukluk dönemine dair ortaya koymuş olduğu bağlanma biçimlerine benzemektedir. Bu dönemde genel kabul gören yetişkinlik bağlanma stilleri, Bartholomew ve Horowitz' in ortak çalışması olan *dörtlü bağlanma modeli* üzerine kuruludur. Bu bağlanma modelinde olumlu benlik-olumsuz benlik ile olumlu başkaları-olumsuz başkaları ayırımına gidilmiş, kaygı ve kaçınma durumları göz önüne alınarak bir yetişkinin dört tipte bağlanma stiline sahip olduğu belirtilmiştir:

- Güvenli bağlanma
- Saplantılı bağlanma
- Korkulu-kaçınmacı bağlanma
- Kayıtsız-kaçınmacı bağlanma

Bartholomew ve Horowitz' in ortaya koyduğu bağlanma biçimleri olumlu ve olumsuz kaygı ve kaçınma durumlarına göre aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Klohn ve Oliver, 1998).

Şekil 1: Dörtlü bağlanma modeli

	Olumlu Benlik (Düşük Kaygı)	Olumsuz Benlik (Yüksek Kaygı)
Olumlu Başkaları (Düşük Kaçınma)	Güvenli (Yakınlık kurmada rahat ve özerk)	Saplantılı (ilişkilere takıntılı)
Olumsuz Başkaları (Yüksek Kaçınma)	Kayıtsız (Yakınlığa karşı kayıtsız ve karşıt bağımlı)	Korkulu (Yakınlıktan korkan ve sosyal açıdan kaçınan)

(Klohn ve Oliver, 1998)

Yetişkinlerdeki bağlanma biçimleri, kişinin karakterine ve yaşamında görülen çeşitli olaylara ilişkin tepkilerini ortaya koyması adına önemlidir. Güvenli bağlanma kuran kişilerin insani ilişkileri yüksek düzeyde olumlu, korku ve endişe verici anlarda soğukkanlı ve problem çözme yetisi yüksek bireyler olduğu görülürken; saplantılı bağlanan kişilerin özellikle ikili ilişkilerde problemleri davranışlar göstermeye meyilli ve problem çözme yetisi düşük oldukları görülmektedir.

Yetişkinlik ve bebeklik dönemini karşılaştıran Weiss (1982), bebeklik dönemindeki bağlanma ile yetişkinlik dönemindeki bağlanmayı karşılaştırmış ve ikisi arasındaki farkı şu şekilde özetlemiştir:

- Bebeklerdeki bağlanma anne veya anne konumundaki kişi ile bebek arasındayken, yetişkinlerdeki bağlanma eşler arasındadır.
- Bebeklerdeki bağlanma dış öğelerden etkilenmeye açıkken, ebeveynlerdeki bağlanma dış etkenlerden daha az etkilenmektedir.
- Yetişkinlerdeki bağlanma cinsellik üzerine şekillenmektedir.

Yetişkinlerdeki bağlanmanın bebeklere göre aktifliği daha yüksek olduğu görülmüş, yönlendirilebilmesi ve yardım alındığında özellikle sorunlu durumlarda çözüme kavuşturulabilmesi olanağı çok daha yüksektir (Weiss, 1982).

2.5. Evlilik Kavramı ve Evlilik Uyumu

Evlilik, ilk insandan itibaren iki cinsin birbiri ile kurduğu ilişkiyi geniş bir çerçevede ele alan ve toplumsal normlara uygun şekilde yaşanılır kılan, tarihi oldukça eski bir olgudur. Her ne kadar modernizm ile birlikte günümüze değin gelen süreçte evliliğe ilişkin birçok yeni tanımlama, farklı çerçeveleme getirilse de evlilik temelde kadın ve erkeğin bir söz akdinde bulunarak yaşamını birleştirmesine dayanan bir ilişki türünün aşamasını ifade etmektedir. Türk Dil Kurumu (2019) evliliği, *evli olma durumu-nikahlanma* olarak tanımlamaktadır (TDK, 2019). Evlilik iki insanın toplum önünde ilişkilerini gizlememek adına yaptıkları bir sözleşmedir (Hoşgör, 2013). İki insanın kalıcı bir beraberlik kurmak, aile olmak, çocuklarını toplum nezdinde anne ve baba olarak özgür bir biçimde yetiştirmek adına onay alarak oluşturdukları yapılanmadır (Erişti, 2010). İdeal bir evlilikten söz edildiğinde bu yapılanma içerisine sevgi, saygı ve sadakat olgusunun da dahil edildiği kuruma evlilik denildiğine dair bir tanımlama da yapılabilmektedir (Ar, 2014).

Evlilik ile ilgili birçok tanımlama yapılabilir. Evliliğe dair geliştirilen bakış açıları değiştikçe tanımlamalar da değişecektir. Bunun yanında evlilik tanımlamalarında dikkat çeken husus evliliğin toplum nezdinde meşru olması, toplumsal onaya dayanması ile ilişkilidir. Özügürlü (1985), evliliğin temelinde yatan bireylerdeki cinsel doyum sebebiyle toplumdaki meşrusuzluk ve ahlaksızlığın önüne geçmek, ahlaklı bireyler yetiştirmek adına evliliğin toplum nezdinde onay alınarak devam ettirilen bir ilişki türü olduğunu söyler (Özügürlü, 1985). Evlilik sonucunda dünyaya gelen bireylerin hem toplum

tarafından kötü bir gözle görülmemesi, baskı ile karşılaşmaması hem de hukuki süreçte hak sahibi olabilmeleri evlilik birliği içerisinde dünyaya gelmelerine bağlıdır (Özgüven, 2001). Gülererli (2014), evlilikte yer alan toplumsal onayın sadece bireyleri korumadığını, aynı zamanda bireylerin bir arada güvenle yaşamalarını, sorunsuz bir yaşam sürmelerini ve değerler çerçevesinde hayatlarını devam ettirmelerini de sağladığını belirtir (Gülererli, 2014).

Evlilik ile ilgili tanımlamalarda kavramın sık sık aile ile karıştırıldığı görülür. Türk Dil Kurumu (2019) aileyi, evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, evliliğe göre ailenin çok daha geniş kapsamlı olduğunu ve daha fazla üyeden meydana geldiğini gösterir (TDK, 2019). Evlilik, aile kurmak için bir basamaktır. Evlilik birliğine katılan bir erkek ve bir kadın bulunmaktadır. Fakat ailede ise bu kapsam genişler ve çocuklar da buna dâhil edilir. Özellikle geleneksel ailelerde geniş aile dediğimiz anneanne, babaanne gibi aile fertlerinin de aileye dâhil olduğu görülmektedir. Aile toplumsal kabulü çok daha yüksek bir olgudur. Bugün dünya üzerinde farklı milletlerde iki aynı cinsiyetten insanın da evli olabildiği düşünüldüğünde evlilikte toplumsal kabul olmayacağı aşikârdır. Fakat aile olmak, zaten kabul edilmiş ve topluma dâhil olmuş bir topluluğun göstergesidir (Tüfekçi, 2013). Gül (2012), ailenin belirginliği daha yüksek olan bir kavram olduğunu, evlilikteki sözleşme akdinin daha ileri götürülmüş hali olduğunu söyler (Gül, 2012).

Evlilik kurumu, üç temel motivasyondan beslenmektedir. Bunlar; biyolojik, psikolojik ve sosyal motivasyon şeklindedir. Evliliğin biyolojik motivasyonu, uzun süreli beraber yaşama, neslini devam ettirme ve üreme üzerine kuruludur. Psikolojik motivasyonu, kişinin beğendiği karşı cins ile ömrünü beraber devam ettirme, sevme ve sevilme güdüsüne yöneliktir. Sosyal motivasyonu ise toplumun onayladığı bir ilişkiyi saklamadan, toplum nezdinde sağlıklı şekilde devam ettirme olanağına sahip olabilme üzerinedir (Akar, 2005).

Evlilik bireyi ve toplumu kalkanı, her iki kuruma da hizmet eden bir kavramdır. Bu nedenle çok boyutlu birçok işleve de sahiptir. Evliliğin işlevleri şu şekilde sıralanabilir (Sezer, 2004):

- Evlilik cinsel doyum odaklıdır ve cinselliğin meşru yollardan giderilmesini sağlar.
- Bireylerin kendilerini aile ve toplum içerisinde güvende hissetmelerini sağlar.

- Toplumsal normlar açısından çocuk sahibi olunmasının da sonuçlarını güvenilir kılar.

- Evlilik sonucu kanunen çeşitli hakların elde edilmesini sağlar.
- Ekonomik güç elde edilmesini sağlar.
- Ailede iş bölümü sağlar.

Evlilik üzerine birçok bilimsel araştırma yapılmaktadır. Üstelik bu araştırmalar sadece evlilik ve sağlık açısından değil, toplum bilim başta olmak üzere evlilik kurumunu anlamak, evlilik kurumuna hizmet eden eşlerin durumunu da analiz etmek üzerinedir. Bu araştırmalarda kullanılan evlilik ile ilgili birçok kavram bulunmaktadır. Evlilik çatışması, evlilik kalitesi, evlilik uyumu bu kavramlardan birkaçıdır (Erbek, 2004). Bu çalışmada bilhassa evlilik uyumu kavramı üzerinde durulacaktır.

Uyum, birçok şeyde birbiri ile iç içe geçtiğinde alakalı olmasını, uygun olmasını, insan ilişkilerinde anlaşmayı ve uygun şekilde yaşamayı tanımlamaktadır. Son yıllarda çok fazla üzerine araştırma yapılan *evlilik uyumu*, evlilik birliğini kuran her iki tarafın da birbiri ile iyi anlaşması, uyumlu olması anlamına gelmektedir (Sayın, 1990). İki farklı cinsiyetin hemen hemen her anlamda anlaşması mümkün değildir. Fakat yaşamlarını ortak çerçevede idame ettirmeleri için birlikte mutlu olma, cinsel doyum, eğlenme gibi açılardan uyum içerisinde yaşamaları gereklidir (Temeloğlu, 2014). Aktaş (2009), evlilik uyumunun ana şartının *ben, sen* gibi kişisel zamirleri geri plana atarak *biz* olmak olduğunu vurgulamıştır (Aktaş, 2009).

2.6. Evlilik Kavramının Tarihsel Gelişimi

Evlilik kavramının tarihsel gelişimi, aile ile iç içe olarak ilerlemiş, toplumlarda ailenin konumuyla birlikte evlilik de anlam kazanmaya başlamıştır. Evliliğe ilişkin tarihsel gelişimi Antropoloji, Sosyoloji ve Tarih gibi bilimler açıklamaya çalışmış, evlilik toplumsal değişimin önemli bir yapı taşı olarak görülmüştür. Evlilik ile ilgili araştırmalar, evliliğin toplumsal yaşamdan yola çıkan bir kavram olduğunu, ilk çağlarda insanların anaerkil bir dönem yaşayarak cinsel anlamda da serbest olduklarını ortaya koymuş, daha sonra ataerkilliğe geçişle birlikte evliliğin önem kazandığını göstermiştir (Michel, 1984).

İlk çağlardaki avcı ve toplayıcı toplumların en temel ihtiyaçları olan yeme, içme ve barınmayı karşılamak adına çalışmaları onların temel faaliyetleri olmuştur. Bu faaliyet meydana getirilirken doğurgan olan kadın, aile fertlerinin artmasını sağlayarak güç

kazanmış ve anaerkil bir toplum yapısının oluşmasını sağlamıştır. Anaerkil toplum yapısında kadın hem dışarıda toplayıcı olan, hem de ev içerisinde çocuk yetiştiren kişidir. Bu nedenle aslında ikili ilişkilerde de kadının sözü geçmekte, erkek ile arasındaki bağı kadın yönlendirmektedir. Bir nevi erkek kadının sözüne ve doğurganlık gücüne muhtaç konumdadır (Arat, 1986; Eyce, 2000; Michel, 1984).

Neolitik dönemle birlikte tarımsal bir devrim yaşanması, erkek ile kadın arasındaki ilişkiyi ve güç dengelerini değiştirmiştir. Tarıma geçişle birlikte erkek daha ağır işlerde rol almış, kadın erkeğin gücüne muhtaç konuma geçtiğinden ötürü eski otoritesini kaybetmiştir. Bu durum kadın-erkek ilişkilerinde de kendini göstermiş, eskiden istediği erkekten çocuk yapabilen ve tek eşli olamayan kadın, artık erkeğin sözüne bağlı bir yaşam kurmaya başlamıştır. Bu dönem aynı zamanda geleneksel aile tiplerinden *geniş ailenin* de başladığı bir dönem olmuştur (Mazoyer ve Roudart, 2009; McNeill, 1989). Geniş ailenin en önemli özelliği aile üyeleri sayısının fazlalığıdır. Genellikle anne, baba, çocuklar, büyükbaba, büyükanne ve diğer aile fertlerinin yer aldığı bu ailede anne konumundaki kadının evi düzenlemesi, ev işleri ile alakadar olması beklenir. Anne bütün bunları yaparken iş yaşamından çekilir ve erkeğin himayesi altına girer. Bu dönemde evlilik kurumu da kendisini tekeşlilik bağı üzerinden göstermeye başlamıştır (Yan ve ark., 2015; Yıldırım, 2013).

Evlilik toplumsal değişim ve gelişimle birlikte sürekli olarak kendisini düzenlemiş, erkek ve kadının toplumsal rolleriyle birlikte değişime uğramış bir kurumdur. Kapitalist toplum yapısının ortaya çıktığı 14. yüzyıldan itibaren başlayan ve 18. yüzyıldaki Sanayi devrimiyle birlikte kendisini daha fazla gösteren dönemde, toplumdaki emek olgusunun değişmesiyle birlikte erkek ve kadının da rollerinin değiştiği görülür. Makineleşme her iki cinsiyetin emeğini sömürmekle birlikte kadın ev içerisine, erkeği ise fabrikalara kapatmış, böylece erkeğin emeğini ucuzlatırken, kadının ise emeğini görünmez olarak saymıştır. Bu durumda erkek ile kadın arasındaki ilişkide erkeğin daha fazla güç sahibi olması kolaylaşmış ve kadın erkeğe daha bağlı bir konuma düşmüştür (Braudel, 2013; Giddens, 2012; Lefebvre, 2014).

Sanayi sonrası toplumlarda kadın ile erkek arasındaki eşitsizlik üzerine çeşitli toplumsal hareketlenmeler başlamış, kadınlar erkeklerin baskılarını ve toplumdaki önderliklerini rahatsız edici seviyede bularak hak arama girişimine düşmüşlerdir. Bu durum, kadın-erkek ilişkilerinin eşitlikçi bir seviyeye yaklaşmasını sağlayan en önemli aşamadır. Özellikle 19. yüzyılda kadın gruplarının feminizm çerçevesindeki çalışmaları

evlilik kurumuna yeni bir bakış açısı getirmiş, kadının evlilik içerisinde sömürülmesini, erkekten geri planda durmasını eleştirmiştir. Bu dönemden sonra ortaya çıkan *tek ebeveynli aile*, *babasız aile*, *karışık aile* gibi kavramlar kadının erkek ile ilişkisini şekillendirmiş, onu evlilik sürecinde ön plana çıkarmış, kimi zaman da eşitlikçi bir tutum işlenmesini sağlamıştır (Gladding, 2012; Kapız, 2002).

2.7. Farklı Kültürlerde Evlilik

Evlilik tarihi süreçte farklı kültürlerde farklı şekilde ilerlemiş, gerek eş seçimi gerekse evlenme biçimi olarak birçok türe ayrılmıştır. Sezen (2005), yaptığı çalışmada, sadece Türk topluluklarında 33 farklı evlenme biçimi olduğunu tespit etmiştir. Bu 33 evlenme biçimi arasında en yaygınları ise *görücü usulü evlilik* ve *anlaşarak evlenme* şeklindedir. *Görücü usulü evlilik*, özellikle kırsal bölgelerde geniş aileler arasında görülen, evlenme çağına gelmiş erkeğin ailesinin ona uygun bir kız bakması şeklinde oluşan bir evlenme biçimidir. Bu evlenme biçiminde gence de fikri sorulabildiği gibi, detaylı bir araştırma yapılarak aileye uygun kız bakıldığı için öncelikle ailenin beğenmesine ve geline onay vermesine önem verilir. *Anlaşarak evlenme* ise, modern dönemde kadın ve erkeğin toplumdaki yerinin eşitlenmesiyle birlikte yaygınlık kazanan, her iki tarafın da birbirine uygunluğuna kendilerinin karar verdiği bir evlenme biçimidir (Çimen, 2007; Sezen, 2005).

Kültür birçok olguyu etkilediği gibi evliliği de etkilemektedir. Coğrafyaya ve yaşam biçimine bağlı olarak değişen kültürlerde evlilik seremonisinden, evlenme biçimine veya zamanına göre birçok şey değişik şekilde, kültüre uygun olarak yapılmaktadır. Örneğin; Hindistan’da kast sisteminin etkili olduğu dönemlerde her kasttan insanın kendi kastından evlenme adeti varken, bugün bu durum değişmiştir (Baltaş ve ark., 2008).

2.8. Evlilik Uyumu ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Bireysel ve toplumsal anlamda kalkınmanın önemli bir kurumu olan evliliğe dair birçok araştırma yapılmış, evlilik uyumu üzerine modeller geliştirilmiştir. Geliştirilen bu modeller, evliliğin zeminini inceleyerek kuruma etki eden kavramlar çerçevesinde evlilik ilişkisini ele almaktadır. Evlilik uyumuna dair birçok model olsa da günümüzde en çok bilinenleri Levis ve Spainer modeli ile Dyer’ in rol modeli’ dir.

Levis ve Spainer modeli, evlilik uyumunu sosyal-kişisel kaynaklar, yaşam stilineki memnuniyet ve evlilik ilişkisinde kazanılan ödüller olmak üzere üç çerçevede ele alır. Modele göre bir evliliğin kalitesini etkileyen faktörler bu üç çerçevede değişir ve bu

faktörler ışığında evliliğin kalitesi de değişmektedir. Evlilik kalitesi, evlilik uyumunu belirleyen en önemli etmenler arasındadır. Örneğin; sosyal-kişisel kaynaklar arasında yer alan sağlık, evlilik kalitesini etkiler. Eşlerden birinin sağlıklı olması, diğerinin birçok anlamda evlilikten beklediklerini karşılayamamasına ve bu nedenle uyumun düşük olmasına sebep olabilmektedir. Tüm bu anlatılanlarla yola çıkarak bu modele göre bir evliliğin kalitesini etkileyen üç çerçeve aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Spainer ve Levis, 1980).

Şekil 2: Levis ve Spainer'in evlilik uyumu modeli

Evlilik Öncesi Değişkenler		
Sosyal ve Kişisel Kaynaklar	Yaşam Stilindeki	Eşlerin Etkileşiminden
-Kadın ve erkeğin evliliğe hazır olması	Memnuniyet	Kazanımlar
-Evlilik öncesi kaynaklar	-Sosyal ve ekonomik yeterlilik	-Eşler için pozitif saygı
-Uygun rol modelini ortaya çıkarma	-Çalışan eşten duyulan memnuniyet	-Duygusal doygunluk
-Önemli diğer kişilerden destek	-En iyi hane halkı bileşimi	-İletişimde etkililik
	-Toplumla özdeşleşme	-Role/fit
		-İletişim miktarı
Evlilik Uyumu		
Olasılıklar		
Alternatif cazibeler	Evlilikte istikrar	Evli kalabilmek için dışarıdan gelen baskılar

(Spainer ve Levis, 1980)

Dyer' in rol kuramı, evlilik uyumunu rol ilişkileri üzerine oturtmuştur. Kurama göre evlilikte karı ve koca rolleri bulunmaktadır. Bu roller, özellikle yeni evliler için oldukça yabancı ve alışılmamış rol türleridir. Evlilik uyumu sağlanabilmesi için eşlerin bu rollerin gereksinimlerini bilmesi, bu rollere uygun davranışlar geliştirmeleri, görev ve sorumluluklarının bilincinde birer eş olmaya çalışmaları gereklidir. Uyum süreci, kişilerin görev ve sorumluluklarının bilincinde davranışlar yapmaları ile gerçekleşecek bir süreçtir (Dyer, 1962).

2.9. Evlilik Uyumunu Etkileyen Etkileyen Demografik ve Psikososyal Faktörler

Evlilik toplumsal bir sözleşme üzerine kurulu olduğu için, evliliğin dışı açık bir kurum olması onu etkileyen birçok faktör olduğunu gösterir. Bu faktörler evlilikte mutlu olma, tatmin sağlama gibi birçok şeye önayak olan gelir durumu, yaş, beklentiler gibi çok çeşitli düzeyde değişmektedir. Her insan dünyaya gelişinden itibaren aldığı eğitim, yetiştiği çevre ve daha birçok şey ile birbirinden ayrılırken, yapılacak evlilikle ortak bir buluşma sağlandığında, bu birliktelik çeşitli faktörlerden elbette ki etkilenecektir (Anderson ve ark., 1983; Barling, 1994; Broderick ve O’Leary, 1986; Çelik, 2006; Grych ve ark., 1992; Lye&Biblarz, 1993; Saxton, 1982).

Tüm bu anlatılanlara dayanarak aşağıdaki tabloda evlilik uyumu ile ilişkili bazı faktörler gösterilmiştir:

Şekil 3: Evlilik ile ilişkili faktörler

Bireysel Özellikler	Çift Özellikleri	Çevresel Özellikler
Sorunlar	Sorunlar	
Stresle başa çıkma güçlüğü	Negatif ilişki tarzları	Aile kökeninin etkileri
İşlevsel olmayan düşünceler		Aile sürecinin izleri
Aşırı tepkiselilik		Aileden bağımsızlaşabilme
Aşırı kızgınlık ve saldırganlık		Anne babanın evliliği
Tedavi edilmemiş depresyon		Anne babanın ve arkadaşların desteği
Kronik irritabilite		İş stresi
Aşırı utangaçlık		Ebeveyn olmanın stresi
		Dışarı uğraşların gerilimi
		Dış stresörler
Olumlu Özellikler	Olumlu Özellikler	
Dışa dönüklük	İletişim becerileri	
Esneklik	Çatışma Çözme becerileri	
Özgüven	Kaynaşma	
İddialılık	Yakınlık	
Teslimiyet	Güç paylaşımı veya kontrolü	
Aşk	Uzlaşma	

(Akar, 2005)

Bu faktörler; bireysel özellikler, çift özellikleri ve çevresel özellikler ile ilgilidir. Bir evliliğin uyum içerisinde devam etmesi adına bireylerin üzerine düşen görevler, çift

olarak sorumlulukları ve çevrenin tesiri önemlidir. Örneğin; bireysel anlamda depresyon gibi hastalıklara meyilli, çift olarak birbirine uyumsuz karakterde kişilerin evlilikte uyumları düşük derecede olacaktır.

Evlilik uyumunu etkileyen *demografik faktörler* yaş, gelir düzeyi, meslek gibi kapsamda gösterilebilir. Demografik açıdan birbirini tamamlamayan bireyler arasında uyumsuzluk aşîkârdır. Şendil ve Korkut (2008) araştırmalarında, evlilik uyumu ile ekonomik ve eğitim faktörlerinin oldukça ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Evlenme biçimi, çocuk sayısı, cinsiyet gibi birçok faktörün göz önüne alındığı çalışmada anlaşılarak evlenen bireylerin, ekonomik durumu iyi olan ve eğitim seviyeleri yüksek olan bireylerin daha fazla evlilik uyumu gösterdikleri görülmüştür. Buna kıyasla eğitim seviyesi düşük ve ekonomik durumu kötü bireylerin ise evlilik uyumları çok daha düşük seviyededir (Şendil ve Korkut, 2008).

Evlilik uyumunda cinsiyet rolleri üzerine araştırmalar yapan McGovern ve Meyers (2002), modern cinsiyet rollerine sahip erkeklerin, ataerkil erkeklere göre çok daha fazla evlilik uyumu içerisinde olduklarını saptamışlardır. Özellikle eşlerine her türlü konuda yardımcı olma söz konusu olduğundan, iki eşin de beraber çok daha fazla konuda anlaşabildikleri sonucuna ulaşmışlardır (McGovern ve Meyers, 2002).

Evlilik dışı açık bir kurum olması sebebiyle psikososyal faktörlerden oldukça etkilenir. Toplumun evliliğe bakış açısı, onaylaması, çiftlerin aileleri arasındaki uyum gibi birçok faktör aynı zamanda bireylerin kuracakları ilişkiyi ve ilişkinin yönünü etkilemektedir. Örneğin; hamilelik, evlilik uyumunu etkileyen önemli *psikososyal faktörler* arasındadır. Kadın fizyolojisini etkilediği kadar psikolojisini de etkileyen hamilelik, evlilik sürecinde kadın ve erkek arasındaki uyum seviyesini düşürmektedir. Levy (1994), 102 çift üzerine yapmış olduğu araştırmada hamile kadınların hamilelik öncesi ve sonrası dönemleri incelendiğinde, sonrasında evliliğe bakış açılarının farklılaştığı, uyum seviyelerinin düştüğü görülmüştür (Levy, 1994).

2.10. Çocuklarda Karşılaşılan Davranış Problemleri

Davranış, insanın doğduğu andan itibaren genetik özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkan ve daha sonrasında psikolojik, sosyal gibi birçok faktörden etkilenecek şekilde yaşamda şekillenen bir süreci ifade etmektedir. İnsanlar doğdukları andan itibaren yaşam süreçlerinde davranma eyleminde bulunurlar. Davranış insan tabiatının önemli bir unsurudur.

Problemli davranış, toplumsal düzeni bozacak seviyede olan, yaralanma ve tehlike ifade edecek risklere sahip olan bir davranış türüdür. Erbaş (2002) problemli davranışı, kişinin öğrenmesine etki eden, yaşamını zorlaştıran ve ona-çevresine zarar veren davranışlar olarak tanımlamıştır (Erbaş, 2002). Problemli davranışın en önemli özelliği negatiflik ve zarar barındırmasıdır. Bu zarar kişinin kendisine ve çevresine yönelik olabilmektedir. Hisli (1982) bu nedenle problemli davranışı, karmaşık tepkiler içeren ve insan psikolojisinden etkilenen bir davranış türü olarak tanımlamıştır (Hisli, 1982).

Problemli davranış, bireyin yeni şeyler öğrenmesini engelleyen, toplum dışı kalmasına neden olan, kendisine ve çevresine zarar veren davranıştır (Birkan, 2002; Kanlıklıçer, 2005). Problemli davranış çoğu zaman tanımlanırken *sosyal beceri* kavramıyla birlikte ele alınmış, bireyin sosyal anlamda çevresiyle uyum içerisinde olan davranışları sosyal beceri anlamında yüksek bulunduğu, birey sorunsuz ve düzgün bir davranış kalıbı içerisinde değerlendirilmiş, aksi durumlarda ise bireyin davranış problemi yaşadığı belirtilmiştir (Günindi, 2008; Ziv, 2013).

İnsan davranışları üzerine yapılan çalışmalar, davranışların anlamlandırılması adına davranış problemlerine ilişkin biyolojik ve psikolojik bakış açıları geliştirmiştir. Bu bakış açıları, insan beyninin evrendeki en karmaşık fiziksel yapılanma olduğunu kabul etmiş ve bunu insanın fizyolojisinden ve psikolojisinden yola çıkarak anlamlandırma gayesi gütmüşlerdir. Biyolojik yaklaşıma göre, insan beyni birçok sinir sisteminin birleşiminden meydana gelmektedir ve bu sinir sistemi, çeşitli hormonlar vasıtasıyla da tetiklenmektedir. Bu hormonlar insan beynini, fizyolojisini ve karmaşasını etkileyerek davranışlara yön vermektedir. Bu nedenle sağlıklı ve sağlıklı insan arasında davranış farkları bulunmaktadır (Cüceloğlu, 2013; Morris, 2001).

Davranış problemlerine ilişkin geliştirilen psikolojik yaklaşımlar, problemli davranışın arka planında yatan sebeplerin insan psikolojisi kaynaklı olduğuna inanarak duruma açıklama getirmektedir. Problemli davranışa ilişkin geliştirilen psikolojik yaklaşımlar temelde *psikodinamik*, *davranışsal* ve *psikososyal* olmak üzere üç türe ayrılmaktadır. *Psikodinamik yaklaşım*, Freud' un isim babası olduğu psikoanalitikten yola çıkarak, insan davranışlarını bilinç ve bilinç düzeyleri arasındaki ilişki ile anlamaya çalışan bir yaklaşım türüdür. Psikodinamik yaklaşıma göre, insan davranışları id, ego ve süperego arasındaki ilişkiye göre şekillenmektedir. İd, insanın en ilkel benliğidir. Tamamen mantık ve akıl dışı olan id, insan nefsi ve istekleri üzerinden şekillenir. Ego ise idin denetim noktasıdır. İnsanın mantık ile amaçlarına ulaşmasını

sağlar. İd ile ego arasında toplumsal baskıyı hissederek denetime geçen mekanizma ise süperegodur (Yazgan ve Yerlikaya, 2011). Psikodinamik yaklaşım, problemli davranışın ana kaynağı olarak id-ego-süperego uyumsuzluğunu gösterir (Wicks ve Israel, 1997). *Davranışsal yaklaşım*, psikodinamik yaklaşımın aksine, davranışların öğrenilebildiği ilkesinden yola çıkmaktadır. Problemli veya anormal bir davranış varsa bu davranış öğrenilmiştir. Bu öğrenme, klasik veya edimsel koşullanma ile gerçekleşmiştir. Ortadan kaldırılması için de problemli davranışın zararlı olduğu da yine öğrenme yolu ile gerçekleşmelidir (Bilgin, 2003; Kotler ve McMahon, 2002). *Psikososyal yaklaşım*, insanın mikro düzeyde yakın çevresi, ailesi; makro düzeyde ise tanıdıkları ile kurduğu ilişkileri ele alan ve problemli davranışın bu iki çevre ile etkileşimden doğduğuna inanan bir yaklaşımdır (Jewel ve ark., 2009).

Davranış problemleri her yaştan ve cinsiyetten insanın, yaşamın her döneminde sergileyebileceği bir davranış türüdür. İnsan doğası her zaman olumlu davranış gösterme veya her şeyi olumlu karşılama durumunda değildir. Yaşamsal süreçte karşılaşılan her şey insanın ruh haline etki ettiği gibi davranışlarında da etki edebilmektedir. Çocukluk dönemi, genel olarak bebeklikten çıkılarak ergenliğe başlamadan evvelki 3-12 yaş arasındaki dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde dünyayı yeni yeni tanımaya başlayan çocuk, gerek fizyolojik, gerek psikolojik etkenler sebebiyle normal seviyede ve yaşının gerektirdiği biçimde bir davranış kalıbı içerisine girmeyebilir. Çocuğun normal mi yoksa anormal mi davranış gösterdiği çeşitli şekillerde tespit edildikten sonra, bu davranışın düzeltilmesi adına neler yapılması gerektiği üzerine yoğunlaşmaktadır (Erbaş ve ark., 2004). Yavuzer (2008), çocuklarda görülen normal olmayan davranışların tespit edilmesinde şu kriterlerin göz önüne alınması gerektiğini söyler:

- Yaşa uygunluk
- Sapan davranışların yoğunluğu
- Süreklilik
- Cinsel rol beklentisi
- Kültürel faktörler

Çocuğun en yakın gözlemcisi ebeveyn veya ailesi yaşıya uygun davranış göstermemesi, çocuğun cinsiyetine uygun rollerde bulunmaması, sürekli olarak

problemli davranış sergilemesi veya kültürel faktörleri göz ardı ederek uyumsuz davranış göstermesi halinde problemli davranışı etmektedir (Yavuzer, 2008).

2.11. Çocukluk ve Ergenlik Döneminde Yaşanan Davranış Problemleri ve Nedenleri

Çocukluk ve ergenlik, insan yaşamında değişimin en sık olduğu, bu nedenle davranış ve uyum problemlerinin de en sık yaşandığı dönemdir. Dross (2004), çocukluk ve ergenlik döneminde yaşanan davranış problemlerini ele almış ve bunları dört başlık altında incelemiştir: *demografik*, *biyolojik*, *psikososyal* ve *bilişsel* kaynaklı davranış problemleri. *Demografik* kaynaklı davranış problemleri yaş, cinsiyet, meslek, gelir düzeyi gibi faktörlerin etkili olduğu davranış problemlerini ifade etmektedir. Kalabalık bir aile ortamı, düşük sosyoekonomik gelir düzeyi gibi sorunlar, çocukluk ve ergenlik dönemindeki kişinin kendi iç dünyasında ve dışarıya karşı stres dolu olmasını ve davranışlarını da bu sebeple agresiflik, mutsuzluk içerisinde sergilemesini sağladığından, kişi problemli davranışlar içerisine girebilmektedir. *Biyolojik* kaynaklı davranış problemleri, kişinin kendi biyolojik yapısından ötürü oluşan problemlerdir. Örneğin; çok aşırı zayıf veya kilolu olma, engelli olma gibi durumlar kişiyi çevreye karşı asabi kılabılır veya problemli davranış içerisine girmesine neden olabilmektedir. *Psikososyal* kaynaklı davranış problemleri, kişinin yakın çevresi, aile veya toplum içerisindeki diğer insanlarla girdiği sakıncalı ilişkiler çerçevesinde oluşan davranış problemleridir. Bu problemler özellikle ebeveyn ilişkileri kaynaklı olarak küçük yaştan itibaren görüldüğünde, çocukluk döneminden itibaren kişinin yaşamına sinmekte ve diğer yaşlarda da varlığını göstermektedir. Son olarak *bilişsel* kaynaklı davranış problemleri bulunmaktadır. Bu problemler kişinin bilgi seviyesi ve zeka düzeyiyle ilgili olarak ortaya çıkmaktadır (Dross, 2004).

Çocukluk döneminde yaşanan davranış problemleri özellikle okul öncesi dönemde, okula hazırlık olarak gidilen kurumlarda büyük bir uyumsuzluğa neden olmakta ve son yıllarda istenmeyen davranışlar adı altında, üzerine çokça araştırma yapılan bir alan olarak varlık göstermektedir. İstenmeyen davranışlar, bilhassa aileden ayrılan ve toplumsallaşma aşamasının ilk basamağı olarak okul sınırları içerisine giren çocuklarda sıkça görülmektedir. Martin ve arkadaşları, okul öncesi dönemdeki istenmeyen davranışları dört gruba ayırmaktadırlar:

- İsteklerinin hemen karşılanmasını istemek, diğerlerinin etkinliğini engellemek

- Sözel düzenlemelere itiraz etme, kurallara uymama
- Saldırganlık, zorbalık
- Suça yönelik davranışlar

Okul öncesi dönemde istenmeyen davranışlara ilişkin yapılan araştırmalar, bu dönemde aileden yeterince ilgi görmeyen, ebeveyn yönlendirmesi olmayan veya bebeklik döneminde güvensiz bağlanma yaşayan çocukların çoğunlukla sorun yaşadıklarını ve özellikle dışa dönük istenmeyen davranışlarda bulunduklarını ortaya çıkarmıştır (Martin ve ark., 1999)

2.12. Çocuklarda Davranış Problemlerinin Sınıflandırılması

Duygu ve davranış bozuklukları oluşma biçimi ve hissettirdiği etki ile birlikte çocuklarda iki şekilde sınıflandırılmaktadır. Bunlar; içe yönelik davranış problemleri ve dışa yönelik davranış problemleri şeklindedir. İçe yönelik davranış problemleri, genellikle çocuğun içine kapanması, kendisini mutsuz ve çaresiz hissetmesi, dış veya iç kaynaklı sebepleri kaygı ve takıntı ile birleştirerek bunlara çözüm araması şeklinde görülmektedir. Bu problemler, erken çocukluk döneminde ebeveynle kurulan bağ kaynaklı da gelişebilmektedir. *Dışa yönelik davranış problemleri* ise daha çok çocukların yaşadıkları sorunları dışa yansıtmaları ve saldırganlık, mutsuzluk, uyumsuzluk içerisinde etrafına davranması ile ortaya çıkmaktadır (Nelson ve ark., 2002).

2.12.1. İçe ve Dışa Yönelik Davranış Problemleri

Çocuklar sergiledikleri davranış problemleri ile yetişkin bireylerden ayrılan, yaşamın erken döneminde problemleri davranışları kanıksayan ve normalleştirerek kendi iç dünyalarına ve bulundukları alana mutsuzluk, kaygı ve kavgaya yönelik davranış getiren kişiler olabilmektedirler. Özellikle erken çocukluk döneminde, ebeveynlerden kaynaklı olarak iyi şartlarda yetişmemiş, sert bir otorite veya sürekli güvensiz bir bağlanma yaşamış çocuklarda en sık karşılaşılan problem davranış bozukluğudur. Bu problem çocuğun erken yaşlarda yaşama dair aklında olumsuz bir imaj çizmesini ve devamında bunu sürdürerek sağlıklı düşünen bir birey olmasını engellemektedir (Webb, 1993).

Çocuklardaki davranış problemleri içe ve dışa yönelik olmak üzere iki şekilde sınıflandırılır. İçe yönelik davranış problemleri, çocuğun daha çok kendi iç dünyasında yaşadığı, daha çok kendi iç dünyasında fark edilebilirliği yüksek olan, psikolojik

etkileriyle dışarıdan çoğu zaman hissedilemeyen, ancak sonuçların daha tehlikeli olabileceği davranış problemlerini ifade etmektedir. Genellikle sert bir aile disiplini gören, ebeveynleri arasında uyumsuzluk olan çocuklar bu tarz davranışlar sergilemektedirler (Nelson ve ark., 2002).

İçe yönelik davranış problemleri; endişe ve korku, yalnızlık/utangaçlık, yas tutma (acı çekme), depresyon şeklindedir. Endişe ve korku duygusu bunların başında gelmektedir. Korku somut olarak var olan bir durumdan kaynaklanırken, endişe ise gerçekte var olmayan, kişinin kendi varsayımları sebebiyle yarattığı korkulardır. Özellikle güvensiz bağlanan çocuklarda erken yaşlarda oluşan korku ve kaygı, ebeveyne güven duymama, ebeveynin kendisini sürekli olarak terk edeceği duygusundan kaynaklanmaktadır. Okul çağında bir çocuğun endişe ve korku duyacağı birçok konu olabilir. Bunların başında okul şartları, öğretmen ile iletişimsizlik, okulda hijyen sorunu, arkadaşlarla uyumsuzluk gelebilmektedir. Bu endişe ve korkuların artması çocuklarda okul fobisinin oluşmasına neden olurken, bu okul fobisi kaynaklı olarak çocukların problemli davranış göstermelerine de neden olabilmektedir. Çocuk bu dönemde yaşadığı ortamdaki rahatsızlıktan ötürü kendi içine kapanabilir, sürekli endişe haliyle derslerinde başarısız olabilir, kendisini dışlanmış ve mutsuz hissedebilir (Webb, 1993).

Çocukluk döneminde ebeveynlerinden yeterince ilgi görmeyen, bulundukları ortama aidiyet hissetmeyen çocuklarda *yalnızlık/utangaçlık* kaynaklı birçok davranış problemi de oluşmaktadır. Özellikle okul çağında çocuklar farklı bir ortama girdiklerinde farklı ailelerin çocuklarını tanıdıklarında veya sosyoekonomik anlamda kendilerinden çok daha iyi şartlarda yaşayan çocuklar gördüklerinde kendilerini dışlanmış ve yalnız hissedeceklerdir. Bu durum onların diğer akranlarıyla sağlıklı arkadaşlık kurmalarını engelleyecek, içlerine kapanmalarına neden olacaktır. Bu durum ilerleyen yaşlarda çocuğun problemli ilişkilerini devam ettirmesine, taciz ve haksızlık karşısında ses çıkarmamasına neden olacaktır (Webb, 1993).

Yas tutma / acı çekme, hayatın her döneminde insanın karşılaşabileceği, daha çok ölüm, kayıp gibi olaylardan sonra ortaya çıkan bir durumdur. Yaşamın erken dönemindeki çocuklar kayıplara karşı hassastırlar. Özellikle çocuğun bağlanma döneminde bir ebeveyni kaybetmesi, onda travma yaratabilmektedir. Bu durumda çocuk çok uzunca bir dönem bu psikolojiyle çeşitli davranış bozuklukları gösterebilmektedir. Webb (1993), yas tutan çocuklar üzerine yaptığı araştırmada çocukluk döneminde bu durumun üç temel nedeni olabileceğini söylemiştir: bireysel sebepler (yaş, gelişim

evresi vb.), ölüm ile ilgili sebepler (ölüm şekli, ölen kişi ile ilişki vb.), ailevi ve çevresel faktörler (Webb, 1993).

Okul çağı çocuklarında depresyon ve intihar girişimi de içe dönük davranış problemleri arasında yer almaktadır. Bu dönem çocukları, genellikle anne babadan ayrı kalma, okulda mutsuz olma sebepleriyle depresyon belirtileri göstermektedirler. Bu depresyon problemi çözülmediği takdirde çocukların ileriki safhalarda kendilerine zarar verme, ortadan kaybolma eğilimi göstermelerine neden olabilmektedir (King ve ark., 1999). Küçük çocuklarda depresyon belirtileri genellikle hasta gibi davranmak, dalgın olmak, okula gitmek istememek, ebeveyne karşı surat asmak şeklinde kendini gösterebilmektedir.

Çocuklardaki davranış problemlerinin ikinci grubu dışa yönelik davranış problemleridir. Bu problemler özellikle geçmiş yaşantı ve çeşitli bozukluklar sebebiyle çocuğun kendi içinde yaşadığı sorunları yansıtmaya şeklinde dışa vurması kaynaklı gerçekleşmektedir. Dışa yönelik davranış bozukluğu gösteren çocuklar, genel olarak incelendiklerinde bu çocuklarda anti-sosyal davranışların yaygın şekilde yer aldığı gözlemlenmektedir. Kural tanımayan gruplara katılma, toplumsal kuralları reddetme, yetişkin otoritesine karşı gelme en sık yaptıkları davranışları ifade etmektedir. Özellikle okul dönemi çocukları arasında bulunan bu problemlili davranış grubundaki çocuklar, okul gibi kuralların olduğu bir ortamda rahat edememekte ve dikkat çekici tavırlarda bulunmaları sebebiyle çok fazla barınmamaktadırlar. Bu çocuklar sosyal normları ihlal ettikleri için bir süre sonra toplumdan onay alamayarak dışlanmaya başlarlar (Akman ve ark., 2011).

Dışa yönelik davranış problemleri; çalma, vurma, tehdit etme, karşı koyma ve kurallara uymama şeklinde görülmektedir. Bu problemler belli yaş dönemlerinde çeşitlenmekle birlikte genellikle dış çevreyi rahatsız etme, ebeveynle kuramadığı güvenli bağın tedirginliğini dışarı yansıtmaya şeklinde vuku bulmaktadır. Yaşamın her döneminde dışa yönelik davranış sorunları görülmekle birlikte, çocukluk döneminde oluşan bu davranışlar genellikle çocuğun çevresi ile ilişkisi kaynaklı ele alınmaktadır. Yapılan araştırmalar ailelerin erken dönemde çocuklarına verdikleri eğitim, örnek olma, ailenin kendi içinde uyumu, ailenin sosyal ve demografik özellikleri gibi birçok şeyin çocukların dışa yönelik davranışlarını etkilediği sonucunu çıkarmıştır. Örneğin; ailesi boşanmış erken yaşta bir çocuğun yeterli sevgi ve ilgi görmemesi sebebiyle çevresine karşı saldırgan ve dikkat çekici davranışlarda bulunması olağandır (Alisinanoğlu ve

Ulutaş, 2000; Ekici, 2004; Nelson ve ark., 2002). Özellikle okul öncesi dönem çocukları üzerine yapılan araştırmalar, ailelerin kullandıkları disiplin yöntemlerinin bu dönem çocuklarında problemli davranışlara neden olduğu sonucuna ulaşmıştır. Okulda uyumsuz davranış gösteren, öğretmen sözü dinlemeyen çocuklara bakıldığında genellikle ailelerinden fiziksel veya sözlü ceza alan çocukların bu gruba daha çok girdiği görülmüştür (Akman ve ark., 2011).

2.13. Çocuklarda Karşılaşılan Diğer Davranış Problemleri

Çocuklarda görülen davranış problemleri içe ve dışa yönelik olarak iki gruba ayrılmıştır. Fakat bu problemlerin yanı sıra çocukların çevreye uyum sağlayamadıkları, çözüm getiremedikleri sorunlara ilişkin davranış problemleri de olabilmektedir. Bu tarz problemler genellikle sonradan oluşan, travma kaynaklı ve çocukların çözebilme yetilerinin sınırlı kaldığı durumlarda davranışlarına yansıyan problemlerdir. Bunlara en iyi örnek, son yıllarda üzerine çalışmaların arttığı çocuk istismarı konusudur. Çocukların özellikle erken yaşta, henüz bilişsel düzeyde gelişmişliklerini tamamlamadıkları sürede uğradıkları cinsel istismar, onlarda zamanla ve yaşamlarının ileriki süreçlerinde problemli davranış görülmesine neden olabilmektedir. Bir yetişkin tarafından çocuğun cinsel uyarıcı olarak kullanılması, çocuğa karşı istismar içeren davranışta bulunulması, aynı durumun ensest kapsamında aileden veya bir başka bireyden gelmesi çocuğun zihinsel ve fiziksel gelişimini etkileyerek yaşlılarından farklı davranışlar içerisine girmesine neden olacaktır (Giardino ve Finkel, 2005). Cinsel istismara uğrayan çocukların davranış bozuklukları yaşlarına göre değişse de genellikle içine kapanma, birine yapışma, enürezis, enkoprezis, boyun eğme davranışı, sık sık aynı anı yaşama ve daha birçok şekilde kendisini göstermektedir (Ekşi, 1999).

2.14. Okul Ortamında Karşılaşılan Duygusal, Sosyal ve Davranışsal Problemler

Okul, çocuğun aileden sonra toplumla ilk olarak karşılaştığı ve topluma dâhil olma adına ilk adımını attığı yerdir. Aileden farklı olarak birçok farklı kültürde insanla bir araya gelinen okul, çocuk için kültürleşmenin ve toplumsallaşmanın olduğu, iletişim kurma olanaklarının çeşitlendiği bir ortamdır. Tüm bu yönleriyle okul çocuk için hem birçok olanaklar sunan, hem de sınırlayıcı yönleri olan bir alan olmaktadır (Ekşi, 1999).

Çocuklar okulda gerek gelişim dönemlerinden kaynaklı, gerek yetiştirilme biçimleri, gerekse ortamın verdiği koşullar sonucunda çeşitli duygusal, sosyal ve davranışsal problemlerle karşılaşabilir, ortama uyum sağlamakta güçlükler

yaşayabilirler. Araştırmalar okul korkusunun bilhassa sosyal çevreye adapte olamama üzerine kurulu olduğunu göstermektedir. Özellikle okul öncesi çocukların okula uyum güçlüğü yaşamaları duygusal anlamda anneden kopamama, tehlike algısı, sosyal uyum güçlüğü, ebeveynle kurulan güvensiz bağ gibi sebeplerde ötürüdür. Duygusal anlamda kendisini bulunduğu ortama ait hissetmeyen çocuk, sürekli ağlama, mutsuz olma, kural tanımama gibi tepkiler vermeye açıktır. Her ne kadar öğretmen, çocuğu okula alıştırmaya adına çabalasa da güvensiz bağlanan çocukların bu dönemde okula karşı önyargıları, annenin kaybolduğunu düşünmeleri psikolojik anlamda beklenenden büyük tepkiler vermelerine neden olacaktır (Akman ve ark., 2011).

Okul birçok farklı kültürden öğrencinin bir arada yer aldığı, sosyalliği yüksek bir kurumdur. Aynı yaşlardan olmasına rağmen, farklı kültür ve eğitim ortamından, aileden gelen çocuklar okulda bir arada uyumlu yaşama konusunda sıkıntı çekebilirler. Çocukların yaşlılarıyla anlaşamaması, sık sık kavga etmeleri, olumlu ve yapıcı davranışta bulunmamaları olağandır. Bu durum üzerinde ailesel ve çevresel, ortam kaynaklı etmenler etkili olduğu gibi, aynı zamanda çocukların biyolojik yapıları, sağlıklı olup olmamaları da etkilidir. Örneğin; doğuştan bir engeli bulunan çocuğun sınıf ortamında sağlıklı yaşlılarıyla geçirdiği zaman, koşullar ve yaşlılarının davranışları çocuğun sosyal anlamda sergileyeceği davranışların da yönünü belirlemektedir (Ekşi, 1999).

Ataman (2000), okul ortamında karşılaşılan duygusal, sosyal ve davranışsal problemlerinin düzenlenmesi adına öncelikle davranışın tespit edilmesi, ölçülmesi, kaynağının bulunması, yeni davranışın tespit edilmesi, uygun olan davranışın pekiştirilmesi gerektiğini söyler. Bu süreçte problemlili davranışın kaynağı iyi tespit edilmeli, yerine gelecek yeni davranış için pekiştireçler iyi şekilde seçilmelidir. Öğretmen öğrenciyi tanımalı, gerektiğinde aile ile iletişim kurmalı ve sosyal, maddi, olumlu pekiştireçler kullanarak problemlili davranış ortadan kaldırmalıdır (Ataman, 2000).

2.15. Olası Davranış Problemlerinin Belirlenmesi ve Kalıcılığı ile İlgili Çalışmalar

Davranış problemlerinin ortaya çıktığı en erken dönem olan çocukluk, yaşamın da öğrenime en açık dönemini ifade etmektedir. Özellikle 3-6 yaş arası erken çocukluk dönemlerinde ebeveynlerden kazanılan çeşitli davranış kalıpları yaşamın ilerleyen dönemlerinde çocukların alışkanlıklarını da belirlemektedir. Bunlar arasında

olumsuzluk içeren davranışların fazlalığı, davranış problemlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu davranış problemlerinin düzeltilmesi veya tedavi edilmesinde anne-baba ve okul işbirliği oldukça önemlidir (Ulrich ve ark., 1966).

0-6 yaş arasında oluşabilecek bilişsel, davranışsal veya sosyal davranış bozukluklarının tespit edilmesinde en önemli gören ebeveynlere düşmektedir. Çocuğun davranışlarındaki anormalliği tespit etmek, onu diğer çocukların yanında gözlemlemek ve hareketlerine anlam katmak önemlidir. Nitekim ebeveynlerin geçici olarak gördükleri problemler ileride çok önemli sonuçlara yol açabilmektedir. Bu dönemde ebeveynler davranışları gözlemlerken bilhassa; yaşa uygunluk, cinsel rol beklentilerine uygunluk, ortaya çıkma sıklığı ve zamanına oldukça dikkat etmelidirler. Çocuklarda en sık görülen davranış bozuklukları hırçnılık, sinirlilik, saldırganlık, okuldan kaçma, karşı gelme, toplumsal kurallara uymama, alt ıslatma, saç koparma şeklindedir. Bu davranışların kalıcı olması, bilhassa davranışın olağan karşılanması ile ilgilidir. Şayet ebeveyn veya çevre bu problemlili davranışı yadırgamaz veya düzenleme çabası içerisine girmezse davranış problem aksetmeye devam edecektir. Davranışçı yaklaşıma göre, her davranış öğrenilebildiği için problemlili davranış da öğrenilmiştir ve değiştirilebilir. Bunun için gerek ebeveynlerin gerekse okulda öğretmenlerin yapması gereken, problemlili davranışın değerini düşürmek ve olumlu/olması gereken davranışın değerini yükseltmektir (Maslow, 1943; Ulrich ve ark., 1966).

Meyer ve Evans (1989), olumlu davranışın kazandırılması sürecinde pekiştiricilerin kullanılmasını, olumlu davranışın ödüllendirilmesini, ebeveynlerin tutarlı bir şekilde sürece yayarak olumlu davranışı yönetmeleri gerektiğini söylemiştir (Meyer ve Evans, 1989). Erbaş (2002) ise olumlu davranışın kazandırılması ve problemlili davranışın ortadan kaldırılması adına bir planlama yapılması gerektiğini, bilhassa eğitimcilerin sürecin anne ve babalarla yönetilmesi gerektiğini söylemiştir (Erbaş, 2002).

2.16. Evlilik Uyumu ile Çocukların Davranış Problemleri Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Çalışmalar

Aile, çocuğun yaşamında oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Çocuğa bir yuva sunan, onun bakımını, iyi bir eğitim almasını ve toplumda yer edinmesini sağlayan kişiler öncelikle ailelerdir. Aile varlığı ile ebeveynlik görevini üstlendiği çocuğa sahip çıkarak onun aynı zamanda gelişimini de üstlenmektedir. Bu nedenle çocuk, ailenin yansıması olarak toplumda yer edinir (Hakvoort ve ark., 2010). Ailenin varlığı, insanın birinci derecede yakınlarına duyduğu güvenle birlikte pekişen ve kişiyi toplumdaki

diğer ilişkilerinde sağlıklı olmaya yönlendiren bir olgudur. Ebeveyn ve çocuk arasında kurulan bu birlik, nesillerin sağlıklı devam etmesini sağladığı gibi, mikro düzeyde insanların bugünkü varlıklarını, hayata bakış açılarını da korumakta ve şekillendirmektedir. Yapılan araştırmalar, çocukların sadece fiziksel özellikleriyle ebeveynlerine benzemediğini, aynı zamanda mizaç, huy ve davranış anlamında da ebeveynlerinden izler taşıdığını ortaya koymaktadır. Hatta bu konuda Türkçede yer alan “kız çocuğu anneye, erkek çocuğu babaya benzer” sözü de ebeveynler ile çocuklar arasındaki ilişkiden kaynaklanarak söylenmiş bir sözdür. Çocukların ebeveynlerine benzemeleri sadece genetik faktörler kaynaklı değil, gözlem güçleri ile ailelerini örnek almaları ve onların davranışlarından etkilenmeleri de kaynaklıdır. Ebeveynler yaptıkları her türlü davranış ile çocuklar için birer örnek oluşturmakta ve çocukların yaşamlarının ileriki dönemlerinde olası davranışları sergilemelerinin de kaynağı olmaktadır. Ebeveyn, çocuk gözünde bir figürdür. Yaşama dair kesin bilgisi olmayan çocuk için ebeveyn yaptığı her şey ile en doğru kararı veren, en doğru davranışta bulunan ve her şeyi bilen kişidir. Winnicot (1998), bu durumun bebeklik döneminde anne ile bebeğin kurmuş olduğu ilişkiden kaynaklandığını söyler. Bebekliğinde anneye bağlı olan ve güven ilişkisini anne ile kuran çocuk için örnek alınacak figür de geçmiş yaşantısında ona güveni veren anne, dolaylı olarak da ebeveynidir (Winnicot, 1998).

Çocuklar, ebeveynler arasındaki her türlü davranıştan doğrudan etkilenmektedirler. Aynı evin içerisinde çocuğun pasif kaldığını veya anlamadığını düşünerek çeşitli olumsuz davranış gösteren ebeveynler olsa da, çocuğun bu durumdan etkilendiği herhangi bir kavgada arkadaşına söylediği sözde veya sosyal hayatta bir başka davranışında ortaya çıkmaktadır. Ebeveynler arasındaki sözlü tartışmalar, birbirlerine karşı saygısızca tutum, sevgi eksikliği, tahammülsüzlük, kırıncı davranışta bulunma gibi birçok şey çocuğun doğrudan bunları örnek almasına ve toplumda bir başkasına karşı uygulamasına veya kendi içine atarak, dışa karşı pasif olmasına neden olabilmektedir. Çocukların problemli davranışlarının içe ve dışa yönelik olarak ele alınmasına göre, bir çocuğun anne babası arasındaki şiddeti iki şekilde sindirdiği görülür: Ya şiddete karşı korku geliştirerek içten içe sürekli tedirgin ve endişe verici ruh hali benimseyecek ya da kendisi de çevresine karşı şiddeti örnek alarak dışa yönelik bir problemli davranış geliştirecektir (Koerner ve ark., 2002).

Eşlerin hem bedensel hem de ruhsal uyumuna dayanan evlilik uyumu, onların meyvesi olarak nitelendirilen çocuklara yansımaktadır. Çocuğun birinci dereceden

yakını olan anne babanın arasındaki ilişki çocuğun zihinsel yaşamında yer edinerek onun davranışlarına da yön vermektedir. Bu nedenle evlilik uyumu ile çocuk davranışları arasında bir ilişki bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar çeşitli sebeplerle evlilik uyumu düşük bireylerin ebeveyn olma konusunda da başarısız olduklarını, bu nedenle çocuklarının çeşitli problemleri davranış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Henderson ve arkadaşları (2003), çocukların genellikle birçok şeyi gözlem yoluyla öğrendiğini, problemleri davranış gösteren çocukların ailelerinden öğrendiği yanlış şeylerin problemleri davranışa neden olduğunu söylemektedir (Henderson ve ark., 2003).

Evlilik, toplumun en önemli yapıtaşlarından biri olan aileyi meydana getirmekte, ailenin varlığı ise anne, baba ve çocuk dediğimiz en küçük çekirdek aile olan yapı ile oluşmaktadır. Aile bireylerinin iki temeli olan anne ve baba arasındaki ilişki, doğrudan ortama, çocuklara yansımaktadır. Ev içerisinde doğru iletişim kurabilen, birbirlerine sevgi ile yaklaşan ailelerin çocukları, bulundukları ortamdan kazandıkları ile davranışlarını bu yönde ilerleteceklerdir. Fakat tam tersi bir durum olduğu gözlemlendiğinde ise anne ve baba arasında iletişimsizlik olması, saygı ve sevgi yoksunluğu çocukların da sağlıklı bir ortamda ve sağlıklı şartlar altında yetişmelerine neden olacaktır (Amato, 2005; Brett, 1993; Jenkins ve ark., 2005; Şirvanlı, 1998; Yaşar, 2009; Zubrick ve ark., 2005). Çalışmanın bu kısmında evlilik uyumu ve çocuklarda görülen problemleri davranışlar arasındaki ilişki kabul edilmiş ve bu ilişkiyi ele alan çalışmalar, savundukları düşünce ile birlikte sunulmuştur.

Cummings ve arkadaşları (1984) yaptıkları çalışmada, ebeveynler arasındaki çatışmanın çocukları etkilediğini, onlar üzerinde yaptıkları testlerle ve verdikleri tepkilerle ölçümlenmiştir. Bu ölçümlemede çocukların yaş, cinsiyet ve diğer demografik özelliklerine göre anne baba kavgalarına ve çatışmalarına verdikleri tepkilerin farklılaştığını, ancak anne baba arasındaki uyumsuzluğun çocukları olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmışlardır (Cummings ve ark., 1984; Akt.: Şendil, 1999).

Amato ve Fowler (2002) yaptıkları çalışmada, ebeveyn işlevleri ile çocuk davranışlarını ele aldığı çalışmada, ebeveynler arasındaki uyumun çocuğu dolaylı olarak etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Çocuğun gündelik işlerinde ona yardımcı olma, denetleme, çocuğa özen gösterme gibi durumlar çocukta var olan başarıyı artırmaktadır. Bu başarının artması da aynı zamanda çocuğun uyumlu davranışlar göstermesini sağladığı için, dolayısıyla anne baba arasındaki uyum çocuğa yansımaktadır (Amato ve Fowler, 2002).

Özbey (2012) yaptığı çalışmada, ebeveynlerin evlilik uyumları ile altı yaş altı çocuklarının problemli davranışları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma kapsamında Ankara ilinde yer alan resmi bir anaokulunda, altı yaş altı 89 çocuk ve ebeveyni üzerine çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada 74 anne, 15 baba yer almıştır. Yapılan araştırmada, problem davranış ölçeği ile çocukların dışa yönelik problemli davranışları ile içe yönelik problemli davranışları; bu davranışlarla ebeveynlerin evlenme biçimi ele alındığında, bilhassa yakın akraba evlilikleri ile dünyaya gelen çocuklarda davranış problemlerinin görüldüğü ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde antisosyal ve benmerkezci davranışlar gösteren çocukların yine yakın akraba evliliği yapan ailelerde çokça görüldüğü gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda problemli davranış gösteren çocukların genellikle 20 sene üzeri evli ailelerde, geniş aile tiplerinde, yakın akraba olarak evlenen ailelerde daha fazla yer aldığı sonucu ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca araştırma sonucuna göre, ebeveynlerin evlilik uyumları ile çocukların dışa yönelik problem davranışları arasında negatif yönde, anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Özbey, 2012).

Karadağ (2015) yaptığı tez çalışmasında, evlilik uyumu ile aile içi iletişim arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Çalışmada Konya ili merkezinde yaşayan evli bireyler üzerinde araştırma yapmış, evlilik uyumu sonucunda çocukların bu durumdan ne şekilde etkilendiğini tespit etmeyi amaçlamıştır. 827 evli çiftte yapılan anket sonucunda birçok sonuca ulaşırken, çocuklarla iletişimin özellikle eğitim ve maddi geliri düşük ailelerde düşük seviyede kaldığı sonucuna ulaşmıştır (Karadağ, 2015).

Gregory (2016) yapmış olduğu çalışmada, boşanma ve çocuk ilişkisine değinerek, dolaylı olarak anne-baba arasındaki uyumun çocuğu ne şekilde etkileyeceği üzerinde durmuştur. Bu çalışmada boşanmanın çocuk üzerindeki etkileri araştırılmış, örnek çalışmalar referans gösterilmiş ve bunun üzerinden boşanan bireylerin çocuklarının ruh halleri ele alınmıştır. Örnek çalışmalar ışığında boşanma sürecini doğru yönetemeyen ebeveynlerin çocuklarının psikolojisini olumsuz etkilediği, çocuklar için doğru olanın uyumlu evlilik olmasına karşın, boşanma sürecine girilmişse bu durumun çocuğa doğru aktarılması ve bireylerin birbirlerini kötülememesi gerektiği savunulmuştur (Gregory, 2016).

BÖLÜM III

GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, 6-18 yaş arası çocuğa sahip anne ve babaların bağlanma stilleri ve evlilik uyumları ile çocuklarında gözlemledikleri davranış problemleri arasındaki ilişkiyi incelemek üzere hazırlanmış kesitsel bir çalışmadır.

Araştırmada, çocuklardaki davranış problemleri bağımsız değişken, eşlerin bağlanma stilleri ve evlilik uyumları bağımlı değişkenlerdir.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, Bursa İli merkez ilçelerinde bulunan tesadüfi olarak seçilen 6-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin anne ve babalarından oluşmaktadır.

Araştırmanın katılımcıları 105 anne, 105 baba; toplam 105 evli bireyden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin tamamı Bursa ili merkez ilçelerinde yaşamaktadır. Katılımcılar seçilirken; çalışmaya katılmaya gönüllü olma, Bursa ili merkez ilçelerde yaşama, evli olma, çocuklarının 6-18 yaş arasında olması ve çocukların bedensel, zihinsel veya biyolojik rahatsızlığı olmaması kriterlerine uygunluk aranmıştır.

3.3. Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada, araştırmanın amacına uygun olduğu düşünülerek belirlenen; Sosyodemografik Bilgi Formu, Evlilikte Uyum Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, 6-18 Yaş Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Sorular ve anketler bir olarak, kapalı bir zarf içerisinde her iki ebeveyne verilmiştir. Ölçekler her çocuk için hem annesi hem de babası tarafından doldurulmuştur. Yalnızca anne veya baba tarafından doldurulan ölçekler değerlendirmeye alınmamıştır. Katılımcılara çalışmanın gizlilik esasları, amacı ve önemi açık bir şekilde ifade edilmiştir. Ayrıca çalışmanın güvenilirliği açısından, ölçeklerin eşler tarafından ayrı yer ve zamanlarda doldurulmasının öneminden bahsedilmiştir. Katılımcılar tamamen gönüllülük esasına göre ölçekleri yanıtlamışlardır.

3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Katılımcıların yaşı, cinsiyeti, evlilik biçimi, çocuk sayısı, aile yapısı gibi kişisel bilgilerini araştırmak amacıyla hazırlanmış 24 soruluk bir veri formudur. Form araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Sosyodemografik Bilgi Formu Ek-1 ‘ de verilmiştir.

3.3.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YİYE II)

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), yetişkin bağlanmalarına ilişkin temel boyutları ölçmek amacıyla oluşturulmuştur. Ölçeği, Brennan, Shaver ve Clark (1998) geliştirmişlerdir. Bu ölçek, yetişkin bağlanmasında bireylerin yakın ilişkilerinde yaşadıkları kaygı ve diğerlerinden kaçınma boyutlarını ölçmektedir. Brennan ve arkadaşları (1998) tarafından yapılan çalışmalar neticesinde, YİYE’ nin ölçüm duyarlılığının kısıtlı olduğu saptanmıştır. Böylelikle, Fraley, Wallar ve Brennan (2000) YİYE II ‘ yi geliştirmişlerdir. Selçuk ve arkadaşları (2005), bu ölçeğin Türk kültürüne güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarını yapmıştır (Selçuk ve ark., 2005; Sümer, 2006)

Ölçeğin maddeleri bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutlarını ölçmek amacıyla oluşturulmuştur. Kaygı ve kaçınma alt boyutlarının her birinde 18 madde vardır, ölçekte toplamda 36 madde bulunmaktadır. Ölçek maddelerinin değerlendirilmesi için 7’li likert tipi (7= kesinlikle katılıyorum, 1= hiç katılmıyorum) kullanılmaktadır. Ölçek sonucunda iki boyut için ayrı ayrı toplam puanlar ortaya çıkmaktadır. Boyutlardan elde edilen toplam puan değerleri 18 ile 126 arasındadır. Araştırmalar, ölçeğin iki boyutlu faktör yapısını koruduğunu göstermektedir. Bu ölçeğin, kaygı boyutunun iç tutarlık katsayısı .86 ve test-tekrar test güvenilirliği .82, kaçınma boyutunun iç tutarlık katsayısı .90 ve test-tekrar test güvenilirliği .81 olarak belirtilmektedir (Selçuk ve ark., 2005; Sümer, 2006)

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Ek-2’ de yer almaktadır.

3.3.3. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ)

Locke ve Wallace (1959), evliliğin niteliğini ve doyumunu ölçmek için, Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ)’ ni geliştirmişlerdir. Ölçek genel evlilik uyumu ile birlikte evli bireylerin ilişki biçimini, anlaşıp anlaşamama durumlarını ve evlilik ile ilgili çeşitli konuları da ölçmektedir. Günümüzde evlilik ile ilgili yapılan çalışmalarda sıklıkla

kullanılan Evlilikte Uyum Ölçeği' nin Türkçe uyarlaması, Tutarel ve Kışlak (1999) tarafından yapılmıştır.

Ölçek toplamda 15 maddeden oluşmaktadır. Ölçek puanları 1 ile 60 arasında değişmektedir. Ölçeğin test-tekrar test, iç tutarlılık ve iki yarım test güvenilirliği sırasıyla, .57, .90, .84 olarak belirtilmektedir (Tutarel ve Kışlak, 1999).

Evlilikte Uyum Ölçeği Ek-3' de yer almaktadır.

3.3.4. 6-18 Yaş Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği (CBCL/6-18)

Ölçeğin amacı, 6-18 yaşındaki çocuk ve ergenlerin davranış sorunlarını değerlendirmektir. Ölçekteki bilgiler, belirtilen yaş grubundaki çocukların anne-babalarından elde edilip, değerlendirilmektedir (Şimşek ve ark., 2008)

Ölçeğin ilk iki sayfasında çocuk, anne ve babanın bazı demografik bilgileri, çocuğun yeterlik alanları ile ilgili maddeler ve ölçek puanlamasına katılmayan, çocuğa özel yanıtları sınırlı olmayan sorular vardır. Yeterlik alanında bulunan maddelerden “Sosyallik”, “Okul” ve “Etkinlik” alt testleri elde edilmektedir. Bu alt testlerin puanlarının sonucunda ise “Toplam Yeterlik” alanı oluşmaktadır. Ölçeğin son iki sayfasında çocuğun duygusal ve davranış sorunlarını belirleyen 113 madde bulunmaktadır. Çocuğun sorun davranışlarının derecelendirilmesi 0, 1 ve 2 şeklinde olup, son 6 aydaki görülme yoğunluğuna göre değerlendirilmektedir. Ölçek sonucunda “İçe ve Dışa Yönelim” olarak iki ayrı davranış belirti puanı ortaya çıkmaktadır. İçe Yönelim alanı “Somatik Yakınmalar, Anksiyete/Depresyon, Sosyal İçe Dönüklük/Depresyon”, Dışa Yönelim alanı “Saldırgan Davranışlar, Kurallara Karşı Gelme” nin toplamıdır. Ölçekte bulunan “Dikkat Sorunları, Sosyal Sorunlar ve Düşünce Sorunları” alt testleri her iki gruba da girmemektedir. Ölçeğin “Toplam Problem” puanı, ölçekteki bütün alt testlerin sonucunda oluşmaktadır (Erol ve Şimşek, 2010, s:17-18)

CBCL' in 1991 formunun Türk diline çevirisini, Neşe Erol yapmıştır. Bu ölçeğin Türkçe test-tekrar test güvenilirliği “Toplam Problem” ve “Toplam Yeterlik” de sırasıyla .84 ve 0.78 olarak saptanmıştır. Korelasyonların anlamlı ölçüde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Erol ve ark., 1998). Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları “Toplam Problem” de .94, “Toplam Yeterlik” de .78 olarak saptanmıştır. Ölçekte doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak ölçeğin faktör yapısının Türkiye'ye uygunluğu değerlendirilmiştir (Erol ve Şimşek, 2010, s:98-100). Faktör analizi bulguları, ölçekteki maddelerin %99'nun

ölçülmesi hedeflenen belirtilerin olumlu, doyurucu ve anlamlı ($p<.01$) düzeyde ölçtüğünü ortaya koymaktadır (Erol ve Şimşek, 2000; Dümenci ve ark., 2004; Akt.: Erol ve Şimşek, 2010, s:101).

3.4. Araştırma Verilerinin Analiz Yöntemi

Elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra SPSS.25 (Statistical Package for Social Sciences) programı ile analiz edilmiştir. Çalışmanın istatistiksel analizlerine geçilmeden önce katılımcıların Sosyodemografik Bilgi Formu dışındaki tüm ölçeklerden aldıkları puanların güvenilirliğinin test edilmesi amacıyla, Cronbach alfa katsayıları saptanmıştır. Araştırmaya katılan anne ve babaların sosyodemografik özellikleri, sağlık durumları, evlilik özellikleri ve çocuklarına ait sosyodemografik özellikleri frekans analiziyle belirlenmiştir. Anne ve babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre elde edilen 6-18 Yaş Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği puanlarına ait ortalama, standart sapma, medyan, alt ve üst puan olmak üzere tanımlayıcı istatistikler gösterilmiştir.

Ölçeklerden alınan puanların normal dağılıma uyum gösterme durumu, Kolmogorov-Smirnov testi, Shapiro-Wilk testi, QQ Plot, çarpıklık ve basıklık değerleri ile incelenmiştir. Anne ve babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre elde edilen 6-18 Yaş Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği puanları arasındaki uyumun belirlenmesi amacıyla sınıf-içi (intro-class) korelasyon değerleri incelenmiştir. Ayrıca anne ve babaların ölçeklerden aldıkları puanlar eşleştirilmiş örneklem t testi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Anne ve babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre elde edilen 6-18 Yaş Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği puanları arasındaki ilişkinin incelenmesinde, Pearson testi ve doğrusal (lineer) regresyon analizi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde elde edilen bulgular tablolaştırılmış ve açıklamaları yapılarak sunulmuştur.

Tablo 1: Ebeveynlerin sosyodemografik özelliklerine göre dağılımı

	Anne(n=105)		Baba(n=105)		Toplam(n=210)	
	n	%	n	%	n	%
Yaş						
35 yaş ve altı	27	25,71	7	6,67	34	16,19
36-40 yaş	40	38,10	33	31,43	73	34,76
41-45 yaş	31	29,52	33	31,43	64	30,48
46 yaş ve üzeri	7	6,67	32	30,48	39	18,57
Eğitim durumu						
İlköğretim ve altı	20	19,05	20	19,05	40	19,05
Lise/Önlisans	54	51,43	53	50,48	107	50,95
Lisans/Lisansüstü	31	29,52	32	30,48	63	30,00
Çalışma durumu						
Çalışmayan	60	57,14	3	2,86	63	30,00
Çalışan	45	42,86	102	97,14	147	70,00
Çalışma süresi						
10 yıl ve altı	19	18,10	13	12,38	32	15,24
11-20 yıl arası	22	20,95	61	58,10	83	39,52
21 yıl ve üzeri	4	3,81	28	26,67	32	15,24
Çalışılan kurum						
Özel sektör	22	20,95	57	54,29	79	37,62
Devlet memuru	15	14,29	13	12,38	28	13,33
Kendi işi	8	7,62	32	30,48	40	19,05
Maddi Durum						
İyi	27	25,71	28	26,67	55	26,19
Orta	74	70,48	73	69,52	147	70,00
Kötü	4	3,81	4	3,81	8	3,81
Aile Yapısı						
Çekirdek aile	86	81,90	87	82,86	173	82,38
Geniş aile	19	18,10	18	17,14	37	17,62
Kardeş sayısı						
Tek çocuk	2	1,90	3	2,86	5	2,38
İki kardeş	24	22,86	27	25,71	51	24,29
Üç kardeş	36	34,29	28	26,67	64	30,48
Dört kardeş ve üzeri	43	40,95	47	44,76	90	42,86

Tablo 1 (devam)

Doğum sırası						
İlk çocuk	33	31,43	40	38,10	73	34,76
İkinci çocuk	35	33,33	24	22,86	59	28,10
Üçüncü çocuk	20	19,05	16	15,24	36	17,14
Dördüncü çocuk ve üzeri	17	16,19	25	23,81	42	20,00
Yaşamının çoğunu geçirdiği yer						
Köy/Kasaba/İlçe	31	29,52	25	23,81	56	26,67
Şehir	35	33,33	33	31,43	68	32,38
Büyükşehir	39	37,14	47	44,76	86	40,95
Yaşanılan ilçe						
Nilüfer	61	58,10	61	58,10	122	58,10
Osmangazi	44	41,90	44	41,90	88	41,90

Tablo 1’ de ebeveynlerin sosyodemografik özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Yapılan çalışmaya 105 kadın (%50) ve 105 erkek (%50) olmak üzere 210 anne ve baba katılmıştır. Çalışmaya katılan annelerin 27’ si (%25,71) 35 yaş ve altında, 40’ ı (%38,10) 36-40 yaş arasında, 31’ i (%29,52) 41-45 yaş arasında ve 7’ si (%6,67) 46 yaş ve üzerindedir. Annelerin 20’ si (%19,05) ilköğretim ve altı eğitim düzeyinde, 54’ ü (%51,43) lise/önlisans mezunu ve 31’ i (%29,52) lisans/lisansüstü mezunudur. Araştırmada çalışmayan anne sayısı 60 (%57,14), çalışan anne sayısı ise 45 (%42,86) ‘tir. Çalışan annelerin 19’ u (%18,10) 10 yıl ve altında, 22’ si (%20,95) 11-20 yıl arası, 4’ ü (%3,81) 21 yıl ve üzerinde süre ile çalışmaktadır. Annelerin 22’ sinin (%20,95) özel sektörde çalıştığı, 15’ inin (%14,29) devlet memuru olarak görev yaptığı, 8’ inin (%7,62) ise kendi işi ile meşgul olduğu tespit edilmiştir. Annelerin 27’ sinin (%25,71) maddi durumu iyi, 74’ ünün (%70,48) maddi durumunun orta, 4’ ünün (%3,81) maddi durumu kötüdür. Katılımcı annelerin aile yapıları incelendiğinde, 86’ sının (%81,90) çekirdek aile, 19’ unun (%18,10) geniş aile sahibi olduğu bulunmuştur. Annelerin 2’ si (%1,90) tek çocuk, 24’ ü (%22,86) iki kardeş sahibi, 36’ sı (%34,29) üç kardeş sahibi ve 43’ ü (%40,95) dört kardeş ve üzerinde kardeş sahibidir. Annelerin doğum sırasına bakıldığında, 33’ ünün (%31,43) ilk çocuk olarak, 35’ inin (%33,33) ikinci çocuk olarak, 20’ sinin (%19,05) üçüncü çocuk olarak ve 17’ sinin (%16,19) dördüncü çocuk veya üzerinde olarak dünyaya geldiği saptanmıştır. Katılımcı annelerin 31’ i (%29,52) yaşamlarının çoğunu köy/kasaba/ilçede, 35’ i (%33,33) şehirde, 39’ u (%37,14) büyükşehirde geçirmiştir.

Çalışmaya katılan babaların 7’ si (%6,67) 35 yaş ve altında, 33’ ü (%31,43) 36-40 yaş arasında, 33’ ü (%31,43) 41-45 yaş arasında ve 32’ si (%30,48) 46 yaş ve

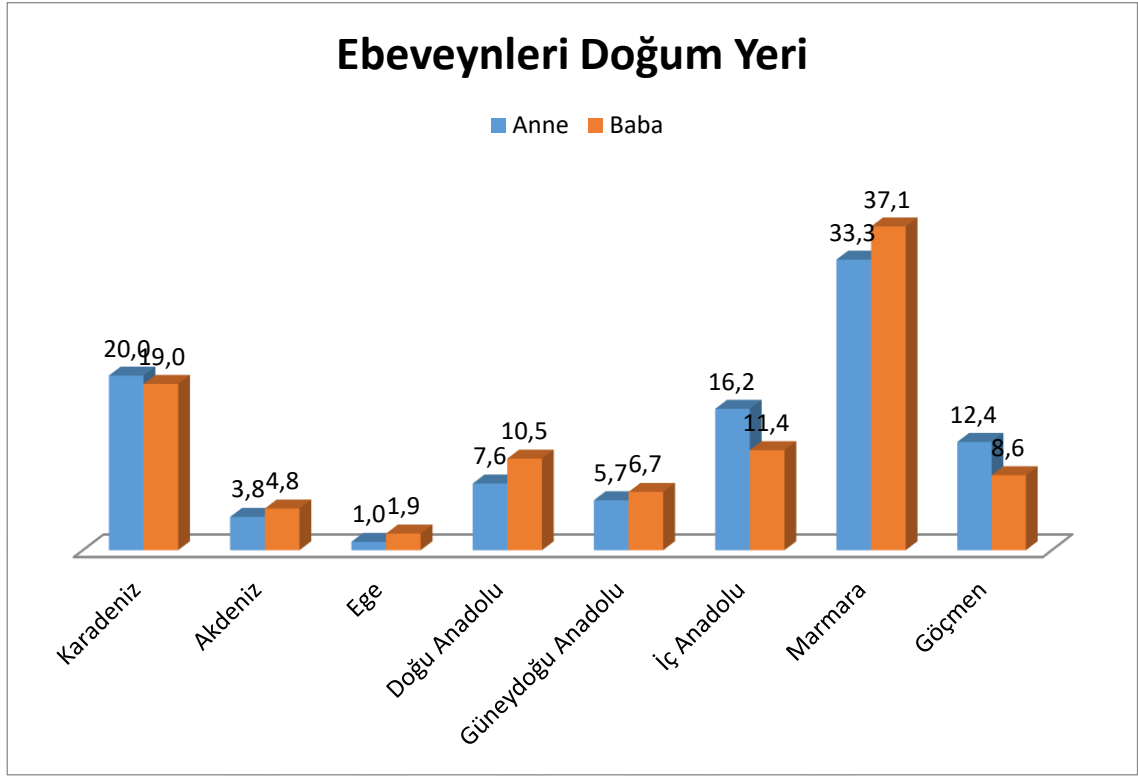
üzerindedir. Babaların 20' si (%19,05) ilköğretim ve altı eğitim düzeyinde, 53' ü (%50,48) lise/önlisans mezunu, 32' si (%30,48) lisans/lisansüstü mezunudur. Araştırmada çalışmayan baba sayısı 3 (%2,86) ve çalışan baba sayısı 102 (%97,14)' dir. Çalışan babaların 13' ü (%12,38) 10 yıl ve altında, 61' i (%58,10) 11-20 yıl arası, 28' i (%26,67) 21 yıl ve üzerinde süre ile çalışmaktadır. Babaların 57' sinin (%54,29) özel sektörde çalıştığı, 13' ünün (%12,38) devlet memuru olarak görev yaptığı, 32' sinin (%30,48) kendi işi ile meşgul olduğu tespit edilmiştir. Babaların 28' inin (%26,67) maddi durumu iyi, 73' ünün (%69,52) maddi durumu orta ve 4' ünün (%3,81) maddi durumu kötüdür. Katılımcı babaların aile yapıları incelendiğinde, 87' sinin (%82,86) çekirdek aile ve 18' inin (%17,14) geniş aile sahibi olduğu bulunmuştur. Babaların 3' ü (%2,86) tek çocuk, 27' si (%25,71) iki kardeş sahibi, 28' i (%26,67) üç kardeş sahibi ve 47' si (%44,76) dört kardeş ve üzerinde kardeş sahibidir. Babaların doğum sırasında bakıldığında 40' inin (%38,10) ilk çocuk olarak, 24' ünün (%22,86) ikinci çocuk olarak, 16' sının (%15,24) üçüncü çocuk olarak ve 25' inin (%23,81) dördüncü çocuk olarak dünyaya geldikleri saptanmıştır. Katılımcı babaların 25' i (%23,81) yaşamlarının çoğunu köy/kasaba/ilçede, 53' ü (%31,43) şehirde, 47' si (%44,76) büyükşehirde geçirmiştir.

Araştırma kapsamına alınan tüm ebeveynlerin sosyodemografik özelliklerine göre dağılımı incelendiğinde, ebeveynlerin 34' ü (%16,19) 35 yaş ve altında, 73' ü (%34,76) 36-40 yaş arasında, 64' ü (%30,48) 41-45 yaş arasında ve 39' u (%18,57) 46 yaş ve üzerindedir. Ebeveynlerin 40' ı (%19,05) ilköğretim ve altı eğitim düzeyinde, 107' si (%50,95) lise/önlisans mezunu, 63' ü (%30) lisans/lisansüstü mezunudur. Araştırmada çalışmayan ebeveyn sayısı 63 (%30) ve çalışan ebeveyn sayısı 147 (%70)' dir. Çalışan ebeveynlerin 32' si (%15,24) 10 yıl ve altında, 83' ü (%39,52) 11-20 yıl arası, 32' si (%15,24) 21 yıl ve üzerinde süre ile çalışmaktadır. Ebeveynlerin 79' unun (%37,62) özel sektörde çalıştığı, 28' nin (%13,33) devlet memuru olduğu, 40' nın (%19,05) kendi işi ile meşgul olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin 55' inin (%26,19) maddi durumu iyi, 147' sinin (%70) maddi durumu orta ve 8' nin (%3,81) maddi durumu kötüdür. Katılımcı ebeveynlerin aile yapıları incelendiğinde, 173' nün (%82,38) çekirdek aile, 37' sinin (%17,62) geniş aile sahibi olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerin 5' i (%2,38) tek çocuk, 51' i (%24,29) iki kardeş sahibi, 64' ü (%30,48) üç kardeş sahibi ve 90' ı (%42,86) dört kardeş ve üzerinde kardeş sahibidir. Ebeveynlerin doğum sıralarına bakıldığında, 73' ünün (%34,76) ilk çocuk olarak, 59' unun (%28,10) ikinci

ocuk olarak, 36' sının (%17,14) nc ocuk olarak, 42' sinin (%20) dördüncü ocuk olarak dünyaya geldiği tespit edilmiştir. Ebeveynlerin 56' sı (%26,67) yaşamlarının çoğunu köy/kasaba/ilçede, 68' i (%32,38) şehirde, 86' sı (%40,95) büyükşehirde geçirmiştir. Ebeveynlerin 122' i (%58.10) Bursa ili Nilüfer ilçesinde, 88'  (%41.90) Osmangazi ilçesinde yaşamaktadır.

Şekil 4: Ebeveynlerin doğum yerlerine göre dağılımı

Şekil 4’ de ebeveynlerin doğum yerlerine göre dağılımı sütun grafik şeklinde verilmiştir.

Şekil 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan annelerin %20’ sinin Karadeniz, %3,8’ inin Akdeniz, %1’ inin Ege, %7,6’ sının Doğu Anadolu, %5,7’ sinin Güneydoğu Anadolu, %16,2’ sinin İç Anadolu, %33,3’ ünün Marmara bölgesinde doğmuş olduğu ve %12,4’ ünün Göçmen olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan babaların %19’ unun doğum yerinin Karadeniz, %4,8’ inin Akdeniz, %1,9’ unun Ege, %10,5’ inin Doğu Anadolu, %6,7’ sinin Güneydoğu Anadolu, %11,4’ ünün İç Anadolu, %37,1’ inin Marmara bölgesinde doğmuş olduğu ve %8,6’ sının Göçmen olduğu saptanmıştır.

Tablo 2: Ebeveynlerin sağlık durumlarına göre dağılımı

	Anne(n=105)		Baba(n=105)		Toplam(n=210)	
	n	%	n	%	n	%
Kronik hastalık durumu						
Var	10	9,52	11	10,48	21	10,00
Yok	95	90,48	94	89,52	189	90,00
Daha önce psikolojik tedavi görme						
Gören	8	7,62	2	1,90	10	4,76
Görmeyen	97	92,38	103	98,10	200	95,24
Ailede psikolojik rahatsızlık						
Var	7	6,67	4	3,81	11	5,24
Yok	98	93,33	101	96,19	199	94,76

Tablo 2’ de araştırmaya katılan ebeveynlerin sağlık durumlarına göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan annelerin 10’ nun (%9,52) kronik hastalığının bulunduğu, 95’ nin (%90,48) kronik hastalığı bulunmadığı saptanmıştır. Annelerin 8’ inin (%7,62) daha önce psikolojik tedavi gördüğü, 97’ sinin (%92,38) daha önce psikolojik tedavi görmediği, 7’ sinin (%6,67) ailesinde psikolojik rahatsızlık bulunduğu, 98’ inin (%93,33) ailesinde psikolojik rahatsızlık bulunmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan babaların 11’ nin (%10,48) kronik hastalığının bulunduğu, 94’ ünün (%89,52) kronik hastalığının bulunmadığı saptanmıştır. Babaların 2’ sinin (%1,90) daha önce psikolojik tedavi gördüğü, 103’ ünün (%98,10) daha önce psikolojik tedavi görmediği, 4’ ünün (%3,81) ailesinde psikolojik rahatsızlık bulunduğu, 101’ nin (%96,19) ailesinde psikolojik rahatsızlık bulunmadığı tespit edilmiştir.

Ebeveynlerin genelinin sağlık durumları incelendiğinde, 21’ nin (%10) kronik hastalığının bulunduğu, 189’ nun (%90) kronik hastalığının bulunmadığı saptanmıştır. Ebeveynlerin 10’ nun (%4,76) daha önce psikolojik tedavi gördüğü, 200’ ünün (%95,24) daha önce psikolojik tedavi görmediği, 11’ inin (%5,24) ailesinde psikolojik rahatsızlık bulunduğu, 199’ nun (%94,76) ailesinde psikolojik rahatsızlık bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3: Ebeveynlerin evlilik özelliklerine göre dağılımı

	Anne(n=105)		Baba(n=105)		Toplam(n=210)	
	n	%	n	%	n	%
Evlilik yaşı						
20 yaş ve altı	22	20,95	2	1,90	24	11,43
21-25 yaş	64	60,95	41	39,05	105	50,00
26-30 yaş	17	16,19	48	45,71	65	30,95
31 yaş ve üzeri	2	1,90	14	13,33	16	7,62
Eşiniz İle Yaş Farkı						
0-5 yaş	75	71,43	75	71,43	150	71,43
6-10 yaş	30	28,57	30	28,57	60	28,57
Evlilik Süresi						
6-15 yıl	53	50,48	53	50,48	106	50,48
16-25 yıl	46	43,81	46	43,81	92	43,81
26 yıl ve üzeri	6	5,71	6	5,71	12	5,71
Evlenme Biçimi						
Severek/flört ederek	70	66,67	71	67,62	141	67,14
Görücü usulü (İsteyerek)	35	33,33	34	32,38	69	32,86
Eşiniz İle Yakınlık Düzeyi						
Akraba	3	2,86	3	2,86	6	2,86
Uzaktan akraba	6	5,71	6	5,71	12	5,71
Akraba değil	96	91,43	96	91,43	192	91,43
Çocuk Sayısı						
Bir	15	14,29	15	14,29	30	14,29
İki	69	65,71	69	65,71	138	65,71
Üç ve üzeri	21	20,00	21	20,00	42	20,00

Tablo 3’ te ebeveynlerin evlilik özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan annelerin 22’ sinin (%20,95) 20 yaş ve altında, 64’ ünün (%60,95) 21-25 yaş arasında, 17’ sinin (%16,19) 26-30 yaş arasında ve 2’ sinin (%1,90) 31 yaş ve üzerinde evliliklerini gerçekleştirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan babaların 2’ sinin (%1,90) 20 yaş ve altında, 41’ inin (%39,05) 21-

25 yaşı arasında, 48' inin (%45,71) 26-30 yaşı arasında ve 14' ünün (%13,33) 31 yaşı ve üzerinde evliliklerini gerçekleştirdikleri saptanmıştır.

Çalışmaya katılan anne ve babaların 150' sinin (%71,43) eşi ile arasındaki yaşı farkının 0-5 yaşı, 60' ının (%28,57) eşi ile arasındaki yaşı farkının 6-10 yaşı arası olduğu görülmektedir. Anne ve babaların 106' sının (%50,48) evlilik süresi 6-15 yıl arası, 92' sinin (%43,81) evlilik süresi 16-25 yıl arası ve 12' sinin (%5,71) 26 yıl ve üzerindedir. Ebeveynlerin 141' nin (%67,14) severek/flört ederek evlendiği, 69' nun (%32,86) görücü usulü ile evlendiği, 6' sının (%2,86) eşi ile akraba olduğu, 12' sinin (%5,71) uzaktan akraba olduğu, 192' sinin (%91,43) akraba olmadığı görülmektedir. Ebeveynlerin çocuk sayıları incelendiğinde, 30' nun (%14,29) bir çocuk sahibi, 138' nin (%65,71) iki çocuk sahibi ve 42' sinin (%20) üç çocuk sahibi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4: Çocuğa ilişkin sosyodemografik özelliklerin dağılımı (n=105)

	n	%
Çocuğun cinsiyeti		
Kız	53	50,48
Erkek	52	49,52
Çocuğun yaşı		
6-8 yaş	16	15,24
9-11 yaş	61	58,10
12 yaş ve üzeri	28	26,67
Çocuğa bakan kişi		
Anne/Baba	85	80,95
Anneanne/Babanne	15	14,29
Diğer	5	4,76
Çocuğun doğum sırası		
İlk	40	38,10
İkinci	51	48,57
Üçüncü ve üzeri	14	13,33

Tablo 4’ de çocuğa ilişkin sosyodemografik özelliklerin dağılımı verilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının 53’ ünün (%50,48) kız, 52’ sinin (%49,52) erkek olduğu, çocukların 16’ sının (%15,24) 6-8 yaş arası, 61’ nin (%58,10) 9-11 yaş arası, 28’ ünün (%26,67) 12 yaş ve üzerinde yaş grubuna mensup olduğu belirlenmiştir. Çocukların 85’ inin (%80,95) anne veya baba tarafından bakıldığı, 15’ inin (%14,29) anneanne veya babanne tarafından bakıldığı, 5’ inin (%4,76) ise diğer kişiler (bakıcı vb) tarafından bakımlarının yapıldığı görülmektedir. Çocukların 40’ nın (%38,10) ilk çocuk, 51’ inin (%48,57) ikinci çocuk ve 14’ ünün (%13,33) üçüncü çocuk olarak dünyaya geldiği tespit edilmiştir.

Tablo 5: Ebeveynlerin çocuklukta anne-babalarının tutumlarına göre dağılımı

	Anne(n=105)		Baba(n=105)		Toplam(n=210)	
	n	%	n	%	n	%
Çocuklukta anne tutumu						
Otoriter	27	25,71	23	21,90	50	23,81
İlgisiz	4	3,81	4	3,81	8	3,81
Koruyucu	59	56,19	55	52,38	114	54,29
Demokratik	11	10,48	9	8,57	20	9,52
Bağımlı	4	3,81	14	13,33	18	8,57
Çocuklukta baba tutumu						
Otoriter	42	40,00	55	52,38	97	46,19
İlgisiz	9	8,57	9	8,57	18	8,57
Koruyucu	35	33,33	27	25,71	62	29,52
Demokratik	16	15,24	9	8,57	25	11,90
Bağımlı	3	2,86	5	4,76	8	3,81

Tablo 5’ de ebeveynlerin çocuklukta anne-babalarının tutumlarına göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 5’ de araştırma kapsamına alınan annelerin, çocuklukta annelerinin tutumları maddesine vermiş oldukları yanıtların dağılımı incelenmiş ve 27’ sinin (%25,71) otoriter, 4’ ünün (%3,81) ilgisiz, 59’ unun (%56,19) koruyucu, 11’ inin (%10,48) demokratik ve 4’ ünün (%3,81) bağımlı anne tutumuna sahip oldukları belirlenmiştir. Annelerin, çocuklukta babalarının tutumları maddesine vermiş oldukları yanıtların dağılımı incelenmiş ve 42’ sinin (%40) otoriter, 9’ unun (%8,57) ilgisiz, 35’ inin (%33,33) koruyucu, 16’ sinin (%15,24) demokratik ve 3’ ünün (%2,86) bağımlı baba tutumuna sahip oldukları belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan babaların, çocuklukta annelerinin tutumları maddesine vermiş oldukları yanıtların dağılımı incelenmiş ve 23’ ünün (%21,90) otoriter, 4’ ünün (%3,81) ilgisiz, 55’ inin (%52,38) koruyucu, 9’ unun (%8,57) demokratik ve 14’ ünün (%13,33) bağımlı anne tutumuna sahip oldukları belirlenmiştir. Babaların, çocuklukta babalarının tutumları maddesine vermiş oldukları yanıtların dağılımı incelenmiş ve 55’ inin (%52,38) otoriter, 9’ unun (%8,57) ilgisiz, 27’ sinin (%25,71) koruyucu, 9’ unun

(%8,57) demokratik ve 5' inin (%4,76) bağımlı baba tutumuna sahip oldukları belirlenmiştir.

Toplamda katılımcı ebeveynlerin çocuklukta annelerinin tutumları maddesine vermiş oldukları yanıtların dağılımı incelenmiş ve 50' sinin (%23,81) otoriter, 8' inin (%3,81) ilgisiz, 114' ünün (%54,29) koruyucu, 20' sinin (%9,52) demokratik ve 18' inin (%8,57) bağımlı anne tutumuna sahip oldukları belirlenmiştir. Ebeveynlerin çocuklukta babalarının tutumları maddesine vermiş oldukları yanıtların dağılımı incelenmiş ve 97' sinin (%46,19) otoriter, 18' inin (%8,57) ilgisiz, 62' sinin (%29,52) koruyucu, 25' inin (%11,90) demokratik ve 8' inin (%3,81) bağımlı baba tutumuna sahip oldukları belirlenmiştir.

Tablo 6: Araştırma ölçekleri için madde analizi sonuçları

Ölçekler	Madde Sayısı	Cronbach Alfa
YİYE-II	36	0,901
Evlilikte Uyum Ölçeği	15	0,803
Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği	113	0.903

Yapılan madde analizi sonucunda kullanılan ölçeklerin yeterli düzeyde geçerlilik katsayısına sahip olduğu görülmüştür. Sonuçlar, katılımcıların ölçeklere verdikleri yanıtların güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 7: Ebeveynlerin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve ebeveynlerin değerlendirmelerine göre Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği puanları (n=210)

Ölçek/Alt boyut	Grup	n	$\bar{x}$	s	Medyan	Alt	Üst
YİYE II							
Kaygılı	Anne	105	2,99	0,96	2,78	1,44	5,67
Bağlanma	Baba	105	2,84	0,97	2,67	1,28	4,94
Kaçıngan	Anne	105	2,40	0,97	2,39	1,00	5,33
Bağlanma	Baba	105	2,45	0,98	2,33	1,00	5,33
Evlilikte Uyum Ölçeği	Anne	105	44,43	7,13	46,00	22,00	57,00
	Baba	105	44,65	7,89	45,00	18,00	59,00
Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği							
Anksiyete/Depresyon	Anne	105	4,31	2,97	3,00	0,00	13,00
	Baba	105	4,28	2,71	4,00	0,00	11,00
Sosyal İçer Dönüklük/Depresyon	Anne	105	3,10	2,40	3,00	0,00	11,00
	Baba	105	3,24	2,31	3,00	0,00	11,00
Somatik Yakınmalar	Anne	105	2,01	2,19	1,00	0,00	13,00
	Baba	105	1,90	2,12	1,00	0,00	11,00
Kurallara Karşı Gelme Davranışı	Anne	105	1,24	1,37	1,00	0,00	8,00
	Baba	105	1,26	1,28	1,00	0,00	6,00
Saldırgan Davranışlar	Anne	105	5,82	4,37	5,00	0,00	21,00
	Baba	105	6,26	4,06	6,00	0,00	17,00
Sosyal Sorunlar	Anne	105	3,77	2,70	3,00	0,00	13,00
	Baba	105	3,75	2,89	3,00	0,00	17,00
Düşünce Sorunları	Anne	105	1,88	1,84	1,00	0,00	8,00
	Baba	105	1,73	1,74	1,00	0,00	8,00
Dikkat Sorunları	Anne	105	5,50	3,35	5,00	0,00	16,00
	Baba	105	5,86	3,24	6,00	0,00	16,00
İçer Yönelim	Anne	105	9,42	6,03	9,00	1,00	35,00
	Baba	105	9,41	5,66	8,00	0,00	32,00
Dışer Yönelim	Anne	105	7,06	5,15	6,00	0,00	27,00
	Baba	105	7,51	4,84	7,00	0,00	20,00
Toplam Problem	Anne	105	27,62	15,39	23,00	3,00	76,00
	Baba	105	28,27	14,35	27,00	2,00	76,00

Tablo 7’ de ebeveynlerin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve ebeveynlerin çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği puanları verilmiştir.

Tablo 7 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerden annelerin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II alt boyutu olan kaygılı bağlanmadan ortalama $2,99 \pm 0,96$ puan, kaçınan bağlanma alt boyutundan ise ortalama $2,40 \pm 0,97$ puan aldıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan babaların ise Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II alt boyutu olan kaygılı bağlanmadan ortalama $2,84 \pm 0,97$ puan, kaçınan bağlanma alt boyutundan ortalama $2,45 \pm 0,98$ puan aldıkları belirlenmiştir.

Ebeveynlerin Evlilikte Uyum Ölçeği puanları incelendiğinde, annelerin ortalama $44,43 \pm 7,13$ puan, minimum 22, maksimum 57 puan aldıkları, babaların Evlilikte Uyum Ölçeğinden ortalama $44,65 \pm 7,89$ puan, minimum 57, maksimum 59 puan aldıkları görülmüştür.

Katılımcı anne ve babaların çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelere göre elde edilen Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği alt boyutları puan ortalamaları tespit edilmiştir. Buna göre annelerden elde edilen Anksiyete/Depresyon alt boyutu puan ortalaması $4,31 \pm 2,97$, babalardan elde edilen puan ortalaması $4,28 \pm 2,71$, Sosyal İçer Dönüklük/Depresyon alt boyutundan annelerden elde edilen puan ortalaması $3,10 \pm 2,40$, babalardan elde edilen puan ortalaması $3,24 \pm 2,31$ dir. Somatik Yakınlıklar alt boyutundan annelerden elde edilen puan ortalaması $2,01 \pm 2,19$, babalardan elde edilen puan ortalaması $1,90 \pm 2,12$, Kurallara Karşı Gelme Davranışı alt boyutundan annelerden elde edilen puan ortalaması $1,24 \pm 1,37$, babalardan elde edilen puan ortalaması $1,26 \pm 1,28$ dir. Saldırgan Davranışlar alt boyutundan annelerden elde edilen puan ortalaması $5,82 \pm 4,37$, babalardan elde edilen puan ortalaması $6,26 \pm 4,06$, Sosyal Sorunlar alt boyutundan annelerden elde edilen puan ortalaması $3,77 \pm 2,70$, babalardan elde edilen puan ortalaması $3,75 \pm 2,89$ dur. Düşünce Sorunları alt boyutundan annelerden elde edilen puan ortalaması $1,88 \pm 1,84$, babalardan elde edilen puan ortalaması $1,73 \pm 1,74$, Dikkat Sorunları alt boyutundan annelerden elde edilen puan ortalaması $5,50 \pm 3,35$, babalardan elde edilen puan ortalaması $5,86 \pm 3,24$ olarak bulunmuştur. İçer Yönelim grubundan annelerden elde edilen puan ortalaması $9,42 \pm 6,03$, babalardan elde edilen puan ortalaması $9,41 \pm 5,66$ ve Dışer Yönelim grubundan annelerden elde edilen puan ortalaması $7,06 \pm 5,15$, babalardan elde edilen puan ortalaması $7,51 \pm 4,84$ olarak saptanmıştır. Toplam Problemden annelerden elde edilen puan ortalaması $27,62 \pm 15,39$, minimum 3, maksimum 76 puan,

babalardan elde edilen puan ortalaması $28,27 \pm 14,35$ puan, minimum 2, maksimum 76 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 8: Anne ve babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve anne ve babaların değerlendirmelerine göre Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği puanları karşılaştırılması (n=210)

Ölçek/Alt boyut	Anne		Baba		t	P
	$\bar{x}$	s	$\bar{x}$	S		
YİYE II						
Kaygılı Bağlanma	2,99	0,96	2,84	0,97	1,668	0,098
Kaçıngan Bağlanma	2,40	0,97	2,45	0,98	-0,548	0,585
Evlilikte Uyum Ölçeği	44,43	7,13	44,65	7,89	-0,393	0,695
Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği						
Anksiyete/Depresyon	4,31	2,97	4,28	2,71	0,167	0,868
Sosyal İçer Dönüklük/Depresyon	3,10	2,40	3,24	2,31	-0,855	0,395
Somatik Yakınmalar	2,01	2,19	1,90	2,12	0,899	0,371
Kurallara Karşı Gelme Davranışı	1,24	1,37	1,26	1,28	-0,192	0,848
Saldırgan Davranışlar	5,82	4,37	6,26	4,06	-1,424	0,157
Sosyal Sorunlar	3,77	2,70	3,75	2,89	0,115	0,908
Düşünce Sorunları	1,88	1,84	1,73	1,74	1,142	0,256
Dikkat Sorunları	5,50	3,35	5,86	3,24	-1,411	0,161
İçer Yönelim	9,42	6,03	9,41	5,66	0,023	0,982
Dışer Yönelim	7,06	5,15	7,51	4,84	-1,268	0,208
Toplam Problem	27,62	15,39	28,27	14,35	-0,632	0,529

Tablo 8’ de Anne ve Babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve anne ve babaların çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği puanları eşleştirilmiş örneklem t testi kullanılarak karşılaştırılmıştır.

Tablo 8 incelendiğinde, katılımcı anne ve babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II ölçeği alt boyutları olan Kaygılı Bağlanma ve Kaçıngan Bağlanma alt boyutlarından almış oldukları ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmektedir. Anne ve babaların Kaygılı Bağlanma ve Kaçıngan Bağlanma puanları benzerdir.

Katılımcı anne ve babaların Evlilikte Uyum Ölçeği genel puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Anne ve babaların evlilik uyumu puanları benzerlik göstermektedir.

Katılımcı anne ve babaların çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelere göre elde edilen puanlar karşılaştırılmıştır. Buna göre; Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinde bulunan Anksiyete/Depresyon, Sosyal İçer Dönüklük/Depresyon, Somatik Yakınmalar, Kurallara Karşı Gelme Davranışı, Saldırgan Davranışlar, Sosyal Sorunlar, Düşünce Sorunları ve Dikkat Sorunları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). İçer Yönelim, Dışa Yönelim ve Toplam Problem puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Anne ve babaların çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre elde edilen puanları benzerdir.

Tablo 9: Anne ve babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve anne ve babaların değerlendirmelerine göre Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği puanları arasındaki sınıf içi korelasyonlar (n=210)

Ölçek/Alt boyut	R	F	P
YİYE II			
Kaygılı Bağlanma	0,530	3,255	0,000**
Kaçıngan Bağlanma	0,513	3,104	0,000**
Evlilikte Uyum Ölçeği	0,712	5,934	0,000**
Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği			
Anksiyete/Depresyon	0,662	4,916	0,000**
Sosyal İç Dönüklük/Depresyon	0,736	6,585	0,000**
Somatik Yakınmalar	0,817	9,948	0,000**
Kurallara Karşı Gelme Davranışı	0,704	5,764	0,000**
Saldırgan Davranışlar	0,720	6,145	0,000**
Sosyal Sorunlar	0,817	9,928	0,000**
Düşünce Sorunları	0,744	6,819	0,000**
Dikkat Sorunları	0,682	5,285	0,000**
İçe Yönelim	0,740	6,694	0,000**
Dışa Yönelim	0,727	6,321	0,000**
Toplam Problem	0,751	7,045	0,000**

** $p < 0,01$

Tablo 9’ da araştırmaya katılan anne ve babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve anne ve babaların çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre elde edilen Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği puanları arasındaki sınıf içi korelasyonlar verilmiştir. Fleiss (1986)’ e göre, sınıf içi korelasyon katsayıların <0.40 ise uyumun düşük, $0.40 - 0.75$ arasında ise uyumun orta ve >0.75 ise uyumun yüksek olduğu ifade edilir.

Tablo 9 incelendiğinde, araştırmaya katılan anne ve babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve anne ve babaların çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği puanları arasındaki sınıf içi korelasyonların istatistiksel olarak

anlamalı düzeyde olduğu gör÷lm÷ştür. Buna göre anne ve babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II' de yer alan Kaygılı Bağlanma ve Kaçınan Bağlanma alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki uyumun orta düzeyde olduğu, Evlilikte Uyum Ölçeği puanları arasındaki uyumun yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Anne ve babaların çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre elde edilen Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği puanları arasındaki uyum incelenmiştir. Ölçekte yer alan Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunları alt boyutlarındaki puanları arasındaki uyumun orta, Sosyal İç Dönüklük/Depresyon, Somatik Yakınmalar, Kurallara Karşı Gelme Davranışı, Saldırgan Davranışlar, Sosyal Sorunlar, Düşünce Sorunları alt boyutlarındaki puanları ve İç Yönelim, Dışa Yönelim ve Toplam Problem puanları arasındaki uyumun yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 10: Annelerin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve annelerin değerlendirmelerine göre Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği puanları arasındaki korelasyonlar (n=105)

Ölçek/Alt boyut	Anne			
	YİYE II Kaygılı Bağlanma	YİYE II Kaçınan Bağlanma	Evlilikte Uyum Ölçeği	
Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği				
Anksiyete/	r	0,242	0,218	-0,268
Depresyon	p	0,013*	0,026*	0,006**
Sosyal İçer Dönüklük/	r	0,220	0,248	-0,233
Depresyon	p	0,024*	0,011*	0,017*
Somatik	r	0,217	0,181	-0,253
Yakınmalar	p	0,027*	0,065	0,009*
Kurallara Karşı	r	0,311	0,287	-0,226
Gelme Davranışı	p	0,001**	0,003**	0,020*
Saldırgan	r	0,191	0,316	-0,350
Davranışlar	p	0,051	0,001**	0,000*
Sosyal Sorunlar	r	0,259	0,237	-0,329
	p	0,008**	0,015*	0,001**
Düşünce Sorunları	r	0,222	0,247	-0,222
	p	0,023*	0,011*	0,023*
Dikkat Sorunları	r	0,170	0,304	-0,329
	p	0,082	0,002**	0,001**
İçer Yönelim	r	0,285	0,271	-0,316
	p	0,003**	0,005**	0,001**
Dışa Yönelim	r	0,244	0,344	-0,357
	p	0,012*	0,000**	0,000**
Toplam Problem	r	0,303	0,359	-0,399
	p	0,002**	0,000**	0,000**

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

Tablo 10' da araştırma kapsamına alınan annelerin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve annelerin çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre elde edilen Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği puanları arasındaki korelasyonlar, pearson korelasyon analiz kullanılarak gösterilmiştir.

Tablo 10 incelendiğinde, annelerin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II' de bulunan Kaygılı Bağlanma alt boyutundan aldığı puanlar ile annelerin çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre elde edilen Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinde bulunan Anksiyete/Depresyon, Sosyal İçer Dönüklük/Depresyon, Somatik Yakınmalar, Kurallara Karşı Gelme Davranışı, Sosyal Sorunlar, Düşünce Sorunları alt boyutlarındaki ve İçer Yönelim, Dışa Yönelim ve Toplam Problem puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde korelasyonlar bulunduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Annelerin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II' de bulunan Kaçınan Bağlanma alt boyutundan aldığı puanlar ile annelerin çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre elde edilen Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinde bulunan Anksiyete/Depresyon, Sosyal İçer Dönüklük/Depresyon, Kurallara Karşı Gelme Davranışı, Saldırgan Davranışlar, Sosyal Sorunlar, Düşünce Sorunları, Dikkat sorunları alt boyutlarındaki ve İçer Yönelim, Dışa Yönelim ve Toplam Problem puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde korelasyonlar olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Annelerin Evlilikte Uyum Ölçeğinden aldıkları puanlar ile annelerin çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre elde edilen Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinde bulunan Anksiyete/Depresyon, Sosyal İçer Dönüklük/Depresyon, Somatik Yakınmalar, Kurallara Karşı Gelme Davranışı, Saldırgan Davranışlar, Sosyal Sorunlar, Düşünce Sorunları, Dikkat sorunları alt boyutlarındaki ve İçer Yönelim, Dışa Yönelim ve Toplam Problem puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü korelasyonlar olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Tablo 11: Babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve babaların değerlendirmelerine göre Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği puanları arasındaki korelasyonlar (n=105)

Ölçek/Alboyut	Baba			
		YİYE II Kaygılı Bağlanma	YİYE II Kaçıngan Bağlanma	Evlilikte Uyum Ölçeği
Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği				
Anksiyete/	r	0,304	0,422	-0,470
Depresyon	p	0,002**	0,000**	0,000**
Sosyal İçer Dönüklük/	r	0,205	0,268	-0,469
Depresyon	p	0,036*	0,006*	0,000*
Somatik	r	0,052	0,133	-0,324
Yakınmalar	p	0,600	0,177	0,001**
Kurallara Karşı	r	0,169	0,344	-0,451
Gelme Davranışı	p	0,085	0,000**	0,000**
Saldırgan	r	0,110	0,301	-0,395
Davranışlar	p	0,264	0,002**	0,000**
Sosyal Sorunlar	r	0,129	0,222	-0,509
	p	0,188	0,023*	0,000**
Düşünce Sorunları	r	0,234	0,317	-0,422
	p	0,016*	0,001**	0,000**
Dikkat Sorunları	r	0,155	0,144	-0,369
	p	0,115	0,142	0,000**
İçer Yönelim	r	0,249	0,361	-0,538
	p	0,010*	0,000**	0,000**
Dışa Yönelim	r	0,137	0,343	-0,451
	p	0,164	0,000**	0,000**
Toplam Problem	r	0,234	0,374	-0,601
	p	0,016*	0,000**	0,000**

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

Tablo 11’ de babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Evlilikte Uyum Ölçeği ve babaların çocuklarını değerlendirmelerine göre elde edilen Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği puanları arasındaki korelasyonlar, Pearson korelasyon analiz kullanılarak gösterilmiştir.

Babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II’ de bulunan Kaygılı Bağlanma alt boyutundan aldığı puanlar ile babaların çocuklarının sorun davranışlarını değerlendirmelerine göre elde edilen Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinde bulunan Anksiyete/Depresyon, Sosyal İç Dönüklük/Depresyon, Düşünce Sorunları alt boyutlarındaki ve İç Yönelim, Dış Yönelim ve Toplam Problem puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde korelasyonlar bulunduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II’ de bulunan Kaçınan Bağlanma alt boyutundan aldığı puanlar ile babaların çocuklarının sorun davranışlarını değerlendirmelerine göre elde edilen Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinde bulunan Anksiyete/Depresyon, Sosyal İç Dönüklük/Depresyon, Kurallara Karşı Gelme Davranışı, Saldırgan Davranışlar, Sosyal Sorunlar, Düşünce Sorunları alt boyutlarındaki ve İç Yönelim, Dış Yönelim ve Toplam Problem puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde korelasyonlar olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Babaların Evlilikte Uyum Ölçeğinden aldıkları puanlar ile babaların çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre elde edilen Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinde bulunan Anksiyete/Depresyon, Sosyal İç Dönüklük/Depresyon, Somatik Yakınmalar, Kurallara Karşı Gelme Davranışı, Saldırgan Davranışlar, Sosyal Sorunlar, Düşünce Sorunları, Dikkat sorunları alt boyutlarındaki ve İç Yönelim, Dış Yönelim ve Toplam Problem puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde korelasyonlar bulunduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Tablo 12: Annelerin ve babaların değerlendirmelerine göre ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leği alt boyutları puanlarının anne ve babaların Kaygılı Bağlanma alt boyutu puanlarını yordama durumu (n=210)

Ölçek/Alt boyut	Anne			Baba		
	β	S.H.	p	β	S.H.	p
ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leği						
Anksiyete/Depresyon	0,16	0,06	0,010*	0,20	0,07	0,003**
Sosyal ie Dönüklük/Depresyon	0,13	0,08	0,094	0,13	0,08	0,089
Somatik Yakınmalar	0,04	0,08	0,594	0,03	0,08	0,707
Kurallara Karşı Gelme Davranışı	0,23	0,13	0,078	0,11	0,13	0,384
Saldırgan Davranışlar	-0,01	0,05	0,788	0,06	0,05	0,193
Sosyal Sorunlar	0,07	0,08	0,405	-0,14	0,07	0,065
Düşünce Sorunları	-0,04	0,10	0,694	0,06	0,10	0,549
Dikkat Sorunları	0,16	0,06	0,009**	0,17	0,05	0,001**

* $p<0,05$ ** $p<0,01$

Tablo 12’ de araştırmaya katılan anne ve babaların çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leği puanlarının, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II’ de bulunan Kaygılı Bağlanma puanlarını yordama durumuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Lineer regresyon analiz yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leği puanlarının Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II’ de bulunan Kaygılı Bağlanma alt boyutu puanlarını yordama durumu incelendiğinde, kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leğinde bulunan Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunları alt boyutlarındaki puanların, annelerin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II’ de bulunan Kaygılı Bağlanma alt boyutu puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leğinde bulunan Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunları alt boyutlarındaki puanların, annelerin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II’ de bulunan Kaygılı Bağlanma alt boyutu puanlarını arttırdığı tespit edilmiştir.

Babaların çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre, Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği puanlarının, babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II' de bulunan Kaygılı Bağlanma puanlarını yordama durumu incelendiğinde, kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinde bulunan Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunları alt boyutlarındaki puanların, babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II' de bulunan Kaygılı Bağlanma puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinde bulunan Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunları alt boyutlarındaki puanlar, babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II' de bulunan Kaygılı Bağlanma alt boyutu puanlarını artırmaktadır.

Tablo 13: Annelerin ve babaların değerlendirmelerine göre ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leği alt boyutları puanlarının anne ve babaların Kaçıngan Bağlanma puanlarını yordama durumu (n=210)

Ölçek/Alt boyut	Anne			Baba		
	β	S.H.	p	β	S.H.	P
ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leği						
Anksiyete/Depresyon	0,10	0,05	0,045*	0,21	0,05	0,000*
Sosyal ie Dönüklük/Depresyon	0,11	0,06	0,075	0,10	0,06	0,122
Somatik Yakınmalar	0,02	0,07	0,729	0,03	0,06	0,609
Kurallara Karşı Gelme Davranışı	0,15	0,11	0,171	0,21	0,11	0,052
Saldırgan Davranışlar	0,03	0,04	0,470	0,10	0,04	0,014*
Sosyal Sorunlar	0,00	0,07	0,956	-0,14	0,06	0,023*
Düşünce Sorunları	-0,02	0,09	0,825	0,09	0,08	0,257
Dikkat Sorunları	0,16	0,05	0,002**	0,07	0,04	0,099

* $p<0,05$ ** $p<0,01$

Tablo 13’ de araştırmaya katılan anne ve babaların çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leği puanlarının Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II’ de bulunan Kaçıngan Bağlanma puanlarını yordama durumuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Lineer regresyon analiz yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmesine göre ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leğindeki puanların annelerin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II ‘ de bulunan Kaçıngan Bağlanma puanlarını yordama durumu incelendiğinde, kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leğinde bulunan Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunları puanlarının Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II’ de bulunan Kaçıngan Bağlanma puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir ($p<0,05$). ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leğinde bulunan Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunları alt boyutlarındaki puanların artması, annelerin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II’ de bulunan Kaçıngan Bağlanma alt boyutu puanlarını artırmaktadır.

Babaların çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmesine göre Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği puanlarının, babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II' de bulunan Kaçınan Bağlanma alt boyutu puanlarını yordama durumu incelendiğinde, kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinde bulunan Anksiyete/Depresyon, Saldırgan Davranışlar ve Sosyal Sorunlar alt boyutlarındaki puanların, babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II' de bulunan Kaçınan Bağlanma alt boyutu puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinde bulunan Anksiyete/Depresyon, Saldırgan Davranışlar ve Sosyal Sorunlar alt boyutlarındaki puanların artması, babaların Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II' de bulunan Kaçınan Bağlanma alt boyutu puanlarını arttırmaktadır.

Tablo 14: Annelerin ve babaların değerlendirmelerine göre ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leği alt boyutları puanlarının anne ve babaların Evlilikte Uyum leği puanlarını yordama durumu (n=210)

Ölçek/Alt boyut	Anne			Baba		
	β	S.H.	p	β	S.H.	P
ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leği						
Anksiyete/Depresyon	-2,43	1,00	0,017*	-1,93	1,16	0,101
Sosyal ie Dönüklük/Depresyon	-2,05	1,26	0,107	-1,98	1,34	0,142
Somatik Yakınmalar	-0,13	1,37	0,927	-1,06	1,32	0,424
Kurallara Karşı Gelme Davranışı	-0,86	2,11	0,685	-1,07	2,27	0,637
Saldırgan Davranışlar	-0,24	0,86	0,779	-1,51	0,80	0,064
Sosyal Sorunlar	-0,58	1,37	0,672	-2,17	1,30	0,097
Düşünce Sorunları	-0,91	1,69	0,592	-0,90	1,73	0,601
Dikkat Sorunları	-3,13	0,99	0,002**	-3,47	0,88	0,000**

* $p<0,05$ ** $p<0,01$

Tablo 14’ de araştırmaya katılan anne ve babaların çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leği puanlarının, anne ve babaların Evlilikte Uyum leği puanlarını yordama durumuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Lineer regresyon analiz yöntemi kullanılmıştır.

Annelerin çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leğinde yer alan Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunları alt boyutlarındaki puanların, annelerin Evlilikte Uyum leği puanlarını negatif yönde yordadığı saptanmıştır ($p<0,05$). ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leğinde bulunan Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunları alt boyutlarındaki puanların artması, annelerin Evlilikte Uyum leği puanlarını azaltmaktadır.

Babaların çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leği puanlarının, babaların Evlilikte Uyum leği puanlarını yordama durumu incelendiğinde, ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leğinde bulunan Dikkat Sorunları alt boyutundaki puanın, babaların Evlilikte Uyum leği puanlarını negatif yönde yordadığı tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinde bulunan Dikkat Sorunları alt boyutundaki puan arttıkça, babaların Evlilikte Uyum Ölçeği puanlarının azaldığı görülmüştür.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Çalışmanın ilk aşamasında, katılımcı ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri, evlilik özellikleri ve çocukluktaki anne-baba tutumlarına göre dağılımı frekans analizi ile belirlenmiştir (Bkz. Tablo 1, 2, 3, 5). Ayrıca çocuklarına ilişkin sosyodemografik özellikler de belirtilmiştir (Bkz. Tablo 4). Araştırmadaki bu bulgular yalnızca ebeveynlere ve çocuklarına ait bilgileri belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Araştırma katılımcılarının, Bursa ili merkez ilçelerde yaşama ve çocukların 6-18 yaş aralığında bulunma kriterlerine uygun oldukları saptanmıştır. Katılımcıların Bursa ili merkez ilçelerinden olan Nilüfer ve Osmangazi bölgelerinde yaşadıkları görülmektedir. Çocukların ise belirtilen yaş aralığında oldukları tespit edilmiştir. Yapılan madde analizi sonuçlarına göre katılımcıların ölçeklere verdikleri yanıtların güvenilir olduğu tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 6). Bu bulgular çalışmamızın güvenilirliğini arttırmaktadır.

Çalışmanın ikinci aşamasında, ebeveynlerin bağlanma boyutlarından ve evlilik uyum ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar ve çocuklarının problem davranışlarını değerlendirmelerine göre davranış değerlendirme ölçeğinden elde edilen ortalama puanlar belirlenmiştir (Bkz. Tablo 7). Anne ve babaların bağlanma stilleri, evlilik uyumları ve çocuklarında algıladıkları problem davranışlar arasındaki farklar, bağımsız örneklem t-testi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda anne ve babadan elde edilen puanlar arasında anlamlı düzeyde fark bulunmadığı saptanmıştır (Bkz. Tablo 8). Alan dizine bakıldığında, çocuklardaki problem davranışlar değerlendirilirken, çocuklarla ilgili bilgilerin yalnızca tek ebeveyn tarafından elde edildiği görülmektedir. Bu çalışmada, anne ve babadan alınan bilgiler karşılaştırılıp, anne ve babaların evlilik uyumlarına, bağlanma stillerine ve çocuklarındaki problem davranışlara ilişkin algılarının benzer olduğu görülmüştür. Böylelikle çalışmanın güvenilirliğini arttıran bulgular elde edildiği söylenilebilir. Anne ve babaların bağlanma stilleri, evlilik uyumları ve çocuklarının problem davranışlarına ilişkin algıları arasında anlamlı düzeyde fark olmaması, uyumlu olduğu anlamına gelmemektedir. Buna göre, anne ve babaların ölçeklere ilişkin görüşleri arasındaki uyum incelendiğinde, bağlanma boyutlarındaki puanlar arasındaki uyumun orta, evlilikte uyum ölçeğindeki puanları arasındaki uyumun ise yüksek olduğu tespit edilmiştir. Anne ve babaların bağlanma

boyutları puanları arasındaki uyumun diğer ölçeklere göre daha az olduğu dikkat çekmektedir. Anne ve babaların çocuklarının problem davranışlarına yönelik algılarındaki uyumluluğa bakıldığında, çocuklarında gözlemledikleri Anksiyete/Depresyon ve Dikkat problem davranışları arasındaki uyumun orta düzeyde, Sosyal İçer Dönüklük/Depresyon, Somatik Yakınmalar, Kurallara Karşı Gelme Davranışı, Saldırgan Davranışlar, Sosyal ve Düşünce problem davranışları arasındaki uyumun yüksek düzeyde olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 9).

Anne ve babaların bağlanma stilleri, çocuklarının yaşamlarında sağlıklı ilişkiler kurmasını ve gelişimlerini sağlıklı bir şekilde sürdürmesi açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü sağlıklı gelişim göstermeyen çocuklar çevresiyle de kurduğu ilişkilerde sıkıntılar yaşar ve çocuklarda uyum problemleri başlar. Bu uyum problemleri ise davranış problemleri olarak karşımıza çıkar (Bolattekin, 2014). Bu çalışmada ebeveynlerin bağlanma stilleri ile çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Bu amaçla yürütülen çalışmanın üçüncü aşamasında, çocuklardaki davranış problemleri ile anne ve babalarının bağlanma stilleri arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile test edilmiştir. Anne ve babaların bağlanma stilleri, güvensiz bağlanmadaki kaygı ve kaçınan boyutları açısından değerlendirilmiştir. Alan dizinde yapılan çalışmalar incelendiğinde, kaygı ve kaçınan boyutlarının tespiti daha tarafsız ve tutarlı sonuçlar verdiği görülmüştür. Ayrıca çalışmanın amacına ve hipotezlerine daha uygun olacağı düşünülmektedir. Çalışma bulguları sonucunda, annelerin ve babaların kaygılı ve kaçınan bağlanmaları ile çocuklarındaki davranış problemleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Annelerin kaygılı ve kaçınan bağlanma puanları arttıkça, çocuklarındaki problem davranışlar (Anksiyete/Depresyon, Sosyal İçer Dönüklük/Depresyon, Somatik Yakınmalar, Kurallara Karşı Gelme Davranışı, Sosyal, Düşünce, Dikkat Sorunları, İçer ve Dışa Yönelim, Toplam Problem) artmaktadır. Babaların kaygılı ve kaçınan bağlanma puanları arttıkça, çocuklarındaki problem davranışlar (Anksiyete/Depresyon, Sosyal İçer Dönüklük/Depresyon, Düşünce Sorunları, Kurallara Karşı Gelme Davranışı, Saldırgan Davranışlar, Sosyal, Düşünce Sorunları, İçer ve Dışa Yönelim, Toplam Problem) artmaktadır (Bkz. Tablo 10, 11).

Bağlanma, bebek ile bebeğin kendisine bakan kişi ile arasında kurduğu güven bağı, yaşam boyunca gelişmekte olan, aile ve sosyal ilişkilerine etki eden ve bu ilişkilerin

temelini belirleyen bir ilişkidir (Bowlby, 1997; Akt.; Bolattekin, 2014). Yani bağlanmanın bir ilişki bağı olduğu söylenilebilir. Çocukluk dönemi itibariyle babanın da çocukla yakın ilişki kurması ve bakımını üstlenmesiyle bağlanma sürecine dahil olduğu görülür (Grossman ve ark., 2008). Şüphesiz ki bağlanma, bireyin bebeklik döneminden başlayarak yetişkinlik dönemine kadar tüm hayatına etki edecektir. Yetişkinin, çocukluk döneminde ona bakım veren kişiyle olan ilişkisi, gelecek yaşamını şekillendirecektir. Bartholomew ve Horowitz' e (1991) göre, iyi bir eş ve ebeveyn olmanın temelinde bireylerin güvenli bağlanmaya sahip olmaları yatmaktadır. Kişi hem kendisi hem de başkalarına yönelik olumlu düşüncelere sahiptir ve tüm ilişkilerinde daha yapıcıdır (Ainsworth, 1989; Akt.: Bolattekin, 2014). Birey kendi annesi ve babası ile güvenli, sevgiye dayalı ve samimi bir bağlanma ilişkisi oluşturmuşsa, kendi çocuğuyla da aynı şekilde ilişki kurmaktadır (Anbar, 2013). Ebeveynlerin bağlanma biçimleri, çocuklarının da bağlanmalarının gelişimi için önem taşımaktadır.

Bireylerin ilişkileri hakkındaki yorumları ve tepkileri bağlanma stillerine göre değişiklik gösterdiği söylenebilir (Mikulincer, 1998; Mikulincer ve Shaver, 2007; Akt.: Uluyol, 2014). Troisi ve D' Argenio' nun (2004) yaptıkları çalışmada, güvensiz bağlanma stillerine sahip kişilerde öfke çok sık görülmüştür. Bireyin bağlanma stiline göre ilişkilerine verdiği tepkinin değişmesi düşüncesini destekler nitelikte bir çalışmadır. Kaygılı bağlanmaya sahip olan bireyler, ilişkilerine karşı takıntılı, kıskanç, duygu durumlarında çok sık değişiklikler yaşayanlarıdır. Kaçınan bağlanmaya sahip olan bireyler ise, ilişkilerine güvensiz yaklaşan, romantik ilişkide oldukları kişilere yakınlık göstermekten kaçınan kişilerdir. Bu kişiler, ilişki ve sevgi kavramları ile ilgili olumlu olmayan düşünce, beklenti ve inançlara sahiptir (Sümer ve Güngör, 1999). Çocukların hayatında çok önemli yere sahip olan anne ve babalarının kaygılı ve kaçınan bağlanmaya sahip olmaları şüphesiz ki çocuklarıyla olan ilişkisini de etkileyecektir. Böylelikle, anne ve babaların birbirleriyle ve çevreleriyle sağlıklı ve olumlu bir ilişki sürdüremedikleri düşünülmektedir. Anne ve baba çocuğuna daha az tahammüllü, kaygılı, güvensiz ve tutarsız yaklaşacaktır. Neal ve Horbury' nin yaptığı çalışmada, güvenli bağlanan anne ve babaların çocuklarına ve eşlerine de olumlu bir tutum içerisinde oldukları saptanmıştır. Yapılan çalışma sonuçları bu düşüncayı desteklemektedir. Gözlem yoluyla öğrenen çocuk da, bir süre sonra anne ve babasından beklediği davranışlara göre kendi davranışlarını şekillendirecektir. Bunun sonucunda çocuk, çevresiyle kurduğu ilişkilerde anne ve babasının davranışlarını örnek alarak

uyumsuzluklar yaşayacaktır. Bu uyumsuzluklar da onlarda davranış problemlerini ortaya çıkaracaktır. Alan dizinde yapılan çalışmalar incelendiğinde, çocukların davranışlarının aile ile ilgili birçok faktörden etkilendiği görülmüştür. Bu faktörlerden biri de ebeveynlerin sahip oldukları bağlanma stilleridir. Bolattek'in (2014) yaptığı çalışmada, anne babaların bağlanma stilleri ile çocuklarındaki davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu çalışmadaki bulguları destekleyen sonuçlar görülmektedir. Elde edilen tüm bilgiler doğrultusunda, ebeveynlerin bağlanma stilleri ile çocuklarındaki davranış problemleri, dolaylı olarak birbiriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Alan dizinde, bu konuyla ilgili kısıtlı çalışmaların olduğu, bu çalışmanın mevcut çalışmalarla tutarlı olduğu görülmektedir.

Bulunan bu korelasyon sonuçlarını destekleyen bulgulardan biri de regresyon analizi sonucudur (Bkz. Tablo 12, 13). Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği alt boyutları olan Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunları, annelerin kaygılı ve kaçınan bağlanma boyutlarını pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği alt boyutları olan Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunları, babaların kaygılı bağlanma boyutlarını, Anksiyete/Depresyon, Saldırgan Davranışlar ve Sosyal Sorunlar, babaların kaçınan bağlanma boyutlarını pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunlarının annelerin bağlanma boyutlarına en çok etki eden alt boyutlar olduğu dikkat çekmektedir. Bağlanma ve psikopatoloji arasındaki ilişkileri ele alan bazı araştırmalar, kaygılı bağlanma ile içe yönelik davranış problemler, kaçınan bağlanma ile dışa yönelik davranış problemler arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2007; Akt.: Sümer ve ark., 2009). Bu bilgilerin, içe yönelik davranış problemleri arasında olan Anksiyete/Depresyonun, annelerin kaygılı bağlanma boyutunu etkilediği sonucunu desteler nitelikte olduğu söylenebilir. Aynı zamanda, dışa yönelik davranış problemleri arasında olan Saldırgan Davranışların, babaların kaçınan bağlanmalarını arttırması sonucunu da desteklemektedir. Ebeveyn ve çocuk ilişkilerinin her zaman karşılıklı olduğu görülmektedir. Çocuğun davranışları ebeveynlerini, ebeveynlerin davranışları ise çocuklarını etkiler. Sağlıklı gelişim gösteren çocukların bakımını sağlamak, anne ve babalar için her zaman daha kolaydır (Parke, 2004; Akt.: Butcher ve ark., 2013). Çocuklar ile ebeveynleri arasındaki ilişkiler ve bağlanma biçimleri, evli bireylerin ilişkilerinin bağlanma biçimlerini şekillendirmektedir. Şüphesiz ki, çocuğun yaşadığı ruhsal problemler, ebeveynleri ile

olan ilişkisini etkileyecektir. Hommen ve arkadaşları (1999), yapmış oldukları bir çalışmada, depresyonda olan çocukların ebeveynleri arasında sorunlar yaşadığını saptamışlardır. Rutter ve Quinton (1984), yaptıkları çalışmada, ruhsal sorunlar ve uyumsuzluk yaşayan çocukların, anne ve babalarının daha sinirli, tepkisel, tutarsız ve eleştirel tepkiler gösterdiklerini saptamışlardır. Alan dizinde bazı araştırmalar, kaygılı bağlanma stiline sahip ebeveynlerin, çocuklarına karşı tutarsız, kaygılı ve öfkeli ilişki tarzları geliştirdiklerini göstermektedir. Kaçınan bağlanma stiline sahip ebeveynler ise çocuklarıyla yakınlık kurmakta zorluk yaşayan, aşırı kontrolcü, çocuklarının duygularını ifade etmesine izin vermeyen ve ihtiyaçlarını karşılamada yetersizlerdir (Sümer ve ark., 2009). Çocuklardaki problem davranışların, zaten güvensiz bağlanmaya sahip olan ebeveynlerin yakın ilişkilerindeki güvensiz bağlanmalarını daha çok arttıracığı söylenebilir. Aslında ebeveynin bağlanma stili, eşlerin birbiriyle ve çocuklarıyla olan ilişki tarzlarını yansıtmaktadır. Alan dizindeki bu bilgiler, çocukların yaşadığı problem davranışların, ebeveynlerin bağlanma stilleri üzerinde dolaylı olarak etki ettiğini göstermektedir. Bu araştırmadaki bulguların, alan dizindeki kısıtlı çalışmalarla paralel olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeğinde yordayıcı özellik gösteren alt boyutlar dışındaki diğer alt boyutların ebeveynlerin bağlanmalarına anlamlı düzeyde etki etmediği görülmektedir.

Çocuklardaki davranış problemleri, çeşitli sebepler sonucunda, çocukların yaşadığı iç çatışmaların davranışlara yansması ile oluşmaktadır (Öz, 1997; Akt.: Alisinanoğlu ve Kesicioğlu, 2010). Güney (1998), çocuklardaki davranış problemlerini, çocuklarda ölçülebilen ve gözlemlenebilen davranışlarında ortaya çıkan uyum problemleri olarak tanımlamıştır. Çocukların davranışlarının şekillenmesinde anne ve babalarının birçok yönden önemli etkilerinin olduğu düşünülmektedir. Eşler arasındaki uyum ile çocuğun uyumu arasındaki ilişki araştırmalarda sıklıkla değinilen bir konudur. Çocuğun yakın temasta bulunduğu anne ve babasının arasındaki ilişki, çocuğun zihinsel ve duygusal yaşamında etki bırakarak, onun davranışlarına da yön vermektedir. Bu sebeple evlilik uyumu ile çocuk davranışları arasında bir ilişki bulunmaktadır (Henderson ve ark., 2003). Yurt dışındaki alan dizine baktığımızda, Jouriles ve ark. (1998), yaptıkları araştırmada, ebeveynlerin evlilik uyumları ile çocuklarındaki uyum problemleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Bu çalışmada, eşlerin evlilik uyumları ile çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Bu amaçla yürütülen çalışmanın dördüncü aşamasında çocuklardaki davranış problemleri ile anne ve babalarının evlilik uyumları arasındaki ilişki pearson korelasyon analizi ile test edilmiştir. Annelerin ve babaların evlilik uyum düzeyleri ile çocuklarındaki davranış problemleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre; annelerin ve babaların evlilik uyumları azaldıkça, çocuklarının problem davranışlarında (Anksiyete/Depresyon, Sosyal İçer Dönüklük/Depresyon, Somatik Yakınmalar, Kurallara Karşı Gelme Davranışı, Saldırgan Davranışlar, Sosyal, Düşünce, Dikkat Sorunları, İçer ve Dışa Yönelim, Toplam Problem) artış olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 10, 11).

Ebeveynlerin evliliklerinin niteliği ve doyumu, evlilik uyumlarını yansıtmaktadır. Bir evliliğin uyumlu olarak tanımlanabilmesi için bazı kriterler vardır. Eşlerin problemlerini sağlıklı bir şekilde çözebilmesi, olumlu iletişim ve etkileşimde olmaları, hayatlarını ilgilendiren konularla ilgili iş birliği içerisinde olmaları ve tüm bunlar sonucunda mutlu ve memnun bir yaşam sürmeleri evliliklerinde uyumun yüksek olduğunu göstermektedir. Evlilik uyumunda önemli olan eşler arasındaki ilişkinin değerlendirilmesidir (Kışlak ve Çabukça, 2002). Ebeveyn ve çocuk arasındaki sağlıklı ilişkilerin gelişmesi yönünden evlilik uyumunun önemi oldukça fazladır. Ebeveynlerin evliliklerindeki uyum, çocuklarıyla olan ilişkilerini de etkilemektedir. Evliliklerinde yaşadıkları çatışmalar nedeniyle aile içerisinde birçok olumsuz davranışlar ortaya çıkmaktadır. Çocuklar gözlem yoluyla öğrendikleri için, ebeveynlerinin olumsuz davranışlarını örnek almaları kaçınılmazdır. Bu durum çocuk ve ebeveyn ilişkisini olumsuz etkileyerek, çocuğun olumsuz davranışları model almasına ve problem davranış kazanmasına neden olacaktır. Örneğin; ebeveynler yaşadıkları anlaşmazlıkları kavga ederek çözümlüyorsa, çocuk bunu öğrenir ve bir çözüm yolu olarak saldırganlık şeklinde sosyal ortamına yansıtır (Henderson ve ark., 2003; Fidanoğlu, 2007; Özbey, 2009; Akt.: Özbey, 2012). Cui ve ark. (2005) yaptıkları çalışmada, eşlerin evlilik uyumları azaldıkça ve çatışmaları arttıkça, çocuklarındaki davranış problemlerinin de arttığını tespit etmişlerdir. Kındap ve Sayıl (2011), yaptıkları çalışmada, ebeveynlerin çatışmaları arttıkça, çocuklarındaki içe ve dışa yönelik problemlerinde artış olduğunu ortaya koymuşlardır. Ek olarak, yapılan araştırmalar çeşitli sebeplerle evlilik uyumu düşük bireylerin ebeveyn olma konusunda da başarısız olduklarını, bu nedenle çocuklarının çeşitli problemleri davranış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Böylelikle alan

dizinde yapılan bazı araştırmalarla bu çalışmadaki bulguların destelendiği görülmektedir.

Bulunan korelasyon sonuçlarını destekleyen bulgulardan biri de regresyon analizi sonucudur (Bkz. Tablo 14). ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leği alt boyutları olan Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunları, annelerin evlilik uyumlarını negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. Dikkat Sorunları alt boyutu ise babaların evlilik uyumlarını negatif yönde anlamı düzeyde yordadığı görülmektedir. Alan dizinde yapılan bir araştırma, dikkat sorunları yaşayan çocukların çoğunlukla, talepkar, ısrarcı ve müdahaleci oldukları için, ebeveynleri ile sağlıklı ilişkiler kuracağını, böylelikle aile içi ilişkilerin olumsuz etkileneceğini göstermektedir (Johston, 2001; Akt.; İmren ve ark., 2013). Ebeveyn-ocuk arasında yaşanan bu çatışmalar şüphesiz ki, ebeveynlerin çocuklarına yaklaşımı konusunda anlaşmazlıklar, çatışmalar yaratacaktır. Böylelikle evliliklerinde sağlıklı ilişkiler sürdürmelerine sebep olacağı düşünülmektedir. Durukan ve arkadaşları (2009), yaptıkları bir çalışmada, Dehb tanısı alan çocukların ebeveynlerinin, sorumluluklarının fazla olduğunu, annelik ve babalık ile ilgili doyumlarının azaldığını ve aile içi stresin arttığını saptamışlardır. Böylelikle ebeveynlerin evliliklerinden aldıkları doyum da azalacaktır. Bu çalışmadaki bulguları destekleyici nitelikte araştırmalar olduğu söylenebilir. Araştırmada, ocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme leğinde yordayıcı özellik gösteren alt boyutlar dışındaki diğer alt boyutların ebeveynlerin evlilik uyumlarına etki etmediği görülmektedir.

Bütün bilgiler göz önüne alındığında, çalışmamızda çocuklardaki davranış problemleri ile ebeveynlerinin evlilik uyumları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin alan dizin ile paralel olduğu söylenebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan çalışmanın sonucunda, ebeveynlerin bağlanma stilleri ve evlilik uyumları ile çocuklarındaki davranış problemleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği alt boyutları olan Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunları, annelerin kaygılı ve kaçınan bağlanma boyutlarını ve evlilik uyumlarını yordayıcı özellik göstermektedir. Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği alt boyutları olan Anksiyete/Depresyon ve Dikkat Sorunları, babaların kaygılı bağlanma boyutlarını, Anksiyete/Depresyon, Saldırgan Davranışlar ve Sosyal Sorunlar, babaların kaçınan bağlanma boyutlarını yordayıcı özellik göstermektedir. Dikkat Sorunları alt boyutu ise babaların evlilik uyumlarını yordayıcı özellik göstermektedir. Bu sonuçlara göre, araştırmacı tarafından oluşturulan araştırma hipotezlerinin doğrulandığı söylenebilir. Yetişkinlerin sahip oldukları bağlanma stilleri ile çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların alan dizinde sayısının az olması, çalışmada bulunan ilişkinin tartışılmasında kısıtlılık oluşturmuştur. Yine alan dizinde çocuklardaki ruhsal ve davranış sorunlarının, ebeveynlerin evlilik uyumları ve bağlanma stillerine etkisi üzerine yapılan araştırmaların sınırlılığı, çalışmadaki bulguları tartışma konusunda zorluk yaşatmıştır. Alan dizinde bu konular ile ilgili yapılacak çalışmaların artması, ileride yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırmanın örneklemi Bursa ili merkez ilçelerinde yaşayan, tesadüfi olarak seçilen, 6-18 yaş aralığında çocuğa sahip ebeveynlerle sınırlıdır. Dolayısıyla bu araştırmanın sonuçları, bu gruba giren katılımcılara genellenebilir. İleride yapılacak çalışmalarda araştırmanın örneklemi için daha geniş kitleye ulaşılması önerilmektedir. Böylelikle elde edilen sonuçlar tek bir bölge ile sınırlı kalmayacaktır. Geniş kapsamlı alan çalışmaları ile desteklenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ainsworth MDS, Blehar MC, Waters E & Wall S (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Akar H (2005). Psikiyatrik Yardım Talebi Olanlar ile Yardım Talebi Olmayan ve Boşanma Aşamasında Olan Çiftlerde; Çift Uyumu ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması. Tıpta Uzmanlık Tezi, T.C Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mahzar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi, İstanbul.
- Akman B, Baydemir G, Akyol T, Arslan AÇ ve Kükütcü SK (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları sorun davranışlara ilişkin düşünceleri. *e- Journal of New World Sciences Academy*, 6(2):1716-1731.
- Aktaş S (2009). Eşlerden Birinin Kaygı Düzeyi İle Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alisinanoğlu F ve Kesicioğlu OS (2010). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Davranış Sorunlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(1), 93-110.
- Alisinanoğlu F ve Ulutaş İ (2000). Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*. 145:15-19.
- Amato PR (2005). The Impact of Family Formation Change on The Cognitive, Social, and Emotional Well-Being of the Next Generation. *Future Child*, 15:75-96.
- Amato PR & Fowler F (2002). Parenting Practices, Child Adjustment and Family Diversity. *Journal of Marriage and Family*, 64:703-716.
- Anbar H (2013). Bağlanma Stilleri ve Bağlanma Stillerinin Çeşitli Değişkenlerle Arasındaki İlişki. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Ankara. www.academia.edu.tr.
- Anderson SA, Russel WR & Schumm J (1983). Perceived marital quality and family life-cycle categories: a further analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 45(2):127-139.
- Ar ÖF (2014). Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynler İle Otizmli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Evlilik Uyumu ve Anksiyete Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arat N (1986). Kadın Sorunu. İstanbul: Say Yayınları.
- Ataman A (2000). Sınıf İçinde Karşılaşılan Davranış Problemleri ve Bunlara Karşı Geliştirilen Önlemler. Sınıf Yönetimi (Ed. L. Küçükahmet). Ankara: Nobel Yayınları.
- Baltaş Z, Steptoe A & Duman Y (2008). Yabancılarla Yapılan Evliliklerin Kültürel Farklılıklar ve Psikolojik Sorunlar Açısından Değerlendirilmesi. İstanbul Üniversitesi.
- Barling J (1994). Effects of Husbands' Work Experiences on Wives' Marital Satisfaction. *The Journal of Social Psychology*, 124: 219-225.

- Bartholomew K ve Horowitz L (1991). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of A Four-Category Model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2): 226-244.
- Bilgin Aydın NH (2003). Çocuk Ruh Sağlığı. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Birkan B (2002). Çocuklarda davranış sorunları ve başa çıkma yolları. *Çocuk Çocuk Aylık Anne Baba Eğitimci Dergisi*, 17:18-21.
- Bolattekin A (2014). Anne-Babanın Bağlanma Stilleri, Anne-Baba Tutumları ve Çocuklarındaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bowlby J (1969). Attachment and Loss: Vol. 1. Attachment (2.Basım). New York: Basic Books.
- Braudel F (2013). Kapitalizmin Kısa Tarihi. (Çev. Yerguz, İ.). İstanbul: Say Yayınları.
- Brett VB (1993). Family Functioning and Adolescent Behavior Problems: An Analysis of the National Survey of Families and Households. www.ebscohost.com.
- Broderick JE ve O'Leary KD (1986). Contributions of affect, attitudes and behavior to marital satisfaction. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54(4):514-517.
- Burger JM (2006). Kişilik (Çev. Sarioğlu İDE). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Butcher JN, Mineka S ve Hooley JM (2013). Anormal Psikoloji (Çev. Gündüz O). İstanbul: Kaknüs Yayınları, s.: 161.
- Büyükşahin A. (2001). Yakın İlişki Kuran ve Kuramayan Üniversite Öğrencilerinin Çeşitli Sosyal Psikolojik Etkenler Yönünden Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Cohen MX ve Shaver PR (2004). Avoidant attachment and hemispheric lateralisation of the processing of attachment- and emotion-related words. *Cognition and Emotion*, 18(6): 99-813.
- Cüceloğlu D (2013). İnsan ve Davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çelik CK (2006). Eğitim yöneticilerinin mesleki tükenmişlikleri ile evlilik doyumları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, Tokat.
- Çimen Ş (2007). Görücü Usulü ve Anlaşarak Evlenen Bireylerin Çeşitli Sosyal Psikolojik Faktörler Yönünden Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Damarlı Ö (2006). Ergenlerde Toplumsal Cinsiyet Roller, Bağlanma Stilleri ve Benlik Kavramı Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Drossos NT (2004). Execute Function and Externalizing Behavior Problems in Preschool Children. Doctoral Dissertation, The Graduate College Of The Illinois Institute Of Technology.

- Dyer WG (1962). Analyzing Marital Adjustment Using Role Theory. *Marriage and Family Living*, 24: 371-375.
- Ekici FY (2014). Aile özellikleri ile okul öncesi eğitime devam eden çocukların problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2(2/2):70-108.
- Ekşi A (1999). “Ben Hasta Değilim” İstanbul: Nobel Tıp Kitapevi, s.: 531-540.
- Erbaş D (2002). Problem Davranışların Azaltılmasında Olumlu Davranışsal Destek Planı Hazırlama. Ankara Üniversitesi, *Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 3(2):41-50.
- Erbaş D, İftar ET ve İftar GK (2004). İşlevsel Değerlendirme (Davranış Sorunlarıyla Başa Çıkma ve Uygun Davranışlar Kazandırma Süreci). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Erbek E (2004). Psikiyatrik Yardım Talebi Olanlar ile Yardım Talebi Olmayan ve Boşanma Aşamasında Olan Çiftlerde Çift Uyumu, Problem Çözme Becerisi, Boyun Eğici Davranış, Öfke Tutumu Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırılması. Uzmanlık Tezi, T.C Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mahzar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi, İstanbul.
- Erişti A (2010). Bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erol N ve Şimşek Z (1998). Türkiye Ruh Sağlığı Profili: Çocuk ve Gençlerde Ruh Sağlığı: Yeterlik alanları, davranış ve duygusal sorunların dağılımı. Erol N, Kılıç C, Ulusoy M, Keçeci M ve Şimşek Z. Türkiye Ruh Sağlığı Profili Raporu, T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Eksen Tanıtım Ltd. Şti., 25-75.
- Erol N ve Şimşek Z (2010). Okul Çağı Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçekleri El Kitabı. Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Eyce B (2000). Tarihten Günümüze Türk Aile Yapısı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 4: 223-244.
- Giardino AP ve Finkel MA (2005). “Evaluating Child Sexual Abuse”. *Pediatric Annals*, 34:382-394.
- Giddens A (2012). Sosyoloji – Kısa Fakat Eleştirel Bir Giriş. (Çev. Battal ÜY). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gladding TS (2012). Aile Terapisi Tarihi, Kuram ve Uygulamaları. (Çev. Keklik İ. & Yıldırım İ). Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Gregory ÖN (2016). Boşanma mı yoksa Çocuk için Evliliği Sürdürmek mi? Çocuğun Psikolojik Uyumu Açısından Önemli Bir Soru. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(3): 275-289.
- Gül S (2012). Türkiye’de Kadın Sığınma Evleri: Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar mı? İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Gülererli N (2014). Öğretmenlerin Evlilik Uyumu ile Yaratıcılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Beylikdüzü Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Gündaş A (2013). Lise öğrencilerinde psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak benlik kurgusu ve bağlanma stilleri. Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Günindi N (2008). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Grossmann K, Grossmann KE, Kindler H ve Zimmermann P (2008). A wider view of attachment and exploration: The influence of mothers and fathers on the development of psychological security from infancy to young adulthood. In J Cassidy & PR Shaver (Eds.), *Handbook of Attachment*, p.: 857-879. New York: Guilford Press.
- Grych JH, Seid M & Fincham FD (1992). Assessing marital conflict from the child's perspective: the children's perception of interparental conflict scale. *Child Development*, 63: 558-572.
- Hakvoort EM, Bos HMW, Balen FV & Hermanns JMA. (2010). Family Relationships and the Psychosocial Adjustment of School-Aged Children in Intact Families. *The Journal of Genetic Psychology*, 171(2):182-201.
- Henderson AD, Thomas VS & Horne AM (2003). Mothers and Sons: A Look at the Relationship Between Child Behavior Problems, Marital Satisfaction, Maternal Depression, and Family Cohesion. *The Family Journal: Counseling and Therapy For Couples And Families*, 11(1): 33-41.
- Hisli N (1982). Psikoloji Tarihine Giriş. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Hortaçsu N (2003). Çocuklukta İlişkiler; Ana Baba, Kardeş ve Arkadaşlar. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Hoşgör TE (2013). Evli Çiftlerin Öfke İfade Tarzları İle Evlilik Uyumunun İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- İmren SG, Arman AR, Gümüştaş F, Yulaf Y ve Çakıcı Ö (2013). Karşıt Olma Karşıt Gelme Bozukluğu ve/veya Davranım Bozukluğu Eşhastalanımı Olan ve Olmayan DEHB Tanılı Çocuk ve Ergenlerde Aile İşlevselliğinin Değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 38(1): 22-30.
- İlaslan Ö (2009). Çocukların bağlanma davranışlarının özlük niteliklerine ve anne bağlanma stillerine göre incelenmesi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Jenkins J, Simpson A, Dunn J, Rasbash J and O'Connor TG (2005). Mutual Influence of Marital Conflict and Children's Behavior Problems: Shared and Nonshared Family Risks. *Child Development*, 76(1): 24-39.
- Jewel JD, Hupp SDA & Pomerantz AM (2009). Assessing Childhood Psychopathology and Developmental Disabilities. J. L. Matson, F. Andrasik ve M. L. Matson (Editörler) Chapter: Diagnostic Classification System, p.:31-53. Springer Science&Business Media LLC.
- Kanlıkılıçer P (2005). Okul öncesi davranış sorunları tarama ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kapız S (2002). Sosyal Değişim Sürecinde İş ve Yaşam Etkileşimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Karadağ Ş (2015). Evlilik Uyumu İlişkisinde Aile İçi İletişimin Rolü: Konya Örneği. Yüksek Lisans Tez Çalışması, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kesebir S, Kavzoğlu S ve Üstündağ MF (2011). Bağlanma ve Psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 3(2): 321-342.
- Kışlak Tutarel Ş ve Çabukça F (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 6(2).
- King KA, Price JH, Telljohann, SK & Wahl J (1999). High school health teachers' knowledge of adolescent suicide. *American Journal of Health Studies*, 15: 156-163.
- Klohnen EC ve Oliver PJ (1998). Working Models of Attachment A TheoryBased Prototype Approach. Attachment Theory and Close Relationships. J. A. Simpson ve W. S. Rholes (Editörler) New York: The Guilford Press.
- Koerner SS, Wallace S, Lehman SJ & Raymond M (2002) Mother-to-Daughter Disclosure After Divorce: Are There Costs and Benefits? *Journal of Child Family Studies*, 11:469-483.
- Kotler JC & McMahon RJ (2002). Differentiating Anxious, Aggressive, and Socially Competent Preschool Children: Validation Of The Social Competence and Behavior Evaluation – 30 (Parent Version). *Behavior Research and Therapy*,40(8):142-150.
- Kulaksızoğlu A (2015). Ergenlik Psikolojisi, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Lefebvre H (2014). Kentsel Devrim. (Çev. Sezer S). İstanbul: Sel Yayınları.
- Levy-Shiff R (1994). Individual and contextual correlates of marital change a cross the transition to parenthood. *Developmental psychology*, 30(4): 591-601.
- Lye DN ve Biblarz TJ (1993). The effects of attitudes to ward family life and gender roles on marital satisfaction. *Journal of Family Issues*, 14(2): 157-188.
- Martin A, Linfoot K & Stephenson J (1999). How teachers respond to concerns about misbehavior in their classroom. *Psychology in the Schools*, 36(4): 347–358.
- Maslow AH (1943). A Theory Of Human Motivation. American Psychological Association, *Psychological Review*, 50: 370-396.
- Mazoyer M & Roudart L (2009). Dünya Tarım Tarihi – Neolitik Çağdan Günümüzdeki Krize. (Çev. Ünsaldı, Ş.). Ankara: Epos Yayınları.
- McGovern JM ve Meyers SA (2002) Relationships Between Sex-Role Attitudes, Division of Household Tasks, and Marital Adjustment. *Contemporary Family Therapy*, 24: 601-608.
- McNeill W (1989). Dünya Tarihi (Çev. Şenel, A.). Ankara: V Yayınları.
- Meyer L ve Evans I (1989). Nonaversive Intervention for Behavior Problems: A Manual for Home and Community. Maryland: Paul H. Brookes Pub. Co.
- Michel A (1984). Feminizm. (Çev. Tekeli, Ş.). İstanbul: Kadın Çevresi.

- Morris CG (2001). Psikolojiyi Anlamak. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Nelsen, J, Lott L & Glenn S (2002). Çocuk Eğitiminde A'dan Z'ye Pozitif Disiplin (Çev. Ersin, M.). 1. Baskı. İstanbul: Hayat Yayıncılık İletişim Eğitim Hizmetleri ve Ticaret Ltd. Şt., s.: 186-267.
- Özbey S (2012). Ebeveynlerin Evlilik Uyumu ve Algıladıkları Sosyal Destek İle Altı Yaş Çocuklarının Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1): 43-62.
- Özgüven İE (2001). Ailede İletişim ve Yaşam. Ankara: PDREM.
- Özügürlü K (1985). Evlilik Raporu. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Pehlivan Türk B (2004). Otistik Bozukluğu Olan Çocuklarda Bağlanma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 15(1): 56-63.
- Raja SN, McGee R & Stanton WR (1992). Perceived attachments to parents and peers and psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 21: 471-485.
- Sayın Ö (1990). Aile Sosyolojisi: Ailenin Toplumdaki Yeri. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Saxton L (1982). Marriage. The nature of marriage, the individual, marriage, and the family. (5. Ed.). California, Wadsworth Publishing Company Belmont, A Division of Wadsworth, 216-224.
- Selçuk E, Günaydın G, Sümer N ve Uysal A (2005). Yetişkin Bağlanma Boyutları İçin Yeni Bir Ölçüm: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II' nin Türk Örnekleminde Psikometrik Açından Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 1-11.
- Sezen L (2005). Türkiye'de Evlenme Biçimleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmalar Enstitüsü Dergisi*, 27: 185-195.
- Sezer Ü (2004). Aile Yapısı ve İlişkileri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Spanier GB ve Lewis RA (1980). Marital Quality: A review of the Seventies. *Journal of Marriage and Family*, 42(4): 825-839.
- Sümer N (2006). Yetişkin Bağlanma Ölçeklerinin Kategoriler Ve Boyutlar Düzeyinde Karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21, 1-22.
- Sümer N ve Güngör D (1999). Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örneklemini Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Sümer N, Kaya B, Ünal S, Polat R, Selçuk E ve Çekem B (2009). Bağlanma ve Psikopatoloji: Bağlanma Boyutlarının Depresyon, Panik Bozukluk ve Obsesif-Kompulsif Bozuklukla İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63): 38-45.
- Şendil G (1999). Çocukların anne babanın evlilik çatışmasını algılayışı. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şendil G ve Korkut Y (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 28, 15-34.

- Şimşek Z, Erol N, Öztop D ve Özcan ÖÖ (2008). Kurum Bakımındaki Çocuk Ve Ergenlerde Davranış Ve Duygusal Sorunların Epidemiyolojisi; Ulusal Örneklemde Karşılaştırılmalı Bir Araştırma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(3), 235-246.
- Şirvanlı D (1999). Eşler Arası Çatışma ve Boşanmanın Çocuklar Üzerinde Etkileri: I. Davranış ve Uyum problemleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 6(1):19-29.
- Temeloğlu E (2014). Çiftlerden Birisi Eksen I Tanısı Almış Evli Bireylerin Evlilik Uyumlarının, Patolojiye Dair Atıfları, Kontrol Odakları ve Baş Etme Yolları Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tutarel Ş (1999). Evlilikte Uyum Ölçeğinin (EUÖ) güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Psikoloji, Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 7(1), 50-57.
- Tüfekçi-Hoşgör E (2013) Evli çiftlerin öfke ifade tarzları ile evlilik uyumunun incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Uluç S ve Öktem F (2009). Okul Öncesi Çocuklarda Güvenli Yer Senaryolarının Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63): 69-83.
- Uluyol FM (2014). Bağlanma Örüntüleri, Eşe Yönelik Kişilerarası Şemalar ve Evlilik Sorunlarıyla Başa Çıkabilme Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ulrich R, Stachnik T & Mabry J (1966). The control of human behavior. ss: 143-150, Chicago: Scott Foresman.
- Webb NB (1993). Assessment of the bereaved child. N. B. Webb (Editör), *Helping bereaved children: A handbook for practitioners*, p: 19-42. New York: Guilford Press.
- Weiss RS (1982). Attachment in Adults. He Place of Attachment In Human Behaviour 171-184, C.M. Parkes & J. Stevenson-Hindle (Editörler). New York: Basic.
- Weissman M, Pilowsky D, Wickramaratne P, Talati A, Wisniewski S, & Fava M (2006). Remissions in Maternal Depression and Child Psychopathology. *JAMA*, 295(12): 1389.
- Wicks-Nelson R & Israel AC (1997). *Behaviour Disorders Of Childhood*. New Jersey: Prentice Hall.
- Winnicott DW (1998). *Oyun ve Gerçeklik* (Çev. Birkan, T.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Yan Li S, Roslan S, Abdullah CM & Abdullah H (2015). Commuter Families: Parental Readiness, Family Enviroment and Adolescent School Performance. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 172: 686-692.
- Yaşar F (2009). İlköğretime Devam Eden Öğrencilerin Anne-Çocuk İlişisini Kabul ve Reddedici Algılama Düzeyinin Annenin Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu Düzeyiyle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Yavuzer H (2008). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Yayınevi.

- Yazgan İB ve Yerlikaya EE (2011). Kişilik Kuramları. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Yıldırım E (2013). Aile ve Evlilik Türleri. Aile Sosyolojisi. K. Canatan ve E. Yıldırım (Editörler) İstanbul: Açılım Kitap, ss: 65-81.
- Young MH, Miller BC, Norton MC & Hill EJ (1995). The Effect of Parental Supportive Behaviors on Life Satisfaction of Adolescent Offspring. *Journal of Marriage and Family*, 57: 813-822.
- Zeanah C, Boris N & Larrieu J (1997). Infant Development and Developmental Risk: A Review of the Past 10 Years. *Journal Of The American Academy Of Child & Adolescent Psychiatry*, 36(2):165-178.
- Zimmer-Gembeck MJ ve Collins WA (2003). Autonomy development during adolescence. G. R. Adams & M. Berzonsky (Eds.), *Handbook of Adolescence* 175-204. Oxford: Blackwell.
- Ziv Y (2013). “Social information processing patterns, social skills, and school readiness in preschool children”. *Journal of Experimental Child Psychology*, 114(2): 306-320.
- Zubrick SR, Ward KA, Silburn SR, Lawrence D, Williams AA, Blair E, Robertson D & Sanders MR. (2005). Prevention of Child Behavior Problems Through Universal Implementation of a Group Behavioral Family Intervention. *Prevention Science*, 6(4): 287–304.

EKLER

Ek 1- Sosyodemografik Bilgi Formu

Değerli katılımcılar, araştırmanın güvenilirliği açısından soruların içtenlikle ve eksiksiz cevaplandırılması önem arz etmektedir. Lütfen aşağıda bulunan soruları araştırmaya katılım sağlayacak çocuğunuza göre doldurunuz. Katılımlarınızdan dolayı teşekkür ederim.

1. Cinsiyet:

1() Kadın 2() Erkek

2. Yaşınız:

1() 20-25 2() 26-30 3() 31-35 4() 36-40 5() 41-45 6() 46-50 7() 51 ve üstü

3. Nerede yaşıyorsunuz? (il ve ilçe lütfen belirtiniz)

.....

4. Evlendiğinizdeki yaşınız:

1() 15-20 2() 21-25 3() 26-30 4() 31-35 5() 36 ve üzeri

5. Eğitim durumunuz:

1() okur-yazar değil 2() okur-yazar 3() İlkokul 4() Ortaokul
5() Lise 6() Ön lisans/2yıllık 7() Üniversite
8() Yüksek Lisans 9() Doktora

6. Çalışıyor musunuz: 1() Hayır 2() Evet ise

Mesleğiniz:

Çalıştığınız Kurum: 1() Özel Sektör 2() Devlet Memuru

3() Kendi İşim

7. Çalışma süreniz:

1() 1-5 yıl arası 2() 6-10 yıl arası 3() 11-15 yıl arası 4() 16-20 yıl arası 5() 21 yıl ve üzeri

8. Maddi durum:

1() İyi 2() Orta 3() Kötü

9. Kaç yıldır evlisiniz:

1() 0-5 2() 6-15 3() 16-25 4() 26-35 5() 36 ve üzeri

10. Kaç kardeşsiniz?

.....

11. Kaçınıcı çocuksunuz?

.....

12. Yaşamınızın çoğunu nerede geçirdiniz?

1() Köy
2() Kasaba
3() İlçe
4() İl
5() Büyükşehir

13. Nerelisiniz?

1() Karadeniz
2() Akdeniz
3() Ege
4() Doğu Anadolu
5() Güneydoğu Anadolu
6() İç Anadolu
7() Marmara
8() Göçmen

14. Aile yapınız:

- 1() Çekirdek aile (anne-baba-kardeşler)
2() Geniş aile (anne-baba-kardeşler-akraba(lar))

15. Eşiniz ile yakınlık düzeyiniz:

- 1() Akraba 2() Uzaktan akraba 3() Akraba değil

16. Eşiniz ile aranızdaki yaş farkı:

- 1() 0-5 2() 6-10 3() 11-15 4() 15 ve üzeri

17. Eşiniz ile evlenme biçimi:

- 1() Severek/flört ederek
2() Görücü usulü/İsteyerek
3() Görücü usulü/İstemeyerek

18. Çocuk sayınız:

- 1() 1 2() 2 3() 3 4() 4 ve üzeri

19. Çocuğunuza kim bakıyor:

- 1() Anne/Baba 2() Anneanne/Babanne 3() Yakın Akraba 4() Bakıcı
5() Diğer:

20. Kaçınıcı çocuğunuz:

- 1() İlk 2() İkinci 3() Üçüncü 4() Diğer:

21. Sağlık sorunuz var mı (kronik hastalık):

- 1() Var 2() Yok Varsa Açıklayınız:

22. Daha önce psikolojik bir tedavi gördünüz mü?

- 1() Evet 1() Hayır Evet ise ne kadar süre tedavi gördünüz?
.....

23. Ailenizde psikolojik rahatsızlığı olan var mı?

- 1() Evet 2() Hayır

24. Çocuklukta annenizin size tutumları nasıldı?

- 1() Otoriter
2() İlgisiz

3() Koruyucu

4() Demokratik

5() Bağımlı

25. Çocuklukta babanızın size tutumları nasıldı?

1() Otoriter

2() İlgisiz

3() Koruyucu

4() Demokratik

5() Bağımlı

Ek 2- Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YİYE II)

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen “birlikte olduğum kişi” ifadesi ile evlilik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılardaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine (X) koyarak gösteriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Hiç katılmıyorum Kararsızım/ fikrim yok Tamamen katılıyorum

1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
6. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
7. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemsedığım kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
9. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7
10. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7
11. İlişkilerimi kafama çok takarım.	1	2	3	4	5	6	7

12. Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
13. Benden uzakta olduğunda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
14. Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
15. Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
16. Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
17. Birlikte olduğum kişinin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.	1	2	3	4	5	6	7
18. Birlikte olduğum kişiyle yakınlaşmak bana zor gelmez.	1	2	3	4	5	6	7
19. Romantik ilişkide olduğum kişi kendimden şüphe etmeme neden olur.	1	2	3	4	5	6	7
20. Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7
21. Terk edilmekten pek korkmam.	1	2	3	4	5	6	7
22. Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.	1	2	3	4	5	6	7
23. Birlikte olduğum kişinin, bana benim istediğim kadar yakınlaşmak istemediğini düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
24. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
25. Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularını sebepsiz yere değiştirirler.	1	2	3	4	5	6	7
26. Başımdan geçenleri birlikte olduğum kişiyle konuşurum.	1	2	3	4	5	6	7
27. Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7
28. Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığında gergin hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
29. Romantik ilişkide olduğum bir kişi beni yakından tanıdıkça ‘gerçek ben’ den hoşlanmayacağından korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
30. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanma konusunda rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
31. Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görmemek beni öfkelenendir.	1	2	3	4	5	6	7
32. Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip inanmak benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7

33. Başka insanlara denk olmamaktan endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
34. Birlikte olduğum kişiye şefkat göstermek benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7
35. Birlikte olduğum kişi beni sadece kızgın olduğumda önemser.	1	2	3	4	5	6	7
36. Birlikte olduğum kişi beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.	1	2	3	4	5	6	7

1. Ölçeğin bu maddesinde, evliliğinizdeki mutluluk düzeyini tüm yönleri ile en iyi tanımladığını inandığınız noktayı daire içerisine alınız. Ortadaki ‘mutlu’ sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil etmekte ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliğinde çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliğinde çok büyük bir doyum ve mutluluk duyan küçük bir azınlığı temsil ederek derecelenmiş bulunmaktadır.

*

Çok Mutsuz

	Her zaman anlaşırlı z	Hemen her zaman anlaşırlı z	Arasıra anlaşılamadığını z olur	Sıklıkla anlaşılamayı z	Hemen her zaman anlaşılamayı z	Hiç anlaşılamayı z
2. Aile bütçesini idare etme						
3. Boş zaman etkinlikleri						
4. Duyguları n ifadesi						
5. Arkadaşla r						
6. Cinsel ilişkiler						

7. Toplumsal kurallara uyma						
8. Yaşam felsefesi						
9. Eşin akrabalarıyla anlaşma						

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabı işaretleyiniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

- ☐ erkeğin susması ile
- ☐ kadının susması ile
- ☐ karşılıklı anlaşmaya varılarak sonuçlanır

11. Ev dışı faaliyetlerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

- ☐ hepsini
- ☐ bazılarını
- ☐ çok azını
- ☐ hiçbirini

12. Boş zamanlarınızda genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

- ☐ dışarıda bir şeyler yapmayı
- ☐ evde oturmayı

Eşiniz genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih eder?

- ☐ dışarıda bir şeyler yapmayı
- ☐ evde oturmayı

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

- ☐ sık sık
- ☐ arada sırada
- ☐ çok seyrek

☐ hiçbir zaman

14. Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz,

☐ aynı kişiyle evlenirdiniz

☐ farklı bir kişiyle evlenirdiniz

☐ hiç evlenmezsiniz

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

☐ hemen hemen hiçbir zaman

☐ nadiren

☐ çoğu konularda

☐ her konuda

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

- Adı Soyadı: Zeliha YÜKSEL
- Doğum Tarihi: 21.02.1993
- E-mail: yksl-zeliss@hotmail.com
- Adres: Nilüfer/BURSA

Eğitim durumu:

- Lisans: Üsküdar Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, 2016

Yabancı Dil ve düzeyi:

- İngilizce (Orta)

İş deneyimi:

- Özel Uludağ Koleji (2018-devam)

Diğer Eğitimler, Kongreler ve Workshoplar:

- Çocuk Merkezli Oyun Terapisi Eğitimi- Vima Psikoloji, Reyhana Seedat, 2018.
- Attentiner DEHB Uygulayıcı Eğitimi- Terapi Akademi Derneği ve Apamer Psikoloji, Uzm. Dr. Hülya Bingöl ÇAĞLAYAN, 2018.
- Ericksonian Hipnoterapi Temel Eğitim Semineri- The Milton H. Erickson Institute of İstanbul, Tamer Dövecü, 2018.
- Ericksonian Hipnoterapi Orta Eğitim Semineri- The Milton H. Erickson Institute of İstanbul, Tamer Dövecü, 2018.
- Boşanma Adaptasyonu ve Boşanma Terapisi Eğitimi- Cinsel Terapi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Uzm. Psk. Gökhan Göksu, 2018.
- Evlilik ve Çift Terapisi Eğitimi- Cinsel Terapi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Uzm. Psk. Gökhan Göksu, 2018.
- Kısa Süreli Çözüm Odaklı Danışmanlık Eğitimi, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği, Dr. Nevin Dölek, 2017.
- Çocuk Değerlendirme Testleri Eğitimi 3- Ruh Sağlığı Derneği Psikoloji Kariyer İstihdam Merkezi, Ömer Akgün, 2016.
- Denver II Gelişimsel Tarama Testi- Gelişimsel Çocuk Nörolojisi Derneği, Prof. Dr. Kalbiye Yalaz, Prof. Dr. Banu Anlar ve Uzm. Birgül Bayoğlu, 2016.
- Cem Öğretir ile Etkili İletişim Teknikleri- İletişim Akademisi, Beykent Üniversitesi, 2014.

**T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI**

SAYI: B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06 /2018/505

23/03/2018

**Yrd.Doç.Dr. Emel SARI GÖKTEN
(Zeliha YÜKSEL)**

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun **23/03/2018** tarihinde yapılan 03 No.lu toplantısında “**Eşlerin Bağlanma Stilleri ve Evlilik Uyumları ile Çocuklarındaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**” adlı araştırma projenizin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Cumhuriyet TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı